2040
DE WOLDEN

gemeente
DE WOLDEN

BIJLAGEN
SAMEN AAN ZET!

TOEKOMSTVISIE 2022-2040 VAN GEMEENTE DE WOLDEN

CONCEPT VERSIE 27 OKTOBER 2021

BIJLAGE 1

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN PER THEMA

Inhoud Trends en Ontwikkelingen

1. AANPASSEN AAN HET KLIMAAT....3
2. JE VEILIG VOELEN IN DE WOLDEN....8
3. BEREIKBAAR EN MOBIEL PLATTELAND....10
4. NIEUWE VORMEN VAN ENERGIE EN EEN SCHOON MILIEU....11
5. PRETTIG WONEN IN JE DORP....14
6. WAARDERING VAN HET LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE 19
7. DE AGRARIËR EN ZIJN OMGEVING....23
8. RUIMTE VOOR KUNST EN CULTUUR....25
9. ONDERNEMERSCHAP, ECONOMISCH KLIMAAT, EN VRIJETIJDSECONOMIE....27
10. VITALE SAMENLEVING: ZORG EN WELZIJN, ONDERWIJS, SPORT EN LEVENSBESCHOUWING....31

1. AANPASSEN AAN HET KLIMAAT

Het klimaat verandert. We merken het doordat het weer steeds extremer wordt. Droogte, hitte en hevige neerslag wisselen elkaar steeds vaker af. Dit heeft gevolgen voor inwoners, landbouw en natuur. Een deel van de problematiek kan worden verminderd door het nemen van fysieke maatregelen zoals het creëren van waterbergingen, meer groen voor schaduw, het 'ontstenen' van tuinen en het hittebestendig maken van woningen en gebouwen. Maar ook moeten we leren omgaan met deze extremen. Voor gemeente De Wolden is in beeld gebracht waar de kwetsbare gebieden zijn voor wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Watertakenplan De Wolden 2016 – 2021:

De volgende bestuurlijke doelen zijn geformuleerd:

1. Risico's voor de volksgezondheid door aanraking schadelijke stoffen en geuroverlast maximaal beperken.
2. Beperk wateroverlast door water op straat en beperk overstroming maximaal.
3. Beperk hinder door falen van riolen en door verstopping of werkzaamheden.
4. Zorg voor goede oppervlaktewaterkwaliteit, voer zo weinig mogelijk schoon water af naar de zuivering en spaar het milieu.
5. De klant staat voorop. Aantal klachten in gemeente De Wolden zit onder het landelijk gemiddelde. Goede dienstverlening staat centraal.

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Programmabegroting 2021-2024:

- Het Deltaplan Ruimtelijk Adaptatie (DPRA) geeft duidelijke richtlijnen om te bepalen wat de gevolgen zijn van klimaatverandering (weten), op welke manier deze opgepakt moeten worden (willen) en wat er moet gebeuren om de openbare ruimte klimaat robuust in te richten (werken). Het doel van het Deltaplan is dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Wanneer de gemeente ingrepen doet in de openbare ruimte, bekijkt zij welke klimaatadaptieve maatregelen kunnen worden toegepast. Het gaat daarbij om inrichting van ontwikkelplannen (woningen, scholen, sportaccommodaties), renovatie van groen, vervanging van rioleringen en wegenonderhoud. Samen met inwoners zoekt De Wolden oplossingen voor overlast die ontstaan door hittestress, wateroverlast, droogte en overstromingen. Kwetsbaarheden/knelpunten zijn in kaart gebracht en de dialoog is gestart met belangrijkste stakeholders, om te bepalen op welke manier ze met de knelpunten aan de slag willen. Dit moet in 2021 leiden tot een uitvoeringsprogramma om ook daadwerkelijk maatregelen uit te voeren om de openbare ruimte klimaatbestendig te maken.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Klimaat: droger en natter

Volgens het KNMI (2020) krijgt Nederland steeds vaker te maken met meer droogte door hoge temperaturen in de zomers (met name in het binnenland), maar is er ook een duidelijke trend naar extremere regenval. Deze klimaatverandering heeft ook lokaal in De Wolden gevolgen. De droogte zorgt voor lage grondwaterstanden en heeft negatieve gevolgen voor met name de landbouw, natuur en groen, waar extreme regenval juist zorgt voor wateroverlast (met name in bebouwde gebieden). Droogte kan leiden tot verzakking van gebouwen, infrastructuur en breuken in kabels en leidingen.

Het versteend oppervlak in tuinen in de gemeente is 45% en is daarmee lager dan het landelijk gemiddelde van 49% (Cobra Groeninzicht, 2018).

In de toekomst zullen korte, hevige regenbuien naar verwachting vaker voorkomen. Op de volgende pagina's staan de stresstests voor de respectievelijke dorpskernen (Zuidwolde, De Wijk, Koekange, Ruinen, Ruinerwold) van gemeente De Wolden weergegeven. De kaarten geven de mate van kwetsbaarheid voor deze korte hevige regenbuien aan, waarbij rood een grote en groen geen kwetsbaarheid aangeeft. De modellen zijn gemaakt door de Klimaatatlas van Fluvius (2020).

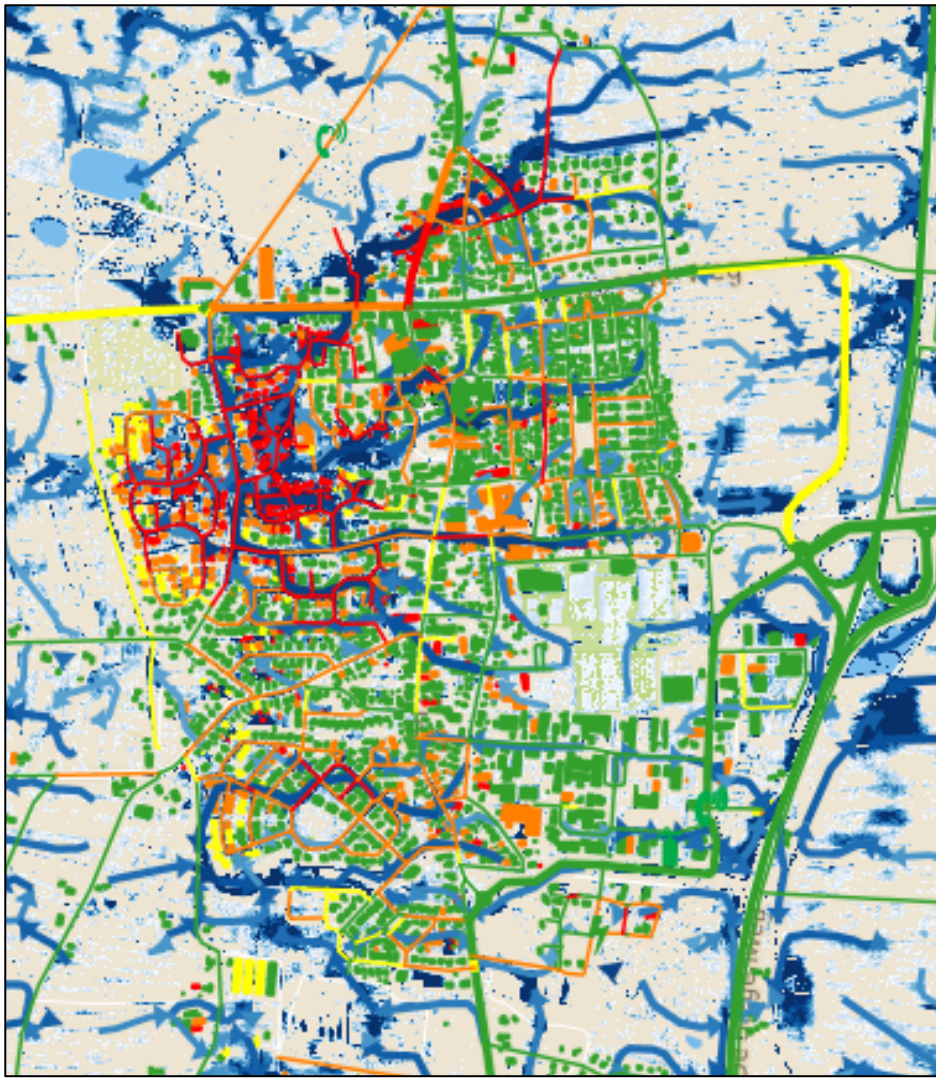

Zuidwolde

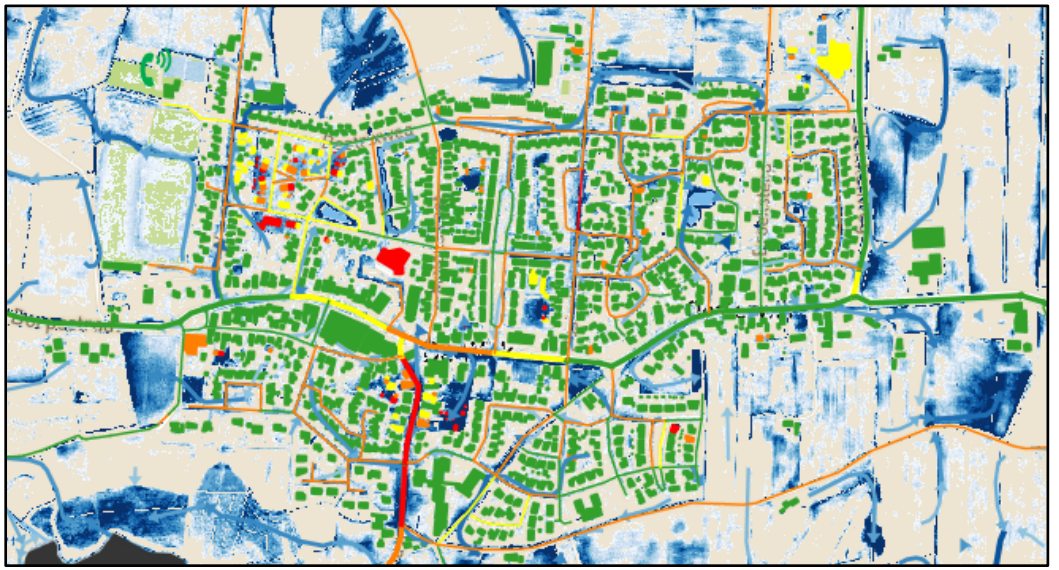

De Wijk

Koekange

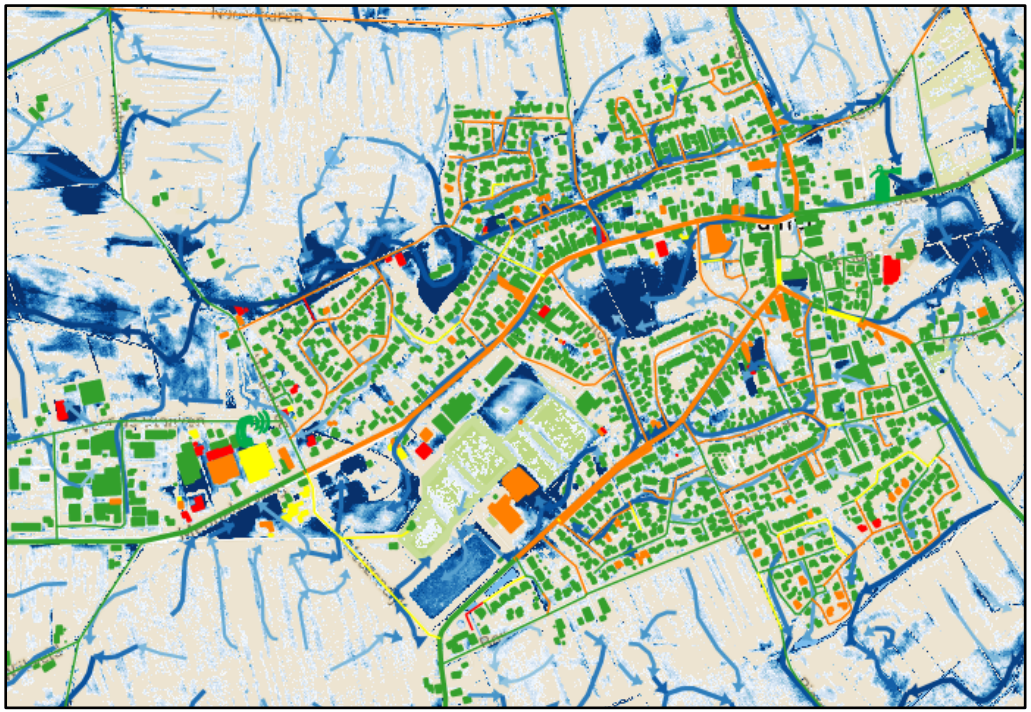

Ruinen

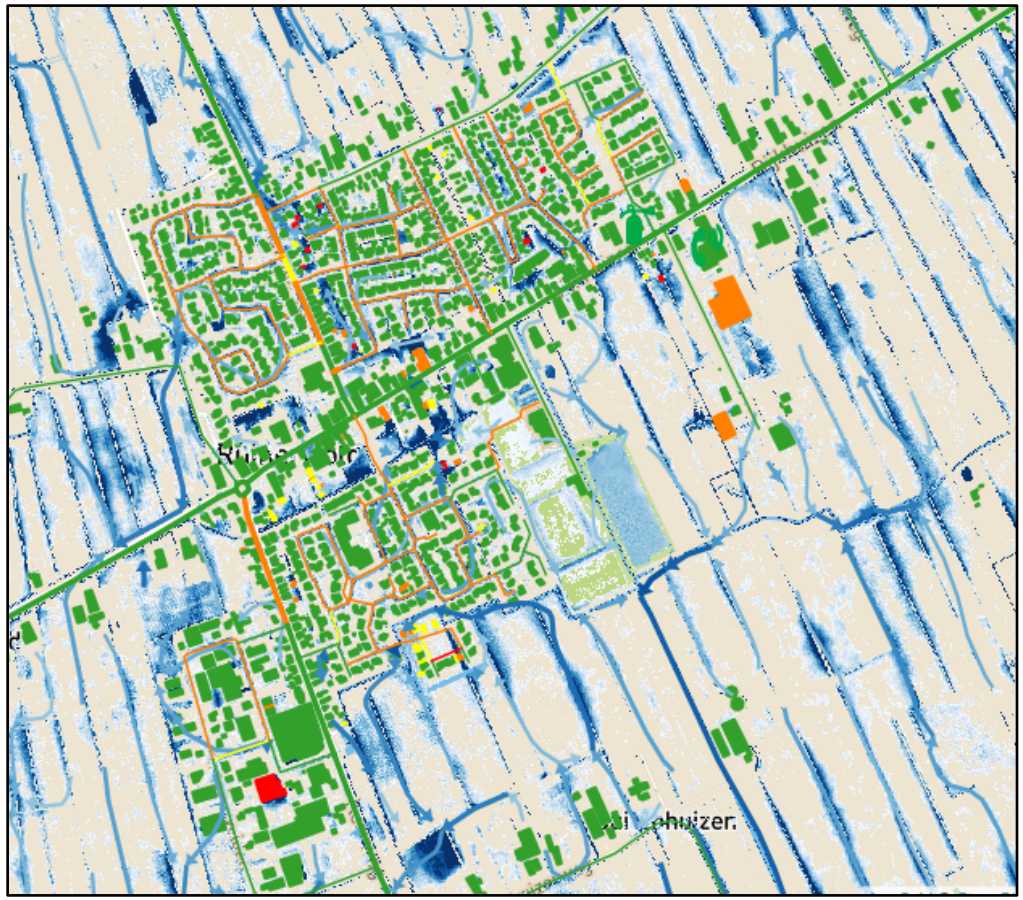

Ruinerwold

2. JE VEILIG VOELEN IN DE WOLDEN

Het merendeel van de inwoners voelt zich veilig in De Wolden. Ten opzichte van Drenthe als geheel en het landelijke gemiddelde wordt de sociale cohesie in gemeente De Wolden hoog gewaardeerd. Inwoners ervaren minder vaak overlast van fysieke verloedering, sociale overlast of verkeersoverlast dan het gemiddelde in de regio en het landelijk gemiddelde. De meest voorkomende buurtproblemen in De Wolden zijn - net als in de rest van het land - te hard rijden, hondenpoep en parkeerproblemen.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. het uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan De Wolden (2020 – 2029):

De ambitie in de GVVP is het vergroten van de verkeersveiligheid. Een drietal acties zijn daarin uitgewerkt:

1. Meten van subjectieve onveiligheid en aanpakken ongevallen concentraties binnen de bebouwde kom.
2. 80 km/u waar het kan, 60 km/u waar het moet buiten de bebouwde kom.
3. Verkeersgedrag beïnvloeden door voorlichting, educatie en handhaving.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Het totaal aantal misdrijven per 10.000 inwoners is in het vierde kwartaal van 2020 19,36 en is daarmee aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde van 38,40 (Politie, 2020). Ten opzichte van het eerste kwartaal in 2018 (13,94) is dit getal wel licht gestegen. Het aantal verwijzingen van jongeren naar Stichting Halt per 10.000 inwoners van 12 tot 18 jaar was in 2013 54 (landelijk 142) (Stichting Halt, 2019). In 2019 is dit aantal gestegen tot 119 verwijzingen, vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde van 132 verwijzingen.

Sociale veiligheid: verbeterd, maar niet zo snel als het landelijk tempo

De sociale (on-)veiligheidsindex is opgebouwd uit drie verschillende indices: criminaliteit, ondervonden overlast en onveiligheidsbeleving. In 2014 is het ijkpunt gezet op 100 waarbij geldt: hoe lager het cijfer ten opzichte van 2014, hoe sterker de verbetering. De indices geven niet aan waarom De indices zijn gebaseerd op gegevens van de CBS Veiligheidsmonitor (2019a).

De index criminaliteit in 2019 is 95 voor De Wolden en 72 voor Nederland. Criminaliteit is in De Wolden dus afgenomen ten opzichte van 2014. De index ondervonden overlast is 97 voor De Wolden en 96 voor Nederland. Criminaliteit en ondervonden overlast ontwikkelen zich positief in De Wolden, maar verbeteren zich niet zo sterk als het landelijk gemiddelde.

Onveiligheidsbeleving bestaat uit een index voor onveiligheidsgevoelens (hoe onveilig zich men in de buurt voelt), veiligheidsperceptie (de ervaren omvang van criminaliteit in de buurt) en vermijdingsgedrag (hoe vaak men het eigen gedrag aanpast aan onveilige situaties). De indices voor

onveiligheidsgevoelens en -perceptie zijn respectievelijk 93 en 96; de situatie is dus verbeterd ten opzichte van. 2014. Echter, de index voor vermijdingsgedrag is 122. Ondanks verbeterde onveiligheidsgevoelens en -perceptie passen mensen vaker het eigen gedrag aan, in onveilige situaties.

Ondermijning (programmabegroting 2021-2024)

De effecten van georganiseerde criminaliteit zijn niet altijd goed zichtbaar, maar wel aanwezig (mensenhandel, uitbuiting, witwassen, drugshandel etc.). Gemeenten hebben een regierol bij de aanpak van arbeidsuitbuiting (preventie, signalering, handhaving, en hulpverlening). In De Wolden is aandacht voor dit thema.

Inzet Boa's (programmabegroting 2021-2024)

Bijzondere Opsporingsambtenaren (Boa's) openbare ruimte hebben een steeds belangrijkere rol. Boa's zijn zichtbaar bij evenementen en op straat en treden op om buurten en wijken veilig en leefbaar te maken én te houden. De politie richt zich daardoor meer op haar kerntaken. Het huidige pakket aan Boa bevoegdheden is ontoereikend om aan de vraag en verwachtingen van inwoners te voldoen. Deze trend en ontwikkeling wordt door gemeente De Wolden gemonitord.

3. BEREIKBAAR EN MOBIEL PLATTELAND

Landelijk groeit de druk op bestaande infrastructuur, het openbaar vervoer en wandel- en fietspaden. De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat deze druk (tijdelijk) is afgenomen. Het gebruik van het openbaar vervoer - en reizen in het algemeen - wordt ontmoedigd om de crisis te bestrijden. De gemeente De Wolden heeft geen treinstation maar wel busverbindingen richting Hoogeveen en Meppel. Echter zijn veel inwoners aangewezen op de auto.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. het uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan De Wolden (2020 – 2029):

- Ambitie is het vergroten van de herkenbaarheid van het publiek- en openbaar vervoer. Frequentie en betrouwbaarheid OV behouden. De samenwerking en informatievoorziening verbeteren van publiek vervoer en openbaar vervoer.
- Ambitie is het behouden van de goede bereikbaarheid binnen de gemeente. Monitoren van de doorstroming op de hoofdaders, zodat tijdig ingegrepen kan worden indien doorstroming verslechtert. Beheer en onderhoud van infrastructuur is belangrijk voor het behouden van toegankelijke wegen. Monitoren van vracht- en landbouwverkeer. Daar waar het kan via de bestaande wegen buiten de 30 km/u gebieden laten rijden.
- Verkeersveiligheid vergroten. Zie thema twee.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Verkeer en vervoer: meer auto's, nog relatief weinig duurzaam autogebruik

De twee belangrijkste modaliteiten in de provincie Drenthe zijn de auto (52% van de ritten) en de fiets (28% van de ritten). Het autobezit per inwoner stijgt al jaren gestaag. In De Wolden waren er in 2019 circa 580 auto's per 1000 inwoners, hoger dan gemiddeld in Drenthe en heel Nederland (respectievelijk 512 en 436 per 1000 inwoners). Het gebruik van auto's op aardgas en elektriciteit in de Wolden is in de periode van 2013 tot 2019 gestegen van 1,1 naar 4,2 per 1000 inwoners ten opzichte van 2,1 naar 12,5 per 1000 inwoners in de rest van Nederland (Rijksdienst voor het Wegverkeer, 2019).

Het aantal publieke e-laadpunten per 1.000 inwoners is sinds 2018 gestegen van 0,9% naar 1,5% (Rijkswaterstaat, 2020). Daarmee blijft De Wolden achter op de rest van Nederland (stijging van 2,0% naar 3,3%).

Verkeer en vervoer (Programmabegroting 2021-2024)

Bereikbaarheid van onder andere winkels, dorpshuizen maar ook de gecentraliseerde ziekenhuizen voor inwoners zonder auto is een aandachtspunt. De gemeente richt zich op het behoud van een veilig, goed en duurzaam verkeers- en vervoersysteem.

4. NIEUWE VORMEN VAN ENERGIE EN EEN SCHOON MILIEU

Belangrijke opgaven voor de toekomst zijn het opwekken van duurzame energie en zorgen voor een schoon milieu, door bijvoorbeeld in te zetten op recycling van afval en grondstoffen. Zon op dak is niet voldoende om de energieambities te halen. In de Toekomstvisie moeten uitgangspunten worden vastgelegd over de invulling van nieuwe energie en een schoon milieu.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. concept Regionale Energie Strategie RES-regio Drenthe (2020) en Programmabegroting 2021-2024:

- Om de doelstellingen zoals afgesproken tijdens de VN Klimaatconferentie in Parijs (2015) te behalen, is er landelijk een Klimaat- en Energieakkoord gesloten. Het Rijk doet dit samen met de decentrale overheden en maatschappelijke partners. Het doel is het behalen van een CO2 -reductie van 49-55% in 2030 en 80-95% in 2050. De Wolden participeert in het opstellen van een RES voor de regio Drenthe. In een RES staat een inventarisatie van het huidige energieverbruik in de regio en wat het potentieel (ruimtelijk) betekent voor hernieuwbare energie (opwekking, opslag en infrastructuur). Ook bevat de RES een aanbod voor de duurzame warmtebronnen en aanbod voor de hernieuwbare opwek. De concept RES van regio Drenthe is in mei 2020 door de gemeenteraad vastgesteld en RES 1.0 wordt definitief in 2021.
- De concept RES heeft geen juridische status. Er kunnen daarom geen rechten aan ontleend worden. De RES moet juridische status krijgen in de verankering in het instrumentarium van de omgevingswet. De RES 1.0 wordt bestuurlijk vastgesteld door de gemeenteraden, provinciale staten en algemeen besturen van de waterschappen. Daarmee is de RES 1.0 bestuurlijk bindend en heeft het de status van een beleidsstuk.
- Ambitie voor de bebouwde omgeving De Wolden is energieneutraal en zelfvoorzienend op energiegebied in 2040. Daarmee is gemeente De Wolden vooruitstrevender dan de provincie.
- Ambitie van Provincie Drenthe is 40% hernieuwbare energie in 2030, energieneutraal in 2050 (met name zonne- en windenergie). Zie ook omgevingsvisie.
- Visie RES algemeen: zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, combineren van opgaven, vraag en aanbod dicht bij elkaar, aansluiten bij gebiedsspecifieke kenmerken.
- Met de Concept RES regio Drenthe heeft de energieregio Drenthe uitgesproken om in 2030 3,45 TWh bij te dragen aan de landelijke ambitie (35 TWh hernieuwbare elektriciteit op land in 2030). De bijdrage van De Wolden hieraan is 0,1 TWh, waarvan in ieder geval 0,04 TWh gerealiseerd moet worden door zonnepanelen op daken (minimaal 50 panelen per dak). Dit betekent dat zo'n 70% van het elektriciteitsverbruik in de gemeente verduurzaamd wordt. In 2040 moet 100% duurzaam ingevuld zijn. Op dit moment is deze 100%

omgerekend 0,14 TWh. Dit getal staat echter niet vast en is afhankelijk van de toekomstige ontwikkeling van de elektriciteitsvraag.

- Met betrekking tot de duurzame invulling van de warmtevraag heeft gemeente De Wolden in 2018 de Intentieverklaring Duurzaam gas ondertekend samen met RENDO en N-TRA. Doel van deze verklaring is om tot een strategie te komen om in 2030 evenveel duurzaam gas te produceren als dat er aan gas wordt afgenomen. Oftewel om te komen tot 100% groen gas in het gasnet binnen de gemeente. Om de 100% te behalen zal er niet alleen aan het aanbod van groen gas gewerkt moeten worden, maar is ook besparing op het verbruik nodig. Voor De Wolden houdt deze besparing in dat we van een verbruik van bijna 25,5 miljoen m3 in 2017 naar een verbruik van ruim 22,5 miljoen m3 in 2025 en uiteindelijk een verbruik van ongeveer 21 miljoen m3 in 2030 toewerken. Dit is een besparing van bijna 20%..
- NAM locaties gebruiken voor de aanleg van zonnevelden en opwekken groen gas, benutten van bestaande infrastructuur. Dit loopt in een apart traject met behulp van een Versnellingskamer met stakeholders, waar mogelijke projecten bij elkaar gebracht worden. Voor de Toekomstvisie is het belangrijk om deze ontwikkelingen mee te nemen.
- Op de plaats van een bestaande zandwinning realiseren van drijvend zonnepark (zuinig ruimtegebruik).
- Faciliteren elektrische voertuigen – plaatsen en faciliteren laadpalen – aandacht via mediakanalen (GVVP 2020 – 2029).

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Landschappelijk ontwikkelingskader De Wolden (deel 4: duurzame energie) en beleidsnotitie Alternatieve Energiebronnen:

- Handreiking windenergie: geen kansen voor grote windturbines, wel ruimte voor kleinschalige experimenten met windturbines die de initiatiefnemer(s) van stroom kunnen voorzien. Geen windturbines met ashoogte hoger dan 15 m toegestaan, alleen voor agrarische bestemmingen, recreatieve bestemmingen, sportbestemmingen, bedrijfsbestemmingen (inclusief VAB's), verkeersbestemmingen en groenbestemmingen. Per type landschap zijn er verschillende kaders om aan te voldoen wat betreft uitbreidingsrichting, inrichting en vormgeving.
- Zonnepanelen zijn makkelijker in te passen, veel potentie. Kijken naar wat landschappelijk verantwoord is.
- Handreiking zonne-energie: zonne-energie mag grootschalig worden opgezet in het buitengebied. Per type landschap zijn er verschillende kaders om aan te voldoen, wat betreft: uitbreidingsrichting; inrichting; oppervlakte; inpassing; vormgeving. Grootschalige zonneparken worden alleen toegestaan ten behoeve van LDE's/energie coöperaties binnen De Wolden.

Achtergrondinformatie huidig beleid m.b.t. geurhinder o.b.v. Geurgebiedsvisie Gemeente De Wolden (2010):

- De Geurgebiedsvisie is opgesteld om voorwaarden te scheppen om groei van bedrijven in relatie tot geurhinder mogelijk te maken om zo de agrarische sector te stimuleren. Voorwaarde hierbij is dat het

leefklimaat niet aangetast wordt. Zie thema 'De agrariër en zijn omgeving' voor concrete aanbevelingen van de Geurgebiedsvisie.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Energiegebruik: sterke ontwikkeling opwekking hernieuwbare energie, gebruik nog relatief laag

De Wolden heeft in een korte tijd een grote ontwikkeling doorgemaakt als het gaat om opwekking van hernieuwbare energie. Zo is het aantal woningen met zonnepanelen gestegen van 2,0% in 2012 naar 30,7% in 2019 (CBS, 2019b). Daarmee zijn er in De Wolden in 2019 ongeveer 2,5 maal zoveel huizen met zonnepanelen dan in de rest van Nederland. Toch blijft De Wolden wat betreft het gebruik van hernieuwbare energie nog achter op de rest van het land (in 2018 was het aandeel hernieuwbare energie van totale energieverbruik 5,3% tegenover 7,5% in de rest van Nederland) (Rijkswaterstaat, 2018).

Circulaire economie: in De Wolden veel huishoudelijk afval, goede afvalscheiding.

De Wolden zit al jaren rond de 700 kg/inwoner per jaar als het gaat om huishoudelijk afval. Gemiddeld in Nederland is dat minder dan 500 kg/inwoner (CBS, 2019c). De afvalscheiding in De Wolden is in de periode van 2013 t/m 2017 gestegen van circa 64% naar 76%. In Nederland is dat percentage in dezelfde periode gestegen van 50% naar 55%. Dit is het percentage van de totale hoeveelheid ingezameld fijn en grof huishoudelijk afval dat wordt gescheiden.

Initiatieven onder inwoners op het gebied van verduurzaming

De inwoners van De Wolden zijn heel actief bezig met verduurzaming en het klimaat. Groene tuinen, zonnepanelen op het dak en veel ISDE-subsidieaanvragen van huishoudens die willen investeren in duurzame energie, hebben ervoor gezorgd dat De Wolden in de top 10 (plek 7) staat van de Duurzaamheidsindex van Nederland (Vattenfall, 2020).

De Wolden wil graag aansluiten bij initiatieven uit de samenleving die inzetten op het gebruik van duurzame energiebronnen. Daar is groen gas er één van. Samen met de agrarische sector wordt er gekeken hoe De Wolden lokaal kan produceren om ook lokaal te kunnen consumeren en hiervan te profiteren.

5. PRETTIG WONEN IN JE DORP

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Woonplan (2017 – 2022):

- Het bouwen gaat goed, maar er moet oog blijven voor de kwaliteit, de variatie en het karakteristieke landschap.
- Ambitie is alle woningen in De Wolden energieneutraal in 2040 en groen gas convenant wonen.
- Het Woonplan (2017-2022) geeft prioriteit aan de volgende ontwikkelingen: voorkeur voor inbreiding, kansen voor nieuwbouw benutten, betaalbare woonruimte realiseren (zowel huur als koop), voldoende sociale huurwoningen.
- Bouwen nieuwbouw met name in de grotere kerndorpen (Zuidwolde, De Wijk, Ruinen, Ruinerwold, Koekange).
- Landschappelijk bouwen voor de kleine kernen en het buitengebied om haar kernkwaliteit - het zijn van een plattelandsgemeente - te handhaven en te versterken.
- Er komen meer ouderen die thuis blijven wonen, dat vraagt om meer levensloopbestendige woningen.
- Een kans is het vervangen van asbestdaken door daken met zonnepanelen. Uiterlijk in 2024 moeten asbestdaken vervangen zijn (Woonplan). Er is nog geen rechtsbasis voor een wettelijk verbod op asbestdaken. Met de projectgroep asbestdaken werkt de gemeente aan een herijking van het plan van aanpak omtrent asbestdaken. De verwachting is dat dit in het vierde kwartaal van 2020 wordt voorgelegd aan de gemeente. De nieuwe wetgeving van het rijk is hierover voorlopig uitgesteld (d.d. 04-11-2020).
- Het Woonplan (2017-2022) voorziet in een fors woningbouwprogramma van in totaal 440 woningen tot en met 2022. Daarin worden alle doelgroepen voorzien, zowel voor eigen inwoners als nieuwe inwoners, starters, alleenstaanden, (jonge) gezinnen, senioren en zorgbehoevenden. De gemeente streeft naar een woningbouwprogramma met zowel betaalbare als duurdere huur- en koopwoningen.

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Programmabegroting 2021-2024:

- Op de planning staat een wetswijziging ‘kwaliteitsborging voor het bouwen’ per 1 januari 2022. De wet zorgt voor een verschuiving van werk en verantwoordelijkheid van de gemeente naar de markt. De verantwoordelijkheid voor de bouwkwaliteit ligt vanaf dan bij de bouwer.
- Er ligt een grote opgave rondom het thema langer zelfstandig thuis wonen. Bewustwording creëren bij onze inwoners dat ze langer thuis moeten blijven wonen is een eerste belangrijke stap. Daarna volgt het eventueel levensloopbestendig maken van een woning als deze dat nog niet is. Vooral in de bestaande particuliere woningvoorraad ligt een grote opgave met het oog op de toenemende vergrijzing.
- Er ligt een opgave voor de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. De Wolden participeert in de Drentse Energie Deal met als doel dat Drenthe in 2040 in Drenthe energieneutraal wonen en zelfvoorzienend zijn op energiegebied.

- De wettelijke verplichting voor netbeheerders om nieuwbouw aan te sluiten op het aardgasnet is per 1 juli 2018 vervallen. Tegelijkertijd is een aansluitverbod van kracht geworden voor bouwwerken waarvoor na 1 juli 2018 vergunningen worden aangevraagd. Het gaat om alle bouwwerken; zowel woningen als utiliteitsbouw. Tegelijkertijd moet de gemeente een transitievisie warmte opstellen waarin wordt aangeven hoe we in de toekomst onze huizen gaan verwarmen. De Wolden heeft op 20 december 2018 een intentieverklaring Duurzaam gas De Wolden afgesloten met Rendo en N-tra. Het doel is onderzoeken en ontwikkelen van een strategie om in 2030 evenveel duurzaam groen gas 'in te voeden' als er wordt gebruikt (100% groen gas). De bestaande gasinfrastructuur kan hierdoor in gebruik blijven. Per nieuwbouwproject zal een afweging gemaakt worden of er een aansluiting op het gasnetwerk moet komen.
- Vooralsnog ondervindt de woningbouw in de gemeente geen negatieve gevolgen van de ontwikkelingen ten gevolge van de PAS-uitspraak.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Bevolking: steeds minder jong volwassenen, De Wolden vergrijst sterk

De laatste jaren groeit het inwonertal licht (24.330 in 2020), tegen de verwachtingen en prognoses in (CBS, 2020; Programmabegroting 2021-2024). Het relatieve aantal jong volwassen (25 tot 45 jaar) neemt in De Wolden sterker af dan in de rest van Drenthe en Nederland. Het relatieve aantal ouderen (65 jaar en ouder) ligt weer hoger dan in de rest van Drenthe, en dat terwijl Drenthe al behoort tot de sterkst vergrijzende provincies van het land. Naar verwachting neemt de beroepsbevolking de komende 20 jaar af met 20% (Programmabegroting 2021-2024).

In de tabel hiernaast is het verhuissaldo voor 2000, 2005, 2010, 2015 en 2019 per leeftijdscategorie in beeld gebracht (CBS, 2020). Dat wil zeggen: het aantal mensen dat er gevestigd is in die leeftijdscategorie min het aantal vertrekkende. Over het algemeen verhuizen er meer mensen naar De Wolden dan er vertrekken. Dat geldt niet voor mensen in de leeftijd van 15 tot 25 jaar: steevast verhuizen er meer jongeren uit de gemeente dan dat er bij komen.

	Totaal	0-5 jr	5-10 jr	10-15 jr	15-20 jr	20-25 jr	25-30 jr	30-40 jr	40-50 jr	50-65 jr	65-85 jr	85 +
2000	94	29	17	20	-36	-51	8	38	56	13	1	-1
2005	-45	26	17	0	-65	-53	-18	41	2	31	-6	-20
2010	60	11	16	15	-69	-24	11	22	27	42	5	4
2015	88	45	16	12	-53	-47	9	52	30	40	-12	-4
2019	190	35	24	13	-38	-39	-18	59	36	100	14	4

Wonen: meer ouderen, langer thuis wonen

Het aantal 65-plussers in De Wolden telt in 2019 met 5.536 inwoners 23,1% van de totale bevolking (CBS, 2020a). In lijn met de landelijke bevolkingsprognose is de inschatting dat het aantal 65-plussers in 2030 toegenomen is naar 6.700 (29,5%) en in 2040 naar 7.100 (31,8%). Verwacht wordt dat het aantal 80-plussers stijgt van 1.400 nu naar 2.900 in 2040.

Net als in de rest van het land, woont verreweg het grootste deel van de ouderen thuis. In 2018 wonen er in De Wolden 2290 65-plussers zelfstandig, terwijl er 170 65-plussers in een instelling wonen (93% woont thuis ten opzichte van 94% landelijk). Landelijk geldt dat 70% van de 85-plussers thuis woont.

Wonen: veel koopwoningen, kleinere huishoudens

De gemeente De Wolden heeft ten opzichte van het landelijk en Drentse gemiddelde relatief veel koopwoningen ten opzichte van het aantal huurwoningen. In 2019 is circa 74% van het totale woningaanbod koopwoning en 26% huurwoning (ABF Research, 2019). Die verhouding is sinds 2012 gelijk. In Drenthe en Nederland is het percentage koopwoningen respectievelijk 66% en 57%.

Het aantal huishoudens groeit, mede door huishoudensverdunning (Programmabegroting 2021-2024). Hoewel minder dan in de rest van het land geldt ook in De Wolden de trend dat er steeds meer eenpersoonshuishoudens zijn en dat de gemiddelde huishoudensgrootte daalt (CBS, 2020b). In 2000 bestond 21,6% van de huishoudens uit één persoon. In 2019 is dat gestegen naar 28,2%. In diezelfde periode daalde de gemiddelde huishoudensgrootte van 2,58 naar 2,34 personen.

Wonen: hoge woningwaarde, minder extreme stijgingen dan in de rest van het land

De gemiddelde woningwaarde in De Wolden is heel hoog. In 2019 is de gemiddelde woningwaarde in De Wolden (€264.000) veel hoger dan in Drenthe (€201.000) en ook dan in de rest van Nederland (€248.000) (CBS, 2020). De gemiddelde woningwaarde is in de periode van 2015 tot 2019 in De Wolden gestegen van €243.000 naar €264.000. Landelijk is de stijging van de woningwaarde extremer: van €206.000 naar €248.000. De gemiddelde woningwaarde wordt met name veroorzaakt door het grote aantal woningen in het buitengebied van De Wolden. In de vijf grootste kernen ligt de WOZ-waarde van de woningen in 2018 beduidend lager dan het gemiddelde (in 2018 nog 255.000):

- Zuidwolde: €230.000
- Ruinen: €221.000
- Ruinerwold: €222.000
- De Wijk: €228.000
- Koekange: €207.000

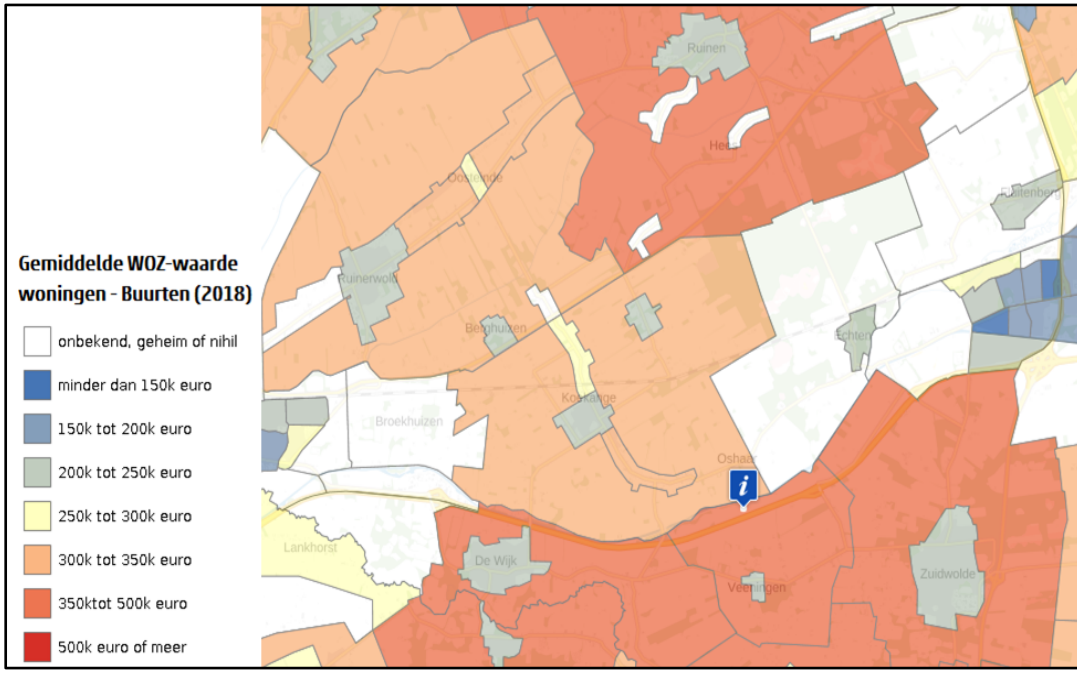

Voorzieningen (tevredenheid)

De volgende gegevens zijn gebaseerd op het VNG burgerpeiling onderzoek (2020): 88% van het aantal inwoners is tevreden over het aanbod gezondheids- en zorgvoorzieningen in de nabije omgeving. 70% van het aantal inwoners is tevreden over het aanbod welzijnsvoorzieningen (zoals

buurtwerk, jongeren- en ouderenvoorzieningen)72% van het aantal inwoners is tevreden over het aanbod speelvoorzieningen voor kinderen tot 12 jaar. 84% van het aantal inwoners is tevreden over de sportvoorzieningen in de nabijheid. 52% van het aantal inwoners is tevreden over het openbaar vervoer in de nabijheid.

Spoedzoekers, arbeidsmigranten en speciale doelgroepen

Het wonen/bewoning van arbeidsmigranten neemt in De Wolden als vraagstuk toe. Naast spoedzoekers en speciale doelgroepen, zijn arbeidsmigranten een doelgroep die aandacht vereist. Containerwoningen zijn genoemd als mogelijke oplossing voor deze doelgroepen, maar ook voor mensen die straks in het kader van project Vitale Vakantieparken niet meer op een vakantiepark kunnen wonen. Hierbij is de gemeente waakzaam voor de kwaliteit van de containerwoningen. Wellicht zijn deze beter in te passen in bebouwd gebied dan in het open landschap.

6. WAARDERING VAN HET LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE

Het landschap in De Wolden herbergt veel kwaliteiten, zowel in het gebruik als in de beleving. De bodem, het watersysteem, de natuurwaarden en het landgebruik vormen een samenhangend geheel met elk eigen kwaliteiten. De esdorpen en lintdorpen wisselen elkaar af met bijbehorende geschiedenis en bebouwing. We vinden hier agrarische bedrijven, natuurwaarden en recreatieve voorzieningen. We zien ook ontwikkelingen zoals woningbouw, bedrijvigheid, infrastructuur en natuurontwikkeling.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Structuurvisie 2010 – 2030 (gemeente De Wolden) en Natuurvisie 2040 (provincie Drenthe):

- Ambitie: focus op biodiversiteit en Natura2000 en het vasthouden van water.
- Ambitie collegeprogramma (2018-2022): Streven naar een goed beheer en onderhoud van het afwisselende landschap, natuurwaarden, de biodiversiteit en de kwaliteit van de leefomgeving.
- Structuurvisie: ontwikkelingen overal mogelijk maar wel met kwaliteit en ingepast in het (specifieke) landschap.
- De gemeente stimuleert landschapsbeheer door vrijwilligers, inwoners en agrariërs (streekbeheer) met subsidies en ondersteuning (st landschapsbeheer Drenthe).

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Omgevingsvisie 2018 (provincie Drenthe):

- Het Cultuurhistorisch Kompas Drenthe (CHK) biedt vanuit de samenhangende cultuurhistorische kwaliteiten aan partijen kaders en ruimte om verantwoordelijkheid te nemen bij het afwegings- en ontwerpproces bij ruimtelijke en is gekoppeld aan de omgevingsvisie. Het onderscheidt drie sturingscategorieën: *respecteren, voorwaarden verbinden, en eisen stellen.*

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Landschappelijk ontwikkelingskader 2012 en Landschappelijke ontwikkelingskader (deel 4: duurzame energie):

- Ambitie: Versterken ruimtelijke kwaliteit zoals vastgelegd in Landelijk ontwikkelingskader De Wolden (LOK 2012) (esdorpenlandschap, slagenlandschap, landschap hoogveenontginningen).
- Handreiking windenergie: Geen kansen voor grote windturbines, wel ruimte voor kleinschalige experimenten met windturbines die de initiatiefnemer(s) van stroom kunnen voorzien. Geen windturbines met ashoogte hoger dan 15 m toegestaan, alleen op agrarische percelen of bedrijfspercelen. Per type landschap zijn er verschillende kaders om aan te voldoen wat betreft uitbreidingsrichting, inrichting en vormgeving.

- Zonnepanelen zijn makkelijker in te passen, veel potentie. Kijken naar wat landschappelijk verantwoord is. Combinatie met LOK (deel 4).
- Handreiking zonne-energie: Zonne-energie mag grootschalig worden opgezet in het buitengebied. Per type landschap zijn er verschillende kaders om aan te voldoen, wat betreft: uitbreidingsrichting; inrichting; inpassing; vormgeving.
- Voor gebieden vastgesteld in de welstandsnota/welstandskaart is welstandstoetsing aan de orde i.v.m. belang voor o.a. het landschap. Deze gebieden DR. Larijweg, Dijkhuizen, Oosteinde, Wolddijk, Boerpad, Haakswold, Echten, Ten Arlo, Kraloo, Rheebruggen en het Reestdal.

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Cultuurhistorische waardenkaart gemeente De Wolden:

- In de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente worde de cultuurhistorische waarden van De Wolden geïnventariseerd en gewaardeerd. Dit heeft geresulteerd in beleidskaart die aangeeft waar op basis van cultuurhistorische waarden ontwikkelingen mogelijk zijn. Deze kaart is hieronder weergegeven. In donkerpaarse gebieden is cultuurhistorische waarde zeer hoog, welke daarom een essentiële rol spelen bij nieuwe ontwikkelingen.

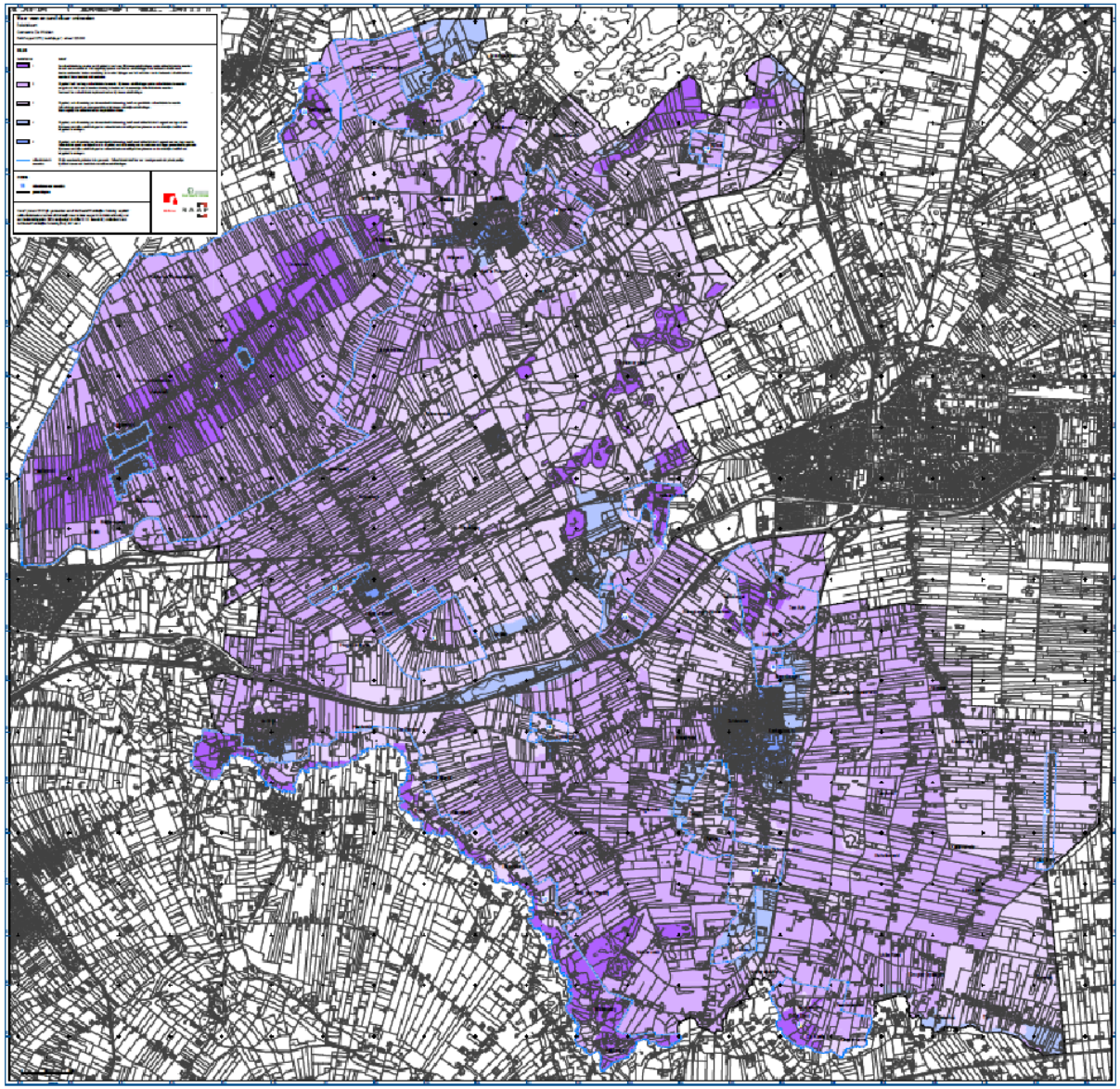

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Op de fysieke leefomgevingskwaliteit scoort De Wolden een 6,75 (VNG, 2020). Landelijk scoort de leefomgeving een 6,62. De staat van de 'buurt' in de Wolden wordt als volgt beoordeeld: 91% van de bewoners vindt dat er voldoende groen is in de buurt, 80% ervaart de buurt als 'heel', 74% ervaart de buurt als schoon, 56% van de buurt vindt dat straten, paden en trottoirs goed begaanbaar zijn, en 58% vindt dat de groenvoorzieningen goed onderhouden worden (VNG, 2020).

Cultuurhistorie (Programmabegroting 2021-2024)

Binnen de Erfgoeddeal van het Rijk staan grote ruimtelijke transitie opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie en duurzaamheid, en stedelijke groei en krimp) centraal en wordt gekeken naar de bijdrage die erfgoed hieraan kan leveren. Projecten richten zich op de aansluiting van erfgoed bij bestaande initiatieven. De Wolden gaat onderzoeken of ze aan kan sluiten bij een regionaal project/projectvoorstel van de provincie Drenthe. De Wolden gaat kijken of er (nieuwe) erfgoedinitiatieven in De Wolden zijn die we kunnen laten vermelden op de website zo het erfgoed in De Wolden bij een breder publiek onder de aandacht te brengen.

De karakteristieke bomenrijen, bossen en houtwallen in het Drentse landschap zijn jonger dan we denken, vaak nog maar zestig jaar oud. Deze jonge laag van het Drentse cultuurlandschap is onderwerp van een culturele alliantie waarin de provincie en de Drentse gemeenten samen het onderzoek en de inventarisatie oppakken. Het doel is het bruikbaar maken van deze kennis voor ruimtelijke en maatschappelijke opgaven.

7. DE AGRARIËR EN ZIJN OMGEVING

Toenemende regelgeving en de stikstofdiscussie zet het moderne boerenbedrijf onder druk. De maatschappij zoekt naar een evenwicht tussen voedselproductie enerzijds en natuur en milieu anderzijds. Hand in hand, want het één kan niet zonder het ander.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Geurgebiedsvisie Gemeente De Wolden (2010):

- In het gebied met bestemming 'agrarisch gebied' zijn er voldoende uitbreidingsmogelijkheden voor de veehouderijen en blijft de geurbelasting van geurgevoelige objecten in dat gebied acceptabel. In een geurverordening voor de gehele gemeente wordt een geurnorm vastgelegd van 14 ouE/m3 voor geurgevoelige objecten gelegen buiten de bebouwde kom en 3 ouE/m3 voor geurgevoelige objecten gelegen binnen de bebouwde kom.
- Op basis van de geconstateerde knelpunten en de mogelijkheden tot afwijken van de vaste afstanden, wordt geadviseerd om in de geurverordening de vaste afstanden terug te brengen
- van 100 meter naar 50 meter binnen de bebouwde kom en
- van 50 meter naar 25 meter buiten de bebouwde kom.

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Structuurvisie 2010-2030:

- Landbouw blijft één van de belangrijkste functies van de plattelandsgemeente. Zowel schaalvergroting, verbreding als hobbyboeren zijn passend binnen de gemeente. De landbouw is en zal de beheerder blijven van het landschap. Ruimte voor uitbreiding van agrarische bedrijvigheid is een randvoorwaarde voor de plattelandsgemeente.
- De gemeente heeft ingezet op een verdere ontwikkeling van de vrijkomende agrarische bedrijven (VAB's) in het buitengebied. Nieuwe functies in deze VAB's leveren een verbetering op van de leefbaarheid, leegstand wordt voorkomen en er ontstaat een nieuwe dynamiek in het buitengebied.
- Uitbreiding van bedrijven en bouwblokken in het buitengebied is in principe mogelijk. Dit is meegenomen in de beheersverordening buitengebied van gemeente De Wolden (2013). Verbreding van de bedrijfsvoering (agrotoerisme, zorgboerderij, educatie, etc.) is in principe mogelijk. Om verpaupering tegen te gaan en de kwaliteit van het landelijk gebied hoog te houden, zijn er veel mogelijkheden voor vrijkomende agrarische bedrijven (VAB's). De gemeente heeft met andere partijen een gebiedscoöperatie opgericht om onder andere de regionale economie te stimuleren en innovaties te ondersteunen.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Grondgebruik: kleine afname agrarische grond, voor met name natuur, woningen en bedrijven.

Landelijk wordt periodiek het grondgebruik per gemeente in beeld gebracht (CBS, 2020c). De gemeente heeft een totale oppervlakte van 22.635 hectare. Het grootste deel (circa 83%) wordt gebruikt als agrarisch terrein. Net als in de rest van het land neemt binnen de gemeente De Wolden het gebruik van gronden voor landbouw af (van 2000 tot 2015 van 18.833 ha naar 18.516 ha). Dat is een relatief kleine daling ten opzichte van het landelijke gemiddelde (1,6% tegenover 5%).

De landbouwgronden maken vooral plaats voor bos en open natuurlijk terrein (ongeveer 50%), en daarnaast voor bebouwing in de vorm van bedrijventerreinen en woningen (circa 20%). Overige bestemmingen zijn water, recreatie, wegen en delfstofwinning.

Afname in het aantal landbouwbedrijven: landelijk en lokaal

Het aantal landbouwbedrijven neemt sinds de eeuwwisseling landelijk gestaag af. Waar er in 2000 nog 97.389 landbouwbedrijven waren, is dat aantal in 2019 gedaald naar 53.233. In de Wolden is een vergelijkbare trend zichtbaar: sinds 2000 is het aantal van 679 landbouwbedrijven bijna gehalveerd naar 363 landbouwbedrijven in 2019 (CBS, 2020c). De landbouwgronden worden grotendeels gebruikt voor grasland (337 landbouwbedrijven met blijvend grasland).

Agrarische sector: kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en stikstof

Het Rijk wil toe naar meer kringlooplandbouw en natuur inclusieve landbouw. Om de natuurdoelen in Natura 2000 gebieden te kunnen halen, moet de stikstofuitstoot omlaag. Een andere belangrijke ontwikkeling voor de landbouw is klimaatverandering. Het wordt warmer, er komen meer droge periodes en de neerslag valt vaker in heftige buien. Dat vraagt om aanpassingen van de bedrijfsvoering. Bovengenoemde ontwikkelingen kunnen grote gevolgen hebben voor de agrarische bedrijven in De Wolden en de hele agrifoodsector.

8. RUIMTE VOOR KUNST EN CULTUUR

Nederland herbergt prachtige plekken en verhalen, zo ook De Wolden. Het is voor de één een bron van inkomsten en voor de ander (ook) een fijne vorm van vrijetijdsbesteding. Door digitalisering is veel online te vinden: wat is de toekomst van kunst en cultuur?

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden':

- De Agenda Cultuur wordt uitgewerkt vanuit drie pijlers: (1) cultuur is gezond, (2) het verhaal van De Wolden, en (3) sterk netwerk.
- Er is voldoende ruimte voor innovatieve initiatieven. Vanuit cultuur zoekt de gemeente voortdurend de samenwerking en verbinding met ondernemers, onderwijs, verenigingen en andere beleidsdomeinen.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Digitalisering: meer gebruik internet, met name door ouderen

Een landelijke trend is dat er steeds meer gebruik gemaakt wordt van internet. In 2014 had 7% van de huishoudens in Nederland geen internet, in 2019 is dat 3%. De daling is met name het gevolg van de toename van het gebruik van internet door ouderen: in de periode van 2014 tot 2019 is het aantal 75-plussers dat geen internet heeft thuis gedaald van 51% naar 23%. Met name praktisch opgeleide 75-plussers maken nog geen gebruik van internet.

Cultuur (Programmabegroting 2021-2024)

Het belang van kunstvakken in het onderwijs, de voorschoolse opvang en peuterspeelzalen wordt steeds meer onderschreven en bewezen. Cultuureducatie wordt meer en meer geïntegreerd aangeboden binnen doorgaande leerlijnen.

Vanuit de Rijksoverheid en provincie is steeds meer aandacht voor talentontwikkeling. In 2020 publiceerde provincie Drenthe de nieuwe cultuurnota waaruit bleek dat er geen sprake is van een provincie dekkend aanbod in talentontwikkeling binnen verschillende cultuurdisciplines. De Wolden is kartrekker van deze nieuwe alliantie talentontwikkeling.

Musea en verenigingen hebben het steeds lastiger met het vinden van leden en vrijwilligers.

Cultuur wordt steeds meer ingezet als middel om maatschappelijke doelen te bereiken en als participatiemiddel. Kunst en cultuur hebben een positieve uitwerking op de geestelijke gezondheid, helpen bij het bestrijden van eenzaamheid en bevorderen het meedoen in de maatschappij. .

Cultuur en erfgoed zijn een belangrijke trekker voor toeristen. Nieuwe producten, arrangementen en doelgerichte marketing halen bezoekers over de streep en verhogen bezoekersaantallen en opbrengsten van musea en erfgoedinstanties.

Cultuur (Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'): netwerksamenleving

Inwoners willen steeds meer zelf doen. Ook in De Wolden is de betrokkenheid van inwoners bij de eigen leefomgeving groot. Het college van De Wolden geeft ruimte aan initiatieven uit de lokale samenleving. Als gemeente heeft De Wolden een faciliterende en ondersteunende rol en sluit zij aan bij de initiatieven van de inwoners.

Cultuur (Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'): positionering regio

Cultuur heeft een toenemend belang in de positionering van regio's. Ook bij een plattelandsgemeente als De Wolden. Gevoel, beleving, emotie, kernwaarden in de lokale samenleving (bijvoorbeeld naoberschap), maar ook het landschap, de architectuur van gebouwen, de uitstraling van de publieke ruimte en voorzieningen op het vlak van cultuur zijn dragers wanneer het gaat om positionering.

Cultuur (Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'): veranderend verenigingsleven

Het culturele verenigingsleven verandert door veranderingen in tijdsbesteding en behoeften van deelnemers. Krimp, vergrijzing en ontgroening zorgen voor minder leden. Ook vinden veel verenigingen het lastig om vrijwilligers voor bestuursfuncties te vinden. Omdat sport met soortgelijke kwesties te maken heeft, wordt in veel gemeenten gezocht naar gezamenlijke oplossingen, bijvoorbeeld in de vorm van een breder leeftijdsbestendig aanbod of door accommodaties te delen.

Tegelijkertijd ontstaan er ook nieuwe verenigingen en organisatievormen. Landelijk is een toename van projectmatige activiteiten en lidmaatschappen zichtbaar. Dit blijkt ook uit de monitor Amateurkunst. Dit heeft gevolgen voor het aantal leden bij verenigingen.

Cultuur (Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'): verbinding binnen- en buitenschoolse activiteiten

Kinderen kunnen heel goed op school kennismaken met cultuur. De Rijksoverheid stimuleert cultuureducatie in het primair onderwijs via programma's als Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK), de voormalige impuls muziekonderwijs en Méér Muziek in de Klas. In 2017 maakten twaalf van de dertien basisscholen in De Wolden gebruik van de CmK regeling. Buiten het onderwijs is de kennismaking met cultuur meer afhankelijk van individuele keuzes en mogelijkheden van inwoners. Veel scholen en maatschappelijke organisaties in het land werken samen met lokale organisaties op het gebied van cultuur, zowel professionele organisaties als amateurclubs. Hierdoor maken de leerlingen/deelnemers kennis met verschillende kunstvormen en met de culturele organisaties in hun gemeente (de lokale culturele infrastructuur).

Cultuur (Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'): vrijwilligers

Amateurkunstorganisaties draaien over het algemeen op de inzet van vrijwilligers. Ook het vrijwilligersbestand in De Wolden heeft te maken met vergrijzing. Sportverenigingen ervaren hetzelfde probleem. Een goede ondersteuning van vrijwilligers kan bijdragen aan een bloeiend cultureel klimaat.

9. ONDERNEMERSCHAP, ECONOMISCH KLIMAAT, EN VRIJETIJDSECONOMIE

Het ondernemerschap is goed vertegenwoordigd in De Wolden. De toeristische sector floreert en veel inwoners werken als zelfstandige. Tegelijkertijd werken veel inwoners van De Wolden buiten de gemeentegrenzen. Wat is er nodig om het ondernemerschap te behouden en te stimuleren? Welke rol speelt de vrijetijdseconomie hierin? Op welke sectoren zou de gemeente in moeten zetten?

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Economisch Actieplan (2018 – 2022):

- De gemeente richt zich op het stimuleren van bedrijvigheid, het bijdragen aan het verbeteren van het ondernemersklimaat en het onderhouden van een goede relatie met het bedrijfsleven.
- Op basis van deze doelen zijn de volgende algemene speerpunten benoemd: (1) uitstekende dienstverlening, (2) passende regelgeving en ruimtelijk beleid, en (3) gerichte netwerkvorming en promotie.
- Specifieke speerpunten voor sectoren zijn: (1) sterke detailhandel, (2) innovatie en bedrijfsontwikkeling agrarische bedrijven, en (3) sterke sector toerisme en recreatie.
- *Uitstekende dienstverlening:* één contactpersoon, ondernemersgericht denken, digitaal loket aanvragen en regelgeving.
- *Passende regelgeving en ruimtelijk beleid:* opheffen (onnodige) belemmeringen regelgeving, uitbreiding bedrijventerreinen bij behoefte, ruimte bieden voor vernieuwing.
- *Gerichte netwerkvorming en promotie:* behoefteonderzoek ZZP'ers, ondernemers/bedrijvencontactfunctionaris/ondernemersplatform, promotie De Wolden als aantrekkelijke vestigingsgemeente (paardengemeente) en voor toerisme en recreatie onder de vlag van Drenthe.
- *Sterke detailhandel:* compacte winkelgebieden, inzetten op kwaliteit en diversiteit, inspelen op veranderende omstandigheden.
- *Innovatie en bedrijfsontwikkeling agrarische bedrijven:* ruimte bieden voor doorontwikkeling, verbreding, innovatie en verduurzaming. Bevorderen via deelname aan Regio Zwolle en via Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe.
- *Sterke sector toerisme en recreatie:* versterken economie en lokale werkgelegenheid, ambitie groei bestedingen boven Drents gemiddelde.
- Drie sporen in beleid en acties: (1) ruimte voor ondernemerschap, (2) infrastructuur en voorzieningen, en (3) regiomarketing.
- De gemeente wil inwoners, ondernemers, organisaties en ketenpartners vroegtijdig betrekken bij (beleids-)ontwikkelingen in

de fysieke leefomgeving. Daarnaast wil ze dat initiatiefnemers hun omgeving betrekken bij ruimtelijke initiatieven.

- De Wolden is onderdeel van de economische topregio Zwolle: 22 gemeenten, 4 provincies en tal van andere organisaties.
- Ambities en actiepunten: Dienstverlening verbeteren voor initiatieven en ondernemers - passende regelgeving en ruimtelijk beleid - website en digitale dienstverlening verbeteren - gerichte netwerkvorming en promotie (paardengemeenten) - sterke detailhandel - innovatie en bedrijfsontwikkeling in de agrarische sector - regiomarketing en verblijfsrecreatie (sterke sector recreatie en toerisme) - ruimte voor ondernemen - betere (fiets- en wandel) infrastructuur.
- Gemeente zet ontwikkeling centraal en helpt initiatieven van de grond te komen.

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Structuurvisie (2010-2030):

- Een kenmerk van de plattelandsgemeente is de verspreide lokale bedrijvigheid over de kerndorpen, kleine kernen en in het buitengebied. Op dit moment is er geen grootschalig bedrijventerrein aanwezig en de gemeente gaat hier ook in de toekomst niet op inzetten. De gemeente zet in op uitbreidingsmogelijkheden van de lokale bedrijvigheid, in de kernen en in het buitengebied, passend binnen de landschappelijke kenmerken.
- De sector recreatie en toerisme is belangrijk voor de plattelandsgemeente vanwege de functie als banenmotor voor overwegend laag en middelbaar geschoolde arbeid, en bestedingen van recreanten en toeristen in de gemeente waardoor o.a. voorzieningen in stand gehouden kunnen worden.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Werk en werkgelegenheid: groei aantal banen in De Wolden, bewoners
Het aantal banen in De Wolden steeg in de periode van 2015 tot 2019 van 7.790 naar 8.410 (CBS, 2019e; ABF Research, 2019). Het aantal banen per 1.000 inwoners van de beroepsbevolking (iedereen van 15 tot 65 jaar) is daarmee 566,6, een stuk lager dan het landelijke gemiddelde van 792,1. Dit wordt verklaard door de aard van de gemeente (plattelandsgemeente), met als grootste nabijgelegen plaatsen Hoogeveen en Meppel.

Het aantal werkzame mensen in De Wolden is in de periode van 2014 tot 2018 gestegen van 10.200 naar 11.100 personen. Ongeveer één vijfde van hen werkt in De Wolden zelf (2.200). Ongeveer 4.200 Woldenaren zijn werkzaam in grote steden in de buurt (Hoogeveen, Meppel en Zwolle). In de periode van 2014 tot 2018 is de gemiddelde reisafstand woon-werk toegenomen van 27,0 km naar 28,3 km.

De Wolden kenmerkt zich door het feit dat de werkloosheid traditioneel ruim lager ligt dan het landelijke gemiddelde. Deze is tevens de laatste jaren sterk gedaald. In 2015 bedroeg de werkloosheid in De Wolden 5,4%, in 2019 is dat 2,3%. Landelijk was er een daling van 6,9% naar 3,4% (CBS, 2019d).

Economie: meer ondernemingen, met name stijging door dienstverleningen

In de periode van 2005-2019 steeg het aantal vestigingen van ondernemingen in De Wolden van 1950 naar 2.760 (CBS, 2019a; ABF Research, 2019). Het aantal ondernemingen is als volgt verdeeld over de sectoren: zakelijke dienstverlening (28,6%), landbouw (19,6%), collectieve dienstverlening (16,3%), handel (14,4%), industrie (14,1%), overige dienstverlening (6,9%) en recreatie (6,5%).

De Wolden wordt gezien als een plattelandsgemeente. Het totale aantal landbouwbedrijven in De Wolden is 363 landbouwbedrijven in 2019 (CBS, 2020c). Dit is een afname van 9 landbouwbedrijven ten opzichte van 2018. Deze afname is relatief in lijn met de landelijke trend dat het aantal landbouwbedrijven in Nederland licht afneemt. De stijging van het aantal ondernemingen in de periode van 2005 tot 2019 komt vooral door een groei in de zakelijke- (+350) en collectieve dienstverlening. Opvallend voor De Wolden is met name het aantal ZZP-ers: zij vormen samen liefst 33,3% van het totale aantal banen (tegenover het landelijke gemiddelde van 11,4%) (CBS, 2019e).

Diverse trends en ontwikkelingen (Programmabegroting 2021-2024)

De regionale economie en vrijetijdseconomie zijn onderhevig aan diverse meer algemene trends en ontwikkelingen, zoals:

- vergrijzing en krimp beroepsbevolking;
- toename ouderen, afname jongeren;
- meer flexibele arbeidsmarkt;
- opkomst cottage industrie: bedrijven die wonen en werken combineren en daarvoor graag het platteland opzoeken;
- energietransitie en circulaire economie;
- globalisering en de tegenbeweging glokalisering.

Werken (Programmabegroting 2021-2024)

De arbeidsmarkt is door de corona onder druk komen te staan. Er is sprake van ‘tijdelijke’ economische krimp en in een aantal sectoren is het erg onzeker geworden. Daarnaast is er ook sprake van schaarste. De match tussen vraag en aanbod vraagt om bijzondere aandacht.

Dorpscentra en lokale detailhandel staan onder druk (Programmabegroting 2021-2024)

Voorzieningen (maatschappelijke, commerciële) in dorpen staan onder druk. Dat heeft te maken met de veranderende bevolkingssamenstelling, maar ook met schaalvergroting, de toegenomen mobiliteit van inwoners en digitalisering.

Vitaliseren en transformeren vakantieparken (Programmabegroting 2021-2024)

De Wolden werkt aan een programma voor Vitale Vakantieparken. In het programma Vitale Vakantieparken Drenthe trekt De Wolden samen op met de provincie, Drentse gemeenten, Recreatieschap Drenthe en RECRON. Hiervoor is een gezamenlijk Drents actieprogramma ontwikkeld. In De Wolden staan 5 à 6 vakantieparken voor de opgave om te transformeren, 5 parken willen vitaliseren en 2 à 3 parken kunnen excelleren.

Toerisme en recreatie (Programmabegroting 2021-2024)

Voordat het coronavirus toesloeg zat de vrijetijdseconomie in de lift. De trend betrof een stijgende vraag naar luxere vakanties en meer huisjesovernachtingen. De kampeerovernachtingen deden het juist minder goed. De toeristen willen meer gemak en een deel wil bewuster en duurzamer op reis. Daarbij is men meer op zoek naar pure authentieke belevingen. Afgelopen zomer trok de binnenlandse kampeersector aan en zaten alle campings vol. Voor Drenthe en De Wolden bieden de inwoners uit de herkomstlanden Duitsland en België nog steeds kansen.

10. VITALE SAMENLEVING: ZORG EN WELZIJN, ONDERWIJS, SPORT EN LEVENSBESCHOUWING

Vitale samenleving gaat over onze fysieke en mentale gezondheid en hoe we ons daarin ontwikkelen als individu maar ook als gemeenschap. Voor de één is vitaliteit voorwaarde scheppend voor een bestaan waarin hij of zij zelf keuzes kan maken, voor een ander is het (ook) zijn of haar beroep. In een vitale samenleving is een goede balans tussen zelfstandigheid en onderlinge afhankelijkheid. Er zijn sterke sociale relaties maar ook ruimte voor eigenheid. Het noaberschap is een groot goed in De Wolden.

HUIDIG BELEID

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan De Wolden (2020 – 2029), Ambitiedocument Vitaal Platteland (2014), Ambitiedocument Omgevingswet De Wolden (2017) en Lokaal Sportakkoord De Wolden. Vitale samenleving en inwonersparticipatie heeft tevens een centrale plek in het collegeprogramma De Wolden Duurzaam, Doen en Dichtbij (2018 – 2022):

- De gemeente wil een gezonde, veilige en schone fysieke leefomgeving voor de huidige en toekomstige generaties.
- De gemeente wil ruimte geven in visie, beleid en regelgeving voor maatwerk en creatieve lokale oplossingen.
- De grote kracht van De Wolden is de participatie door inwoners en het gevoel van *naoberschap*. De verenigingen van dorpsbelangen hebben hierin een grote rol en de gemeente ondersteunt dat op een goede manier.
- Bepaalde voorzieningen in kleine dorpen zullen verdwijnen of zijn al verdwenen.
- Kwaliteit van voorzieningen gaat boven nabijheid.
- Benoemd in 2011: Wij zijn een plattelandsgemeente en moeten anticiperen op krimp.
- Versterken leefbaarheid en sociale structuren tussen dorpen.
- Onderwijs, voorzieningen en bedrijvigheid waarborgen en stimuleren.
- De gemeente wil haar inwoners, ondernemers, organisaties en ketenpartners vroegtijdig betrekken bij (beleids-)ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Ze wil dat initiatiefnemers hun omgeving betrekken bij ruimtelijke initiatieven.
- Inwoners, ondernemers en partners waarderen de wijze waarop de gemeente samenwerkt en uitvoering geeft aan de Omgevingswet.
- In de periode tot aan de Concept RES is er vooral sprake geweest van informeren van inwoners, bedrijven en lokale initiatieven. Op bijeenkomsten, onder andere in het kader van het Actieplan Klimaat en Energie, zijn de RES en de ambities van de gemeente wel besproken. Het doel is om in de komende periode samen op te trekken met het participatieproces rond de Toekomstvisie en op die manier input te halen voor de concrete invulling van de RES 1.0, om samen met onze inwoners de stip op de horizon te bereiken.
- Ambitie: De Wolden heeft een gezonde omgeving met veel ruimte voor bewegen.

- Stimuleren fietsgebruik - optimaliseren fietsnetwerk (fietssnelwegen, ontbrekende schakels in netwerk, verbeteren bestaande infrastructuur) - gedragscampagnes in samenwerking met gemeenten en provincie.
- Stimuleren dat inwoners zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven wonen, eigen regie blijven voeren en optimaal participeren in de samenleving;
- Stimuleren van samen- en zelfredzaamheid, dat wil zeggen dat inwoners en de samenleving zelf oplossingen vinden voor maatschappelijke vragen;
- Het realiseren van een degelijk sociaal vangnet dichtbij en op maat voor kwetsbare inwoners die het op eigen kracht en met hulp van hun sociale omgeving niet redden.
- Het Lokaal Sportbeleid van de gemeente richt zich op de volgende speerpunten: (1) van jongs af aan vaardig in bewegen, (2) vitale aanbieders, (3) positieve sportcultuur, (4) inclusief sport en bewegen, (5) duurzame sportinfrastructuur.

Achtergrondinformatie huidig beleid o.b.v. Structuurvisie (2010-2030):

- De gemeente zet zich de komende jaren in voor het in stand houden van de bestaande voorzieningen. Daarnaast wordt een doorkijk gegeven hoe kan worden geanticipeerd op de toekomstige ontwikkelingen (bijv. schaalvergroting winkels en voorzieningen, verlies scholen in kleine kernen).

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Inwonersparticipatie: relatief hoge participatie in De Wolden, waken voor eenzaamheid en individualisering

In De Wolden is in totaal 32,1% lid van een sportbond tegenover gemiddeld 24,9% van de Nederlandse bevolking (NOC NSF, 2018).

In De Wolden geeft 37,7% aan zich wel eens eenzaam te voelen (Gezondheidsmonitor, 2016). Een landelijke trend is dat mensen (met name ouderen) zich eenzamer voelen. In De Wolden is dat volgens het RIVM lager dan het gemiddelde in Nederland: 7% ernstige eenzaamheid in De Wolden tegenover 10% ernstige eenzaamheid landelijk.

Het percentage bewoners dat vrijwilligerswerk doet in De Wolden is 35,8% in 2016 (Gezondheidsmonitor, 2016). Het landelijk percentage ligt op 29,7% in 2016. Landelijk is wel een afname van het aantal vrijwilligers te herkennen.

Inwonersparticipatie (Programmabegroting 2021-2024)
In toenemende mate zijn bewoners bereid om zich in te zetten voor hun omgeving. Vaak ontstaan zulke groepen vrij spontaan. De betrokkenheid van inwoners in De Wolden bij hun eigen leefomgeving neemt toe. Bijzondere opgave is en blijft om jongeren meer en beter te betrekken.

Een leven lang leren en ontwikkelen (Programmabegroting 2021-2024)
De rol van de gemeente is aan het verschuiven. Enerzijds veel taken vanuit rijksoverheid erbij, anderzijds werkt de gemeente steeds meer in netwerken van sociale gemeenschappen, maatschappelijke organisaties, ondernemingen, overheid en andere betrokkenen. Het werken aan doorgaande leerlijnen via een integraal aanbod wordt steeds meer gemeengoed. Onderwijs, jeugdhulp en kinderopvang groeien naar elkaar toe. Daarnaast wordt door het Rijk steeds meer gestuurd op verdergaande professionalisering van de medewerkers. De gemeente blijft investeren in het terugdringen en voorkomen van laaggeletterdheid. In De Wolden wordt sinds 2017 gewerkt vanuit het Taalpunt netwerk. In elke bibliotheekvestiging in De Wolden is een Taalpunt ingericht. De afgelopen jaren is vooral geïnvesteerd in het opzetten van een netwerk van maatschappelijke partners, het werven en opleiden van vrijwilligers en zorgen voor publiciteit. Inmiddels ligt de prioriteit bij het bereiken van potentiële cursisten. Het bieden van goede ontwikkelkansen voor kinderen is het primaat van kinderopvang en onderwijsorganisaties.

Gezond meedoen in de Wolden (Programmabegroting 2021-2024)

- Bereikbaarheid en leefbaarheid staan onder druk door beperking OV-vervoer en sluiten van voorzieningen.
- Zorgvraag neemt toe door demografische wijzigingen. Zorgvragen worden complexer.
- Invulling geven aan 'participatiesamenleving' wordt een belangrijke opgave. De Wolden signaleert het effect van Drentenieren, inwoners zonder eigen netwerk in de nabijheid.
- De Wolden signaleert een hoger alcoholgebruik onder volwassen.

Sport (Programmabegroting 2021-2024)

Er is binnen de georganiseerde breedtesport een toenemende behoefte aan kunstgrasvelden. Door het aanleggen van kunstgrasvelden wordt zowel de trainingscapaciteit vergroot als de mogelijkheden voor het spelen van wedstrijden. Er is een begin gemaakt met de verzelfstandiging van accommodaties en met het onderhoud in handen leggen van de verenigingen. Hier wil de gemeente mee doorgaan en samen met verenigingen verder uitbreiden.

Sportdeelname, gezondheid en gedrag (Sportbeleid gemeente de Wolden)

Relatief veel mensen in de gemeente sporten bij een sportvereniging. Volgens cijfers uit 2017 is ongeveer een derde van de inwoners (34%) lid van een sportclub. Dat is aanzienlijk meer dan gemiddeld in Drenthe en Nederland (28,5% resp. 25,6%). Een dergelijk beeld geldt ook voor de lidmaatschapscijfers van de jeugd. Inwoners sporten ook veel buiten. Relatief meer mensen doen aan hardlopen, wielrennen, mountainbiken en wandelen, vergeleken met het gemiddelde in Nederland. Een binnensport als fitness is in de gemeente minder populair.

Mensen met een beperking blijven achter in sportdeelname. Waar 53% van de Nederlanders minstens een keer aan sport doet, is dat voor mensen met een verstandelijke beperking 38% en voor mensen met een motorische beperking slechts 23%. Dat is een aanzienlijk aantal, wanneer je bedenkt dat 1 op de 10 Nederlanders een zodanige lichamelijke of verstandelijke beperking heeft, dat zij niet vanzelfsprekend kunnen meedoen in de maatschappij. In de gemeente heeft naar schatting 15% een lichamelijke beperking.

Meer volwassenen in de gemeente bewegen voldoende en minder volwassenen zijn te zwaar in vergelijking tot het Drents gemiddelde. Maar nog altijd heeft bijna de helft van de inwoners overgewicht of obesitas (46%) en beweegt 47% onvoldoende.

Wat betreft jongeren geeft een onderzoek van de GGD over de jaren 2014-2017 aan dat meer scholieren uit klas 2 aan sport doen (83,0%) in vergelijking met Drenthe (80,2%). Ondergewicht, overgewicht en extreem overgewicht liggen iets lager dan het Drents gemiddelde. Overgewicht en obesitas bij de jeugd in groep 2 en 7 ligt lager dan gemiddeld in Drenthe. Het percentage kinderen met ondergewicht dat enkele jaren erg hoog lag, lijkt weer te zijn afgenomen tot het Drentse niveau.

Mogelijkheden en beperkingen van een vitale lokale samenleving – wat valt op (landelijk)? (VNG Vitaliteit van buurten en maatschappelijke veerkracht (2016)

- Meer dan de helft van de volwassen Nederlanders woont in een buurt waar de saamhorigheid tussen de buurtbewoners, en de verantwoordelijkheid voor de buurt relatief groot is. Eén op de tien woont in een buurt die verkeert in een negatieve spiraal en ongunstige uitgangspunten kent voor verbetering.
- Belangrijke voorwaarden voor het nemen van verantwoordelijkheid zijn de sociale verbondenheid van de buurt, de betrouwbaarheid van, en het vertrouwen in de gemeente.

- Personen met een goede (ervaren) gezondheid, relatief hoge sociaaleconomische status, en in een buurt met hoge verbondenheid zijn het meest actief op het vlak van burenhulp, vrijwilligerswerk en andere vormen van maatschappelijke inzet. Maar ook in buurten die een ongunstige ontwikkeling doormaken en een lage verbondenheid kennen is de inzet(bereidheid) voor de buurt relatief groot.
- Veel mensen verlenen naastenzorg, ongeacht of zij een baan hebben en ongeacht of zij actief zijn in het vrijwilligerswerk.
- Eén op de tien mantelzorgers ervaart overbelasting door het geven van naastenzorg.
- De groep mensen met beperkingen is een omvangrijke en heterogene groep. Het gaat in Nederland naar schatting om circa

drie miljoen mensen met een grote variatie aan beperkingen en aanverwante uitdagingen.

Meest kwetsbare personen kennen een samenloop van uitdagingen, waar veelal geestelijke/mentale en sociale uitdagingen de boventoon voeren.
Bijv.: niet-westerse allochtonen, eenouderhuishoudens met laag inkomen, verweduwde 75-plussers, sociaal-geïsoleerden etc.

- Minimaal 20% van de personen met een beperking ten aanzien van 'taal/cultuur' verkeert in een sociaal-isolement. In de meeste complexe situatie waarbij ook laag inkomen en sociale beperkingen een rol spelen loopt het aandeel op tot 28%.
- Zo'n 7% van de volwassen Nederlandse bevolking bevindt zich in een zorgwekkende situatie als gevolg van een combinatie van een beperkt sociaal netwerk, beperkte betekenisvolle participatie en één of meerdere beperkingen.
- Een groot deel van de bevolking is bereid zich in te zitten voor anderen. Het probleem is dat mensen vaak niet goed weten wat zij kunnen betekenen voor anderen. Ook denken mensen dat hulpbehoevenden om uiteenlopende redenen niet op hun ondersteuning zitten te wachten (handelingsverlegenheid).
- Bijna één op de vijf jongvolwassenen blijkt slecht geïnformeerd te zijn over de mogelijkheden in het vrijwilligerswerk. Het merendeel van deze groep weet niet wat voor vrijwilligerswerk ze kunnen doen. Daarnaast weten ze vaak niet hoe ze aan vrijwilligerswerk kunnen komen of kunnen ze simpelweg geen geschikt vrijwilligerswerk vinden.
- Dit laatste speelt vooral bij personen die uitdagingen ervaren op het terrein van 'taal / cultuur', 'gevoel er niet bij te horen' en veelal 'laag inkomen'. Van deze groep zegt 11% geen geschikt vrijwilligerswerk te kunnen vinden.
- De vergrijzing onder vrijwilligers vergroot het risico op overbelasting of uitval, omdat vrijwilligers in deze leeftijdscohorte ook vaker zelf naastenzorg moeten gaan leveren.
- Participatie op terreinen die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling, het welzijn van anderen of maatschappelijke doelen gaat samen met een hoger individueel welzijn en andersom.

Arbeidsmigranten (programmabegroting 2021-2024)

In de Programmabegroting 2021-2024 worden arbeidsmigranten genoemd als opgave voor de toekomst. Dit is tevens één van de aandachtspunten in het Integraal Veiligheidsplan De Wolden 2020-2023. De opgave is niet primair een veiligheidsvraagstuk, maar kent meerdere vraagstukken op diverse beleidsterreinen (werkgelegenheid, huisvesting, onderwijs, inburgering, participatie etc.).

Bronnenlijst

ABF Research (2019). Systeem woningvoorraad (Syswov 2020): woningen naar eigendom. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Bouwen-en-wonen.

CBS (2019a). Veiligheidsmonitor: sociale veiligheid – index criminaliteit, overlast en onveiligheidsbeleving. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Openbare-orde-en-veiligheid.

CBS (2019b). CBS Zonnestroom: woningen met zonnepanelen. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie.

CBS (2019c). CBS Statistiek huishoudelijk afval: totaal huishoudelijk afval. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/duurzame-leefomgeving.

CBS (2019d). CBS Arbeidsdeelname. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Werk-en-inkomen.

CBS (2019e). CBS Lokale economie. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Bedrijvigheid-en-economie.

CBS (2020a). CBS Bevolkingsontwikkeling en binnenlandse migratie per maand. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboard/demografie.

CBS (2020b). CBS Huishoudenstatistiek. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboard/demografie.

CBS (2020c). CBS Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente. Geraadpleegd via https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/.

Cobra Groeninzicht (2018). Klimaatadaptatie - verstening. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/duurzame-leefomgeving.

Fluvius (2020). Klimaatatlas Fluvius. Geraadpleegd via https://www.fluvius.klimaatatlas.net.

Gezondheidsmonitor (2016). Gezondheidsmonitor ouderen GGDen, CBS en RIVM. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Gezondheid.

KNMI (2020). Klimaatverandering. Geraadpleegd via https://www.knmi.nl/producten-en-diensten/klimaatverandering.

NOC NSF (2018). Personen aangesloten bij sportvereniging. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/sport-en-cultuur.

Stichting LISA (2019). LISA vestigingenregister. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Bedrijvigheid-en-economie.

Stichting Halt (2019). Verwijzingen Halt – De Wolden. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Openbare-orde-en-veiligheid.

Rijksdienst voor het Wegverkeer (2019). Klimaatmonitor RDW. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie.

Rijkswaterstaat (2020). Klimaatmonitor Rijkswaterstaat: (semi-)publieke e-laadpunten. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie.

Rijkswaterstaat (2018). Klimaatmonitor Rijkswaterstaat: hernieuwbare energie. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie.

Vattenfall (2020). Duurzaamheidsindex van Nederland (DInG). Geraadpleegd via https://www.vattenfall.nl/producten/energie/duurzaamheidsindex/.

VNG (2020). VNG burgerpeiling onderzoek. Geraadpleegd via https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Burgerpeiling.

Genoemde beleidsdocumenten

- Actieplan Klimaat en Energie 2017-2021
- Agenda ‘Cultuur blijft belangrijk in De Wolden’
- Ambitiedocument Omgevingswet De Wolden
- Ambitiedocument Vitaal Platteland
- Beleidsnotitie Alternatieve Energiebronnen 2016
- Concept RES regio Drenthe (regio Drenthe)
- Economisch Actieplan 2018-2022
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan De Wolden (2020-2029)
- Geurgebiedsvisie gemeente De Wolden
- Kadernotitie Vitale Vakantieparken 2017
- Landschappelijk Ontwikkelingskader 2012
- Landschappelijk Ontwikkelingskader (deel 4: duurzame energie)
- Lokaal Sportakkoord De Wolden
- Natuurvisie 2040 (provincie Drenthe)
- Omgevingsvisie 2018 (provincie Drenthe)
- Sportbeleid 2019-2023
- Structuurvisie 2010-2030
- Watertakenplan De Wolden 2016-2017
- Woonplan 2017-2022
- Routekaart Cultuuronderwijs Zuid-West Drenthe

BIJLAGE 2

SAMENVATTING RAADPLEGING STAKEHOLDERS PER THEMA

Eind september en begin oktober 2020 hebben dorpsbelangen, organisaties en instellingen deelgenomen aan online bijeenkomsten om hun mening te geven over de toekomst van gemeente De Wolden. Genodigden konden zich inschrijven voor één of meerdere bijeenkomsten om gezamenlijk in gesprek te gaan over tien verschillende thema's. In totaal hebben 85 personen vanuit 45 verschillende organisaties meegedacht en richting gegeven aan de toekomstvisie. De resultaten zijn samengevat per thema in deze bijlage.

1. AANPASSEN AAN HET KLIMAAT

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema 'Aanpassen aan het klimaat'. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Opwarming
b. Verdroging – buitengebied, landbouw trekt veel water weg
c. Mobiliteit en landbouw moeten schoner
d. Wel of geen wateroverlast bebouwd gebied?
e. Achteruitgang biodiversiteit (o.a. insecten, vlinders, weidevogels – hele systeem dus…?)
f. Vergroenen, stedelijk gebied, schoolpleinen
g. Zorg om grote projecten – snel klaar maar geen draagvlak
h. Bewustwording
i. Bewoners hebben hulp nodig bij plannen
j. Energieopwekking op andere plaats dan vraag (stad – platteland)
k. Bewoners meer betrekken, bewustwording, stimuleren milieu-schoon te leven, lef,
l. Integrale aanpak
m. Samenwerking met waterschappen
n. Energie van de mensen
o. Gemeente: proactieve en toegankelijke rol, lef

2. JE VEILIG VOELEN IN DE WOLDEN

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Je veilig voelen in De Wolden’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Verenigingsleven is belangrijk
b. Vrijwilligerswerk is belangrijk
c. Verantwoordelijkheid geven en nemen
d. Buurtteam meer naamsbekendheid
e. Laagdrempelige politie/wijkagent, inzetten op preventie
f. Bij problemen, meldingen, zorgen, weten waarheen te kunnen, korte lijnen
g. Noaberschap ondersteunen

3. BEREIKBAAR EN MOBIEL PLATTELAND

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Bereikbaar en mobiel platteland’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Verdwijnen van de streekbussen
b. Te groot landbouwmaterieel door de dorpen – wat is daarvan het probleem? Veiligheid, stank, zooi op de weg?
c. Te smalle en slechte fietspaden, er komen meer fietsers.
d. Elektrisch vervoer stimuleren door gemeente
e. Te weinig passend vervoer voor hulpbehoevenden
f. Koppelen van typen vervoer voor gebruik door ouderen
g. Bekend maken van typen vervoer
h. Stimuleren fietsgebruik
i. Combineren vraag en aanbod vervoer

4. NIEUWE VORMEN VAN ENERGIE EN EEN SCHOON MILIEU

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Nieuwe vormen van energie en een schoon milieu’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Innovatie voor opslag nodig
b. Liever wind dan zon op land?
c. Gebruik zonneladder
d. Geen bronnen uitsluiten
e. Geen ruïnes in landschap achterlaten na levensduur
f. Na ontmantelen een mooiere plek nalaten (gezond, schoon, hersteld)
g. Goede mix aan opwek
h. Kleine stappen helpen bij betrokkenheid
i. Schaal passend bij plattelandsgemeente
j. Kleinschalig landschap vraagt om kleinschalige opwek
k. Jeugd betrekken
l. Minder plastic, supermarkten uitdagen
m. Minimale invoer biomassa
n. Acceptatie of actieve participatie burgers?
o. Leren door te doen
p. Er staan concrete projecten op bord 4.2

5. PRETTIG WONEN IN JE DORP

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Prettig wonen in je dorp’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Vaststellen in nieuw woningmarktonderzoek
b. Woontypen: alles…
c. Tiny houses, ouderen, spoedzoekers, starters, levensloopbestendig, eenpersoonshuishoudens, combi wonen en bedrijf
d. Voorzieningen in kleine dorpen in stand houden, dorpshuizen
e. Stimuleren: gezonde kantines, buiten bewegen, lokale initiatieven
f. Koester dat wat goed gaat

6. WAARDERING VAN HET LANDSCHAP

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Waardering van het landschap’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Kleine landschapselementen
b. Ruimtelijke kwaliteit als drager van nieuwe ontwikkelingen – cultuurlandschap, sociaal historische omgang en gebruik.
c. Erfgoed en archeologie vertellen verhaal van het landschap
d. Ruimte, openheid en stilte staan onder druk
e. Kwantiteit voert nu boventoon boven kwaliteit
f. Authentieke erven
g. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een ontwerpopgave
h. Samenhang met beleid naastgelegen gemeenten
i. Relatie met sociaal domein
j. Let op jargon, is voor bewoners niet altijd te begrijpen
k. Durf keuzes te maken op kwaliteit en in belang van groter geheel, soms is kiezen pijnlijk. Goed uitleggen
l. Veel vrijwilligers in landschap-natuurbehoud (streekbeheer)
m. Consument, agrariër en bedrijfsleven samen brengen
n. Mensen betrekken bij voedselproductie-bewustwording
o. Snappen aan welk systeem je wilt bouwen en dan nu kleine stappen maken die kant op.

7. DE AGRARIËR EN ZIJN OMGEVING

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘De agrariër en zijn omgeving’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Ruimte aan creativiteit en experiment
b. Verkorten van de voedselketen
c. Communicatie
d. Voorzieningen voor educatie
e. Waterbergingsgebieden – op peil houden waterdruk
f. Herwaardering van het landschap
g. Betrek anders denkende mensen bij het vraagstuk
h. Nieuwe verdienmodellen
i. Gemeente de rol als verbinder tussen boer, burger en buitenlui
j. Schaalvergroting, gewenst of niet?
k. Samenwerken met belangengroepen
l. Naast voedsel ook eco diensten
m. Herbestemming leegstaande gebouwen
n. Wat is in de gemeente het imago?

8. RUIMTE VOOR KUNST EN CULTUUR

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Ruimte voor kunst en cultuur’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Vaardigheden ontwikkelen (leren uiten, leren presenteren, aanpassen aan nieuwe situaties)
b. Preventief voor goede gezondheid
c. Buiten gebaande paden kunnen denken
d. Verminderen eenzaamheid, participatie
e. Waardering van eigen cultuur
f. Ontmoeting
g. Reuring
h. Koppelen aan agrofood, recreatie, erfgoedactiviteiten
i. Kinderen rol geven in ‘grote’ onderwerpen
j. Gevoel van trots, gezamenlijke grond
k. Je wordt verwacht, energie insteken
l. Welkom gevoel aan nieuwkomers geven
m. Slimme combinaties, 1+1=3 zoeken
n. Agenda Cultuur is er al

9. ONDERNEMERSCHAP, ECONOMISCH KLIMAAT EN VRIJETIJDSECONOMIE

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Ondernemerschap, economisch klimaat en vrijetijdseconomie’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Overheid kan niet sturen, wel gewenste ontwikkeling faciliteren, daarin kiezen
b. goede fysieke en digitale infra
c. korte lijnen/goede relatie met gemeente
d. maatwerk, er is niet één soort ondernemer
e. paardengemeente (kwaliteit en niet kwantiteit) en fietsprovincie, daarop inzetten
f. aansluiten op marketing Drenthe
g. ruimte, faciliteren om te experimenteren voor uniek aanbod
h. inzetten op vrijetijdseconomie
i. op school aandacht voor ondernemen
j. vooruit naar vroeger
k. ontwikkel maak-industrie – diverse opleidingsniveaus nodig en dus banen
l. ondernemers en onderwijs verbinden
m. grootschalig evenement zou een kans zijn
n. bedreiging: extreem groeiende innovatieve bedrijven en ketenpartners

10. VITALE SAMENLEVING: ZORG EN WELZIJN, ONDERWIJS, SPORT EN LEVENSBESCHOUWING

Onderstaande punten zijn o.a. naar voren gekomen in de (online) stakeholder bijeenkomsten over het thema ‘Vitale samenleving: zorg en welzijn, onderwijs, sport en levensbeschouwing’. De bijbehorende Muralborden zijn te vinden in Bijlage 3.

a. Inwoners betrekken bij vraagstukken
b. Koesteren van verenigingen, daar vindt de ontmoeting plaats
c. Initiatieven met meerdere generaties
d. Bundelen van functies
e. Kracht en energie jongen aanboren en weten hoe ze te bereiken
f. Nog meer inzetten op preventie (eenzaamheid, ziekte)
g. Intercultureel en passend bij ieder niveau
h. Kleinschalige zorg, geholpen/ondersteund door gemeente
i. Breng cultuur en ontspanning binnen school
j. Aanleren van skills die passen bij de toekomst
k. Onderwijs buiten klaslokaal, sociale ontwikkeling
l. Gezonde voeding en bewegen, mogelijkheden te ontspannen
m. Openbare ruimte die uitnodigt voor sociale activiteiten
n. Van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag
o. Kerk dichtbij de samenleving
p. Verbind verschillende domeinen

BIJLAGE 3

ONLINE STAKEHOLDER BIJEENKOMSTEN (MURALBORDEN) PER THEMA

1.1 Aanpassen aan het klimaat

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Aanpassen aan het klimaat

Nieuwe energie en een schoon milieu

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Prettig wonen in je dorp

Bereikbaar en mobiel platteland

mobiliteit energieneutraal

De agrarier en zijn omgeving

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Vitale samenleving

Vitale samenleving is samenleving die met elkaar en voor elkaar oog heeft de problematiek van deze tijd en zelf bereid is om de handen uit de mouwen te steken

Wat zijn volgens u de grootste klimaatuitdagingen in onze gemeente en omgeving, die we in 2040 opgelost moeten hebben?

Klimaatopwarming en dan met name de consequenties

Watervoorziening (niet drinkwater) zowel (te) nat als (te) droog

Bewustwording en aansluiting bij landelijk en Europees beleid

Duidelijke kaders voor groeiende bedrijvigheid

Lokale energieopwekking om in 2040 klimaatneutraal te zijn

Te weinig inwoners begrijpen de verstrekkendheid van de problemen en de oplosingen

inwoners die iets willen ondernemen moeten vaak opnieuw wiel uitvinden

Vrijwel alle grote daken voor 2000 en veel van voro 2010 bijlken te zwak door strengere eisen en kennis. Versterking is meestal te duur als beginnvestering voor particulier, maar is niet duur op de lange termijn.

snelle achteruitgang van biodiversiteit.

opwarming en verdroging

Grote vraag uit stedelijke gebieden naar duurzame warmte en elektriciteit is niet te behappen voor buitengebied

Er zijn veel drempels voor lokale opwekking (kosten voor de baat, technisch, stabiele lange termijn)

Beschikbare daken voor zonne-energie worden onvoldoende gebruikt

grote projecten betekent snel klaar maar geen draagvlak en verlies op andere thema's (landschap)

Waar doen deze problemen zich hoofdzakelijk voor? (locaties)

Landelijk / randstad voornamelijk.

Stedelijk, bebouwde kom, dorpskernen

Bebouwde kom biedt te weinig mogelijkheden voor lokale opwekking energie

Waterproblemen doen zich met name in buitengebied (natuur en landbouw) voor

Waterproblemen doen zich in stedelijk gebied buiten onze gemeente voor (Meppel)

opwarming oveal en leidt tot meer kosten aan koeling etc.

eigenaarschap energieopwekking op andere plaats dan vraag.

verdroging doet zich al jaren voor in landbouwgebieden en in natuur (Je ziet dat vooral in afname van weidevogels etc.

Wat is nodig om deze problemen richting 2040 op te lossen?

Denk aan kennis, inzichten, financiering, medewerking vanuit (en in beweging zetten van) de samenleving, aanpasbaarheid, lef etc.

Stimulerende prikkels vanuit de overheid.

Begrijpelijke bronnen en informatievoorzieningen voor inwoners

hulp van gemeente als smeermiddel bij diverse partijen. Bijvoorbeeld netwerkleveranciers (toegang netwerk), verzekeraars (hoge eisen).

Overbruggingen door overheid voor begindrempels.

Niet alleen prikkels als wortel maar ook stok om daken beschikbaar te krijgen voor zonne-energie (asbestregeling)

Pro-actieve houding van de gemeente. Problemen voor inwoners te groot om zelf op te lossen

Voortvarende aanpak

bewoners meer betrekken

Gemeente moet een duidelijkere koers uitzetten, Niet lijdzaam afwachten

integrale aanpak

Klimaatadaptatie raakt vele andere thema's

meer inzicht en lokale data over waterbeheer Data nu nog grof en van buiten gebied. Volledig automatische meetpunten en beheer kunstwerken zorgen voor fijnmazige ingrepen. Samenwerking met waterschap nodig.

Stimuleren lokale wateropvang in buurten. Geen centraal leidingnetwerk, maar lokaal bronnetbruik (geen regentonnen, maar tanks voor grijs water). Massale afvoer voorkomen.

100% lokaal eigenaarschap mogelijk en grootste blijvende betrokkenheid

nauwe samenwerking met waterschappen nodig. Zij beheren de knoppen, maar hebben niet inzicht op alle plaatsen in de gemeente.

Data van de precieze uitdaging ontbreekt bij gemeente (hoeveel energie moet elk dorp opwekken, energie-labels van huizen)

3. Ve andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Ruimte voor kunst en cultuur

Kunst en cultuur kan voor samenhang in een gemeente zorgen

Je veilig voelen in De Wolden

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

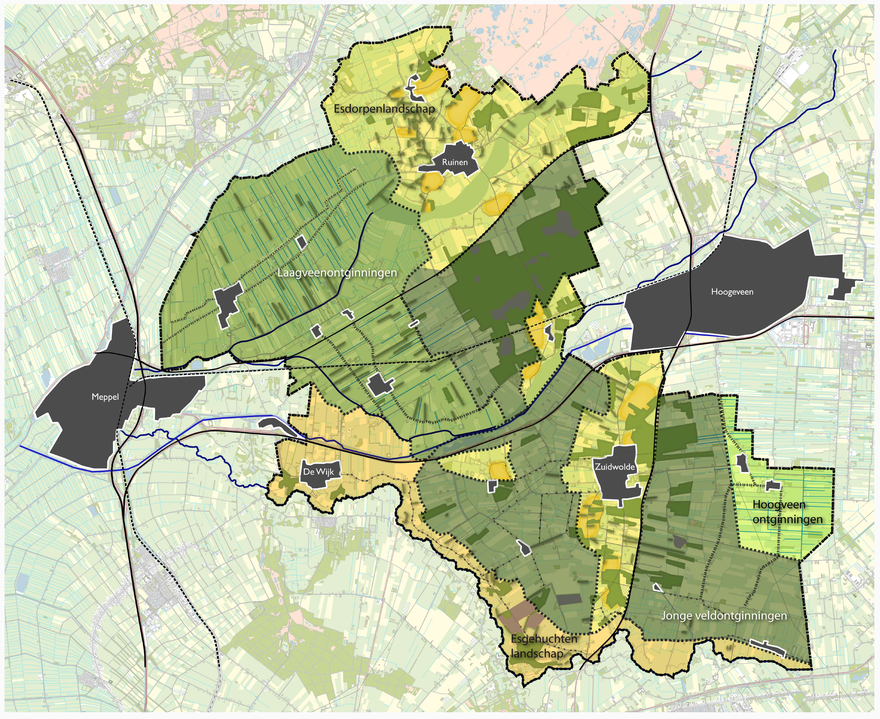

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1.

Hier ligt een rol voor de overheid (gemeente)

Er gaat nu te veel tijd verloren

Proactieve rol voor de overheid. Bureaucratie houdt de voor(ui)tgang tegen

Energie van de mensen gaat verloren door regels

Verduurzaming op alle gebied. Zorgt dat je op een schone manier leeft

2.

Samenvattend: We hebben lokale overheid (gemeente) nodig met een proactieve rol om het landelijk beleid verder te brengen en een toegankelijke rol van de gemeente naar initiatiefnemers (inwoners en bedrijven)

3.

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1.2 Aanpassen aan het klimaat

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Nieuwe energie en een schoon milieu

Vitale samenleving

Aanpassen aan het klimaat

Prettig wonen in je dorp

De agrarier en zijn omgeving

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Bereikbaar en mobiel platteland

Goed bereikbaar zijn

Wat zijn volgens u de grootste klimaatuitdagingen in onze gemeente en omgeving, die we in 2040 opgelost moeten hebben?

Mobiliteit

het vinden van een goed alternatief voor aardgas (Warmtevoorzieningen in huis)

toename allergie- en luchtwegklachten

extreme neerslag in bebouwd gebied

hitte- en uv-gerelateerde ziekte en sterfte

Bodemdaling

uitbraken van (nieuwe) water-voedsel- en vector overdraagbare infectieziekten

mobiliteit, lanbouw moet duurzamer

Hitte en droogte en de wisselwerking met uitdagingen in de landbouw

voorkomen van wateroverlast, hittestress, droogte

hergebruik materialen (circulariteit)

Stikstofuitstoot landbouw

droogte in buitengebied

CO2 conceentratie atmosfeer

Waar doen deze problemen zich hoofdzakelijk voor? (locaties)

hoosbuien in stedelijk gebied zorgt voor water in woningen

Buitengebied

wateroverlast in beekdalen wordt groter

bebouwd gebied, besteende tuinen (hitte-eilanden

In nabijheid van Natura2000 gebieden

dorpen

buitengebieden

oudere woningen die niet goed te isoleren zijn

landbouw trekt veel grondwater weg

Bos en landbouw grond.

hermeandering WoldAa/ RuinerAa

Wat is nodig om deze problemen richting 2040 op te lossen?

Denk aan kennis, inzichten, financiering, medewerking vanuit (en in beweging zetten van) de samenleving, aanpasbaarheid, lef etc.

Goed waterbeheer door waterschappen en samenwerking met overheden en eigenaren.

Robuustere omgeving

nu al anticperen op extremen. Bijvoorbeeld met ruimtelijke ordening

opwekken van duurzame energie

meer afstemming landbouw en natuur. Er komt hier een dialoogavond over

gebouwen koeler maken

controle waterkwaliteit

wadi's

bewustwording

Samenwerking tussen partners die traditioneel misschien (nog) niet met elkaar samen optrekken

waterberging

Bewustwording

Meer bewustwording bij inwoners

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Ruimte voor kunst en cultuur

Je veilig voelen in De Wolden

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Aanpassen aan het klimaat bied ook kansen

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

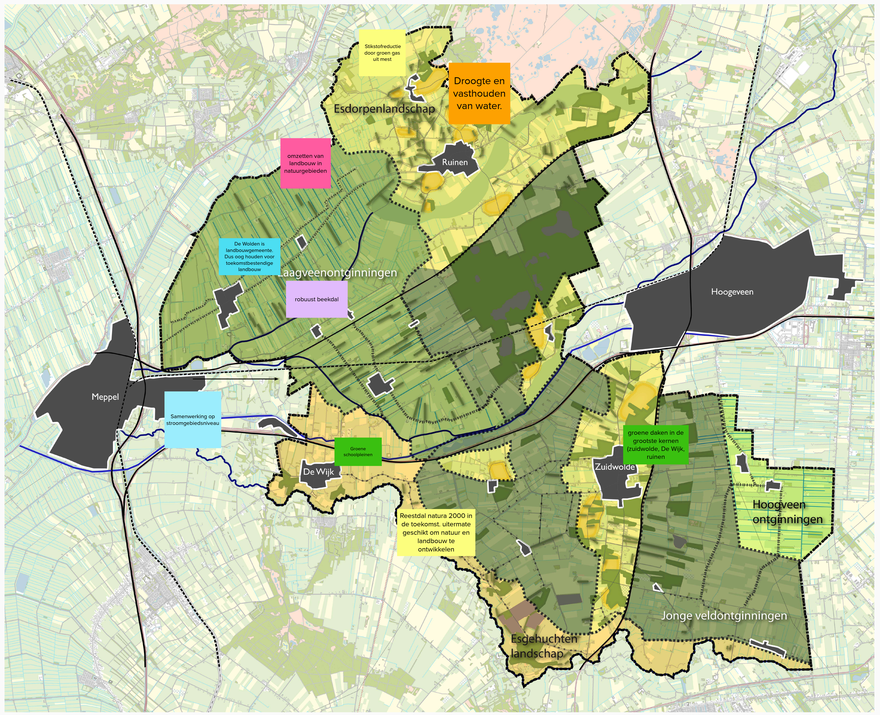

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. Passend waterbeheer; In den natte en in den droge. Rekeninghoudend met kansen op ziektes
2. Bewust omgaan met inrichting van je ruimte: landbouw, groen in kernen, schoolpleinen; Landbouw in evenwicht met zijn omgeving; Diverse/groene inrichting van openbare ruimte
3. bewustwording en handelingsperspectief; het ontsluiten van informatie over het aanpassen aan het klimaat

2.1 Je veilig voelen in De Wolden

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

In hoeverre speelt noaberschap/sociale cohesie een rol in 'veilig voelen'?

Hoe borgen we dit voor de toekomst?

Een goede buur is beter daneen verre vriend...

mensen kennis laten maken met elkaar

belangrijk om mensen in je buurt te kennen

Zorgen dat het verenigingsleven met sport en cultuur in stand blijft waardoor mensen uit een buurt of kern elkaar makkelijk leren kennen.

borgen: verenigingen, clubs in stand houden.

Essentieel. Goede sociale cohesie zorgt er voor dat mensen prettig wonen en dat zorgt er weer voor dat mensen zich veilig voelen.

heel belangrijk om je een deel van je omgeving te voelen. betrokkenheid geeft een gevoel van veiligheid. weet wanneer je bij wie terecht kunt. ken elk

Vrijwill werk belangrijk

goed zicht op elkaar maakt ook goed zorgen voor en om elkaar. Ontzorgt familei

Van groot belang. - Laagdrempelig, korte lijn, dichtbij, goed contact maakt de sociale controle groot.

Zich blijven inzetten voor goede bereikbaarheid van nooddiensten

borgen door dit te blijven uitdragen naar elkaar, betrek elkaar in het verenigingsleven. geef elkaar verantwoordelijkheid, en neem je eigen verantwoordelijkheid. blijf met elkaar in gesprek., schrijf je in voor vrijwilligerswerk.

Dit borgen we door er voor te zorgen dat mensen betrokken worden en blijven bij hun dorp. Vrijwilligerswerk is hier een belangrijk thema in, maar ook een actief verenigingsleven etc. Daarnaast ook op buurtniveau zorgen dat mensen elkaar kennen.

Voorlic jeug gev ge alcoho

kinde zich t kunn Vol onderst de gezir nodig

In beleic gemeente uiting ko iedereen Draag uit regenbooc bent. Iede zijn zoals

Onder rol gem burg buurtb

laagdrempelige toegang bij problemen. Mensen moeten weten waar ze hulp moeten kunnen vinden.

Buurtteam mag nog meer naamsbekendheid krijgen als laagdrempelige voorziening voor de inwoners ook mbt veiligheid.

Waar moet de gemeente mee doorgaan, mee stoppen of mee beginnen als het gaat om veiligheid?

Communiceren, herhalen over bijvoorbeeld de nut van het melden van een voorval bij politie,

acuut kunnen inspringen op urgente gevallen

Inzetten op preventie

wijkagent te weinig tijd voor wijkgerichte zaken

neem de melder serieus en ga het gesprek aan. ruime mogelijkheid om zaken te melden bij de gemeente.

Burger attenderen op mogelijkheden over meldingen in Woldercourant en website

laagdrempeling Benaderbaar zijn en blijven voor inwoners

luister naar hetgeen gecommuniceerd wordt naar de gemeente, maak het voor iedereen mogelijk om te melden wat nodig is, neem hierin een sturende en ondersteunende rol.

Bekendheid en zichtbaarheid. voorlichting geven op scholen en bij verenigingen. waar kan ik terecht met mijn problemen en vragen?

JE eigen mening durven volgen, je eigen (boeren) verstand blijven en durven gebruiken (denk aan #ikdoenietmeermee)

Financiën

Minder direct conta met de wijkagent z de veiligheid onde druk.

Bezuinigingen in het voorliggende veld en jeugdhulp.

Bezuinigingen op de jeugdzorg maken dat kinderen langer moeten wachten op hulp. dit kan onveilige situaties opleveren.

Welke ontwikkelingen ziet u die de veiligheid in De Wolden mogelijk onder druk zet of juist verbetert?

Drugslabs in combinatie met buitenlandse invloeden

Onzichtbare ontwikkelingen... denk aan social media, experimenteren met allerlei nieuwe typen drugs

Wanneer er niet genoeg financiën zijn worden er zaken wegbezuinigd, zoals ondersteuning gezinnen, kindpakket etc.

elkaar niet durven aanspreken vergroot de kans op onveiligheid.

Laat wijkagent wijkagent blijven. Dus niet inzetten voor andere taken. Door bezuinigingen bij de politie kan dit wel gebeuren.

Voorkom bureaucratie. Hou de lijnen met de hulpverlening kort.

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Bereikbaar en mobiel platteland

Prettig wonen in je dorp

Ruimte voor kunst en cultuur

De agrarier en zijn omgeving

Nieuwe energie en een schoon milieu

Je veilig voelen in De Wolden

Vitale samenleving

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

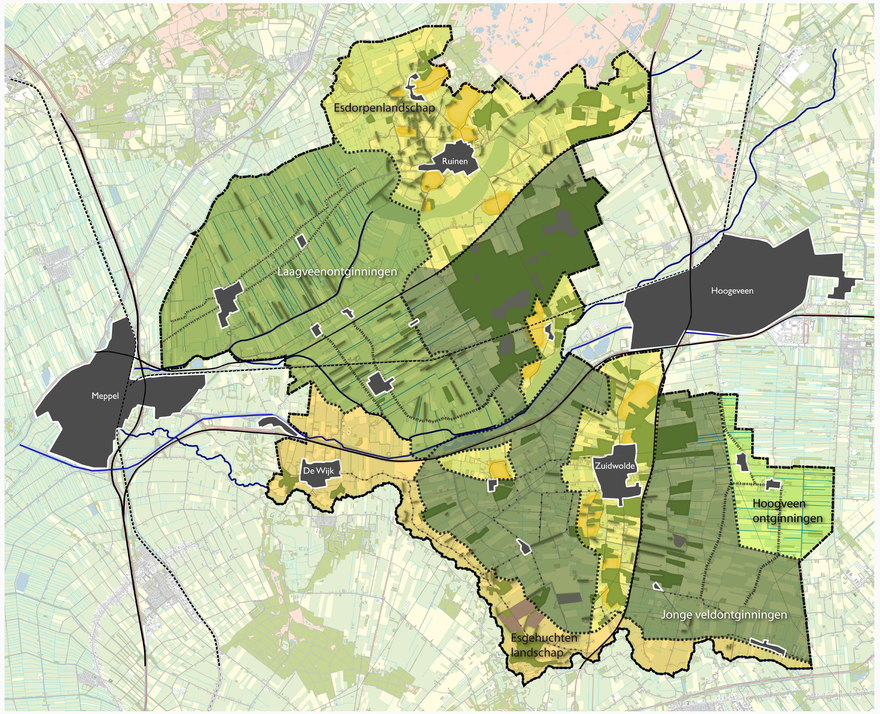

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. Noaberschap / sociale cohesie
2. zorg dat kinderen veilig kunnen opgroeien
3. wijhagent en hulpdiensten moeten snel beschikbaar kunnen zijn.

Naoberschap in de breedste zin van het woord ondersteunen, motiveren en faciliteren

Bereikbaarheid- zichtbaar- wegwijs maken (ook in het verkeer, buitengebied en soc. gebied)

Sociale cohesie, blijf vrijwilligers werk, vereniging, clubs, ondersteu

laagdremepelige zorg

Preventie, inspringen op actualiteiten

Voorzieningen voor sport en cultuur in stand houden

mensen aanspreken op hun gedrag wanneer dit tot overlast leidt

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

3.1 Bereikbaar en mobiel platteland

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

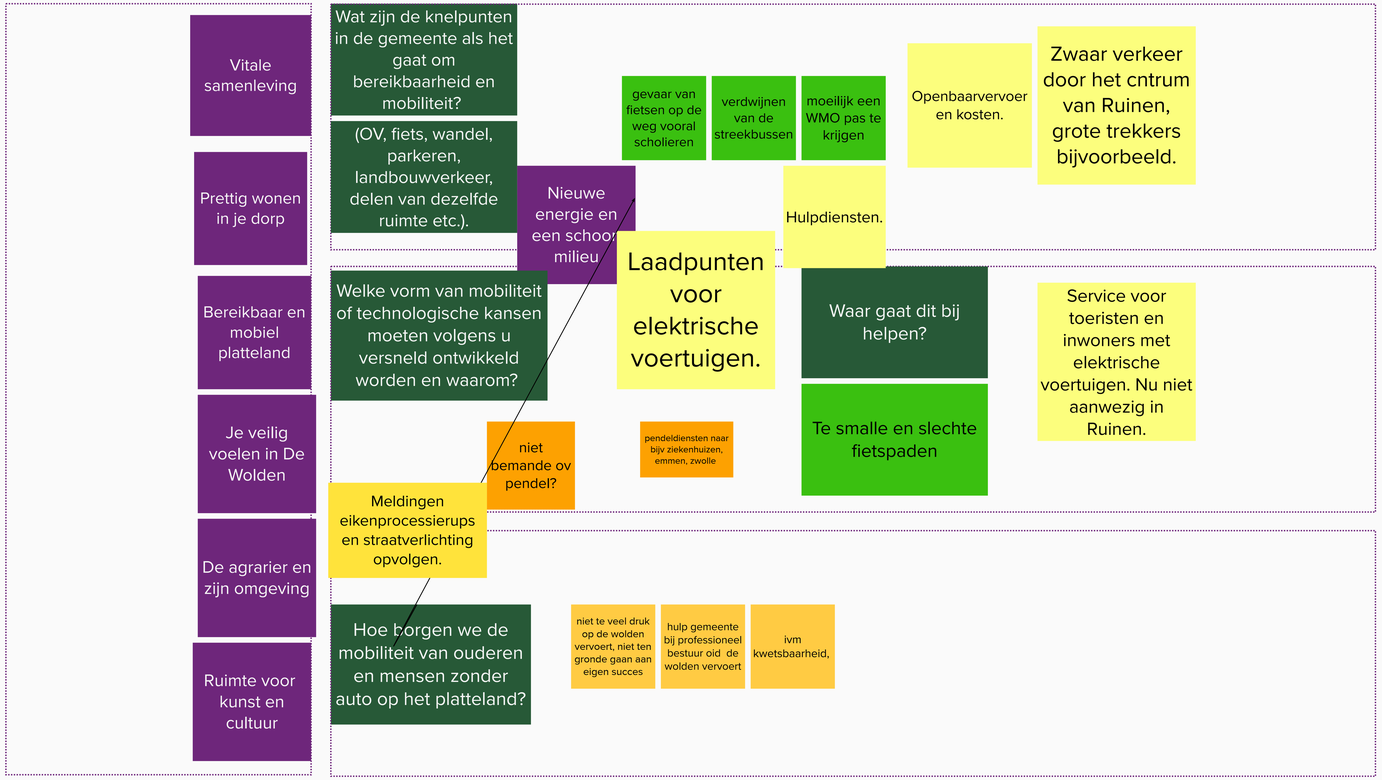

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

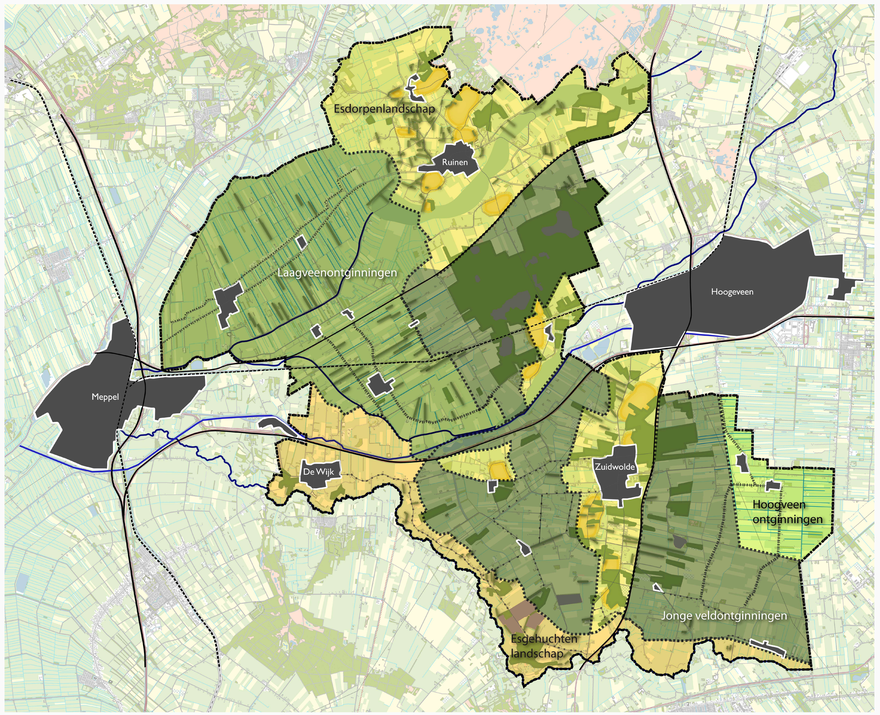

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. mobiliteit voor mensen die niet meer mee openbaar vervoer kunnen
2. electrische laadpalen in alle dorpen; proactievere houding van gemeente daar in; centraali in de dorpen (ikerkplein zuidwolde, kaamp/ buitenboort ruinenen
3. toenemend aantal fietsers, veiligheid; ook veiligheid electrische fietsen, ivm snelheid, smalle toeristische fietspaden

3.2 Bereikbaar en mobiel platteland

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

OV bereikbaarheid momenteel op orde. Wel krimpende budgetten. Gaat mogelijk 'knelpunt' worden op stille uren.
Goede auto - en fietsverbindingen naar Hub's/knooppunten.
Vrijwilligers

De agrarier en zijn omgeving

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Prettig wonen in je dorp

Je veilig voelen in De Wolden

Bereikbaar en mobiel platteland

Ruimte voor kunst en cultuur

goedkope regiotaxi

Wat zijn de knelpunten in de gemeente als het gaat om bereikbaarheid en mobiliteit?

(OV, fiets, wandel, parkeren, landbouwverkeer, delen van dezelfde ruimte etc.).

uitgestrekt gebied, niet overal bereikbaar met het OV Het grote landbouw materiaal door de dorpten.
de fietspaden in de wolden worden steeds beter en worden meer aangelegd.

In deze gemeente is het openbaar vervoer niet optimaal, zou het niet mooi zijn als we weer een eigen treinstation zouden krijgen in Echten. Klinkt raar, maar het achterland is groot (Zuidwolde/ Ruinen/ Toerisme)

op platteland is bevolkingsdichtheid te laag en daardoor kan OV niet fijnmazig zijn

1. Probleem voor mensen zonder eigen vervoer 2. De auto lijkt de grootste prioriteit te hebben

grote snelheden van auto's, met name bij oversteekplaatsen

vervoersarmoede: geen geld of fysiek of mentaal beperking om aan vervoer deel te nemen, onvoldoende aanbod van geschikt vervoer qua soort of frequentie

Welke vorm van mobiliteit of technologische kansen moeten volgens u versneld ontwikkeld worden en waarom?

Waar gaat dit bij helpen?

maas app waarop vervoersaanbod en waarop je gemakkelijk reizen kunt plannen

ov een Hub plaats, bussen zonder chauffeurs, duurzame oplossingen

Vorm van liften/ autodelen / uber-achtig. Gemakkelijk/ vanzelfsprekend reserveren van Hub-tax.n

veel meer oplaadpunten voor elektrische auto's en fietsen

Nieuwe energie en een schoon milieu

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Aanpassen aan het klimaat

Hoe borgen we de mobiliteit van ouderen en mensen zonder auto op het platteland?

door integratie van vervoersvormmen. dwz koppelen van wmo taxi's, hub taxis, bussen

lijnen strekken maar dan aanvullend vervoers om bij de haltes te kunnen komen

ik denk aan betere samenwerking tussen diverse aanbieders , prijs is misschien ook wel een diing

Heel goedkoop: Een soort gelijk systeem bestaat al in o.a. Frankrijk. Een app-groep aanmaken waar mensen een lift kunnen aanvragen bij andere auto-gebruikers. Een soort van car-pooling.

Vitale samenleving

sexy maken van driewielfietsen

oudere mensen meer stimuleren om te bewegen

3. Verbanden met [illegible]

Leg verbanden met andere thema's

Qua producten niet anders dan nu. Efiets biedt kansen en drempelvrij(er) reserveren taxi. Let op kosten.

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

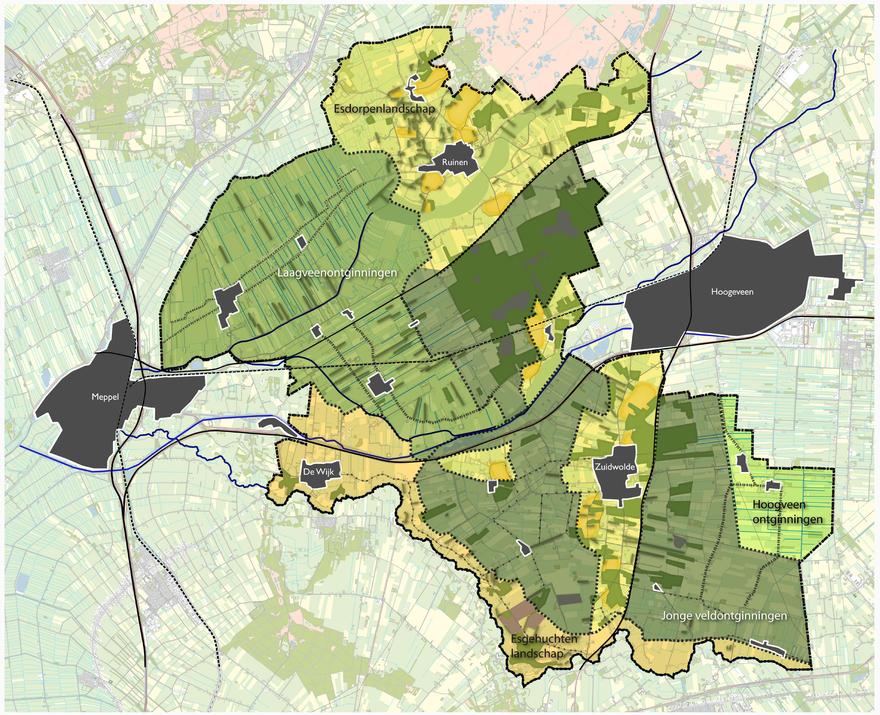

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1.

2.

3.

combineren van vraaggericht en aanboodgericht vervoer

aansluiten bij samenleving wat connexie met vervoersvormen betreft

Communicatie /bekendheid van bestaande mogelijkheden

Stimuleren fietsgebruik veiligheid

Denk aan alle doelgroepen

4.1 Nieuwe vormen van energie en een schoon milieu

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

De agrarier en zijn omgeving

Prettig wonen in je dorp

Welke vormen van energieopwekking hebben de voorkeur en zijn noodzakelijk op middellange en lange termijn?

brede inzet over alle mogelijkheden die passen in de omgeving om de electrificering te waarborgen

inovatie denk aan opslag

combinatie zon en wind

Niet op landbouwgrond maar op daken en drijvend (water) zandafgraving

Biogas breed inzetten

Windenergie benutten op slimme plaatsen. Combi met omringende gemeenten (bijvoorbeeld terrein bij Rogat)

Kostenefficiëntie energiesysteem --> geen bronnen uitsluiten?

biogas uit mest

ook energiebesparing stimuleren

hebben zonnepanelen de toekomst

Zonnepanelen op daken; combinatie met overschotbeheer (waterstofcombi)

Combi zonnepanelen met geluidwering bij A28 en A32

Daken niet voldoende, liever wind dan zon op landbouwgrond?

Biomassa op 3e generatie wijze. Bermgras, slootmaaisel en snoeihout

investeer in (lokale) netwerken

Welke voorwaarden moeten gesteld worden aan initiatieven op het gebied van opwek van energie?

Agrarischesector bij betrekken

landschappelijke inpassing

vrijkomende NAM locatie gebruiken zijn al landschappelijk ingegroeid en voldoen aan de zwaarste milieuvoorwaarden

denk ook na over effect als levensduur van zon of wind beeindigd is - geen ruines in het landschap achterlaten

compenseer de bewoners die de installaties in de achtertuin krijgen bv met korting op energieverbruik of aandelen in het bedrijf dat eraan verdient

Reparatie door meer mogelijkheden met 3D printen. Nu vaak niet mogelijk doordat onderdelen niet nagemaakt mogen worden van fabrikant, terwijl die zelf geen reserveonderdelen maakt of in opslag heeft.

Voor betrokkenheid ook ruimte voor kleine stappen.

Actieve ondersteuning om energie van onderaf te krijgen. De inwoners kunnen het helaas echt niet alleen.

Geen zonnepanelen op landbouwgrond

Schaal passend bij een plattelandsgemeente

twordingsproces en stimuleren (onder aandacht blijven brengen)

moet ook ten goede komen aan de inwoners in de omgeving

Afvalscheiding en circulaire economie. Maar wel een boodschap

Zoveel mogelijk lokaal eigenaarschap. Investering binnen gemeente levert veel voordeel op. Staphorst mooi voorbeeld

Energie opwekken daar waar het nodig is. Dus bij industrieterreinen. Zeker niet ver weg stoppen van de bebouwing.

Goede afspraken met de energieyreters in de gemeente. Daar grootste invloed op pieken.

goede mix, zodat de diverse opwek goed combineert. Gasnetwerk als batterij zien.

Gemeente kan Gebiedscoöperatie volop inzetten voor ondersteuning en onderzoek

Hoe zorgen we ervoor dat het hergebruik van afval en circulaire economie wordt geïntensiveerd?

Financiele stimulans / subsidie

wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Dus bij het onderwijs beginnen. Wel op basis van feiten en geen ideologie met de waan van de dag.

Afval zoveel mogelijk voorkomen. In jaren 90 gebruikten we tot 50% minder plastic en toch was dat niet de steentijd!

Lokale ondernemers prikkelen (bijv. subsidies) om afval te verminderen (denk aan winkels, die aan huishoudens heel veel afval afgeven)

Betere recycling/aanpak van puinafval. Groot volume met heel veel mogelijkheden. Kan kleinschalig gedaan worden met restenergie (ion en wind) om bijvoorbeeld cement terug te winnen

Mag er nog restafval zijn?

is er diftar in De Wolden en/of betaalde storting in Milieustraat? Hogere heffingen op afval leveren juist ook in plattelandsgebieden meer dumpingen in het buiten gebied

goedkope spullen zijn vaak slecht te repareren. Stimuleer verkoop van iets duurdere, maar beter te repareren spullen

inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in reparatie en herstel service

Gebeidscoorperatie ZW Drenthe (Ruinerwold) is actief in verwaarden van reststromen en innovatie

Gemeente zou voor scheiding vlak achteraf (dus niet pas bij Attero) na inzamelen Sociale werkplaats in kunnen zetten (gebeurt in gemeente Westerkwartier). Zo blijft waarderest meer binnen gemeente.

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Bereikbaar en mobiel platteland

Ruimte voor kunst en cultuur

Nieuwe energie en een schoon milieu

Je veilig voelen in De Wolden

Vitale samenleving

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

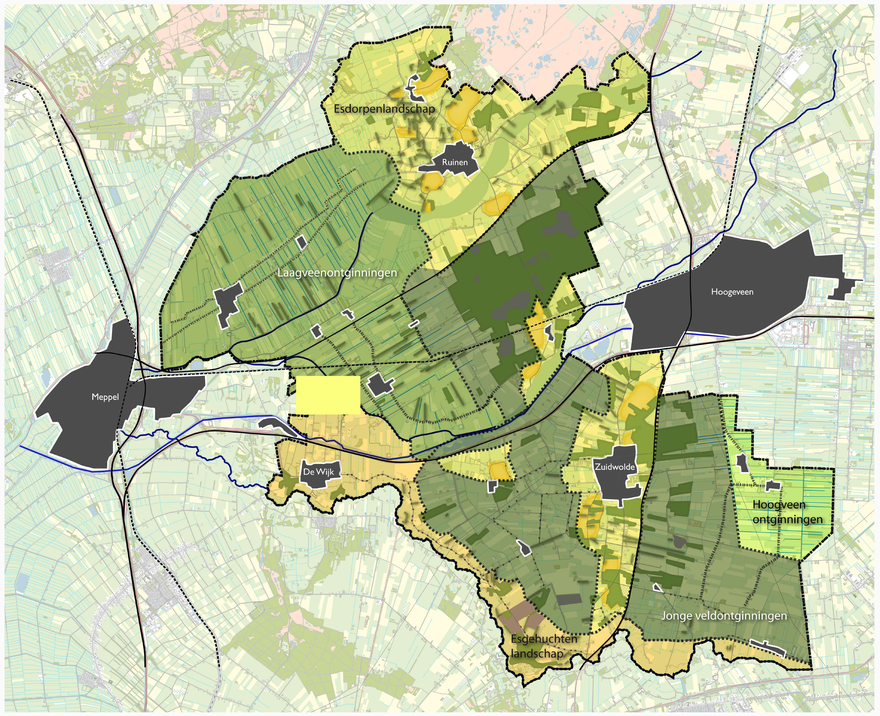

actief bevorderen van locale energie-coöperaties

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. energieopwekken op de plaatsen waar de vraag is
   - Ina, waterstof, zonneenergie op daken, geen windmolens, mss wel kernenergie
   - Opslaag van energie
   - Isilatie
   - groen gas zonnepanelen waterstrof
   - een mix van duurzame energie, passend in het landschap
2. behoud landschap is belangrijk
   - in samenspraak met de inwoners/omwonenden
3. energiebesparing

4.2 Nieuwe vormen van energie en een schoon milieu

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Nieuwe energie en een schoon milieu

Welke vormen van energieopwekking hebben de voorkeur en zijn noodzakelijk op middellange en lange termijn?

Geen bronnen uitsluiten, Alles is noodzakelijk

Zon op dak

Zon op land

combineer/stimuleer verwijdering asbest op daken met plaatsing zonnepanelen op dezelfde daken. Heeft voorkeur boven plaatsing zonnepanelen op schaarse landbouwgrond.

Inderdaad niets uitsluiten, maar een randvoorwaarde is wel passen in het (landelijke) landschap

wind en zon meest kansrijk

bij besparen geen opwek nodig

wind, groen gas en waterstof

Vergisting in het buitengebied op basis van beschikbzare biomassa

bij voorkeur minimale invoer van biomassa

Geen biomassastromen uitsluiten

Grote windmolens op acceptabele plaatsen niet uitslauiten

Gemeentelijke gebouwen

Zonnepanelen op woningen en bedrijfspanden

Vraag aan de Gemeente: Kan alles? Ook kern energie bijvoorbeeld?

niets op voorhand uitsluiten

Prettig wonen in je dorp

Welke voorwaarden moeten gesteld worden aan initiatieven op het gebied van opwek van energie?

maak gebruik van zonneladder bij zonneenergie

Participatie en lokaal beheer grote energie projecten vergroten draagvlak

Toename of behoud van biodiversiteit

windenergie alleen als dit op voldoende afstand kan van woningen

vroegtijdig betrekken van omwonenden (eigenaarschap)

Huidige limiet op zonnepark (2 ha) uit gemeentelijk beleid wegnemen

Burger profiteert van verduurzaming (ook in financiele zin)

Leefbaarheid in gedrang door grootsch. zonne-energie?

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Biodiversiteit bevorderen met projecten

draagvlak omwonenden

netcapaciteit moet toereikend zijn op termijn

betaalbaar voor huurders

gezond kunnen wonen (zuivere lucht)

Blootstelling omwonenden aan houtrook (particulier of bio-energie centrale) beperken

Acceptatie is niet voldoende, actieve participatie wel. Dus werkelijk meedoen en invloed kunnen hebben op de vorm van de opwek.

Duogebruik van natuurgebieden

Hoeveel willen we opwekken, meer dan noodzakelijk?

Aanpassen aan het klimaat

zo weinig mogelijk ten koste van natuur & biodiversiteit

bij voorkeur meer opwekken dan verbruiken

Vitale samenleving

Hoe zorgen we ervoor dat het hergebruik van afval en circulaire economie wordt geïntensiveerd?

provinciale materialenbank

Leren en opschalen ervaringen vanuit 'Drenthe woont Circulair'

bewoners stimuleren om zo weinig mogelijk afval te produceren

Door afval te zien als grondstof.

Duurzaam bouwen stimuleren

Voorlichting over circulariteit

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Diftar

Meer zwerfafval tot gevolg?

regelgeving belemmeren hergebruik materialen (o.a. bouwbesluit)

Toerisme

De agrarier en zijn omgeving

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Bereikbaar en mobiel platteland

Ruimte voor kunst en cultuur

Je veilig voelen in De Wolden

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

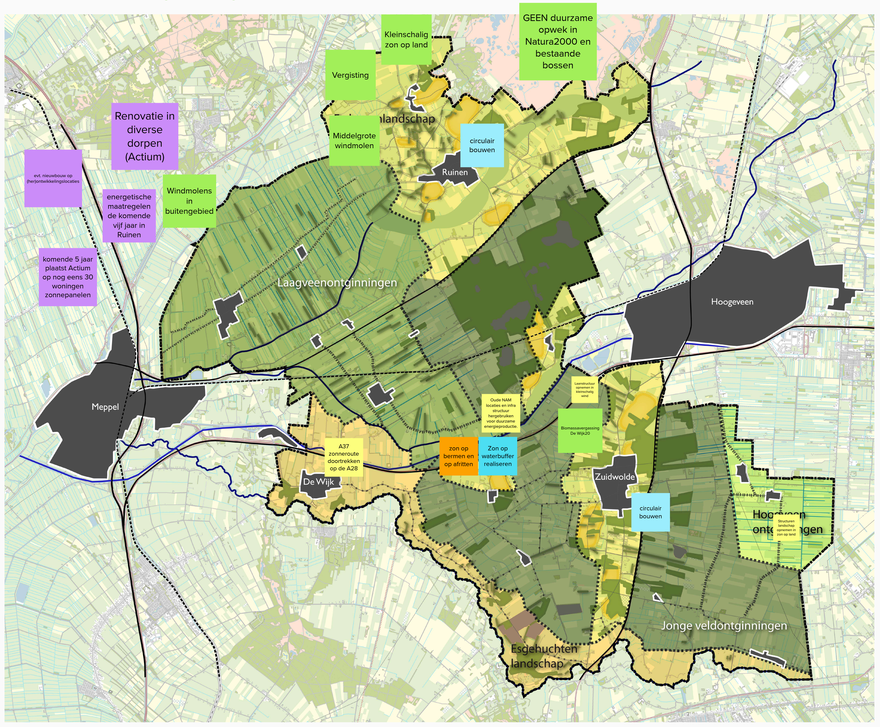

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1.

2.

3.

besparen maakt opwek overbodig

balans tussen nieuwe energievormen en maatschappelijke acceptatie

betaalbaar voor iedereen

Leren door projecten te doen! Het zal niet in één keer goed gaan.

Vroegtijdig betrekken omwonenden

Oog hebben/ houden voor mogelijke overlast voor omwonenden (locatie)

Het is een transitie. Doe die stap voor stap en probeer het niet in één sprong te doen.

bewustwording bevorderen van materiaalgebruik

zon zoveel mogelijk op dak

ruimte en rekening houden met technische innovatie

Duurzaamheid is "leuk" maar maak het vooral financieel interessant voor mensen.

maak circulair bouwen ook mogelijk in regelgeving

PV op land toestaan

Windenergie niet uitsluiten

Groen gas stimuleren

maak duidelijk wat de nieuwe energiebron wordt voor bewoners

5.1 Prettig wonen in je dorp

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

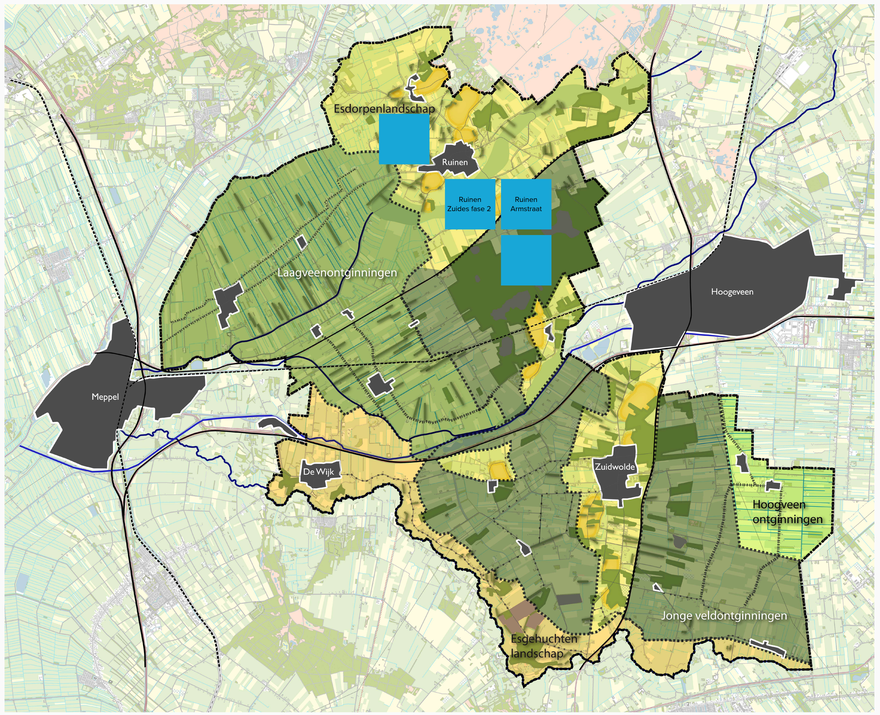

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

bewegen in de wijk stimuleren

5.2 Prettig wonen in je dorp

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Voor wie bouwen we de komende jaren woningen in De Wolden en wat zijn dan de woonwensen?

- De woningbehoefte staat centraal bij keuze voor type woningen. Alternatieve woningen of woonvormen past daar ook bij.
- ouderen, jeugd. levensloopwoningen
- inbreiding eerst. Herontwikkeling van bestaande panden. En geef ruimte voor initiatieven van onderaf.
- jonge starters, betaalbare woningen
- levensloopbestendig
- ieder dorp biedt woonruimte voor iedere leeftijd en in verschillende prijscategoriën
- ook goede huurhuizen bouwen
- zorg dat ouderen in hun dorpen kunnen blijven
- zorgen dat ouderen in eigen dorp/gemeente kunnen blijven wonen als ze meer zorg nodig hebben

Hoe houden we de dorpen leefbaar, ook naar de verdere toekomst toe (2040)?

- Voorzieningen bereikbaar dichtbij voor iedereen
- wonen is een onderdeel van leefomgeving. bij prettig wonen hoort ook sport, cultuur en gezonde leefomgeving.
- geur, geluidsoverlast voorkomen
- voorzieningen behouden
- je veilig voelen
- balans tussen wonen, werken, groen
- Zorg voor woonwijken die interresant zijn voor jong en oud
- ondersteuning waar dat niet lukt
- gemengde populatie
- voorzieningen bereikbaar voor iedereen
- beweegmogelijkheden
- omgeving die uitnodigt tot ontmoeten
- Gevarieerde werkgelegenheid
- Verbondenheid
- groen

Hoe gaan we in de toekomst om met spoedzoekers, d.w.z. mensen die acuut een woning nodig hebben?

- gaat hier ook om huisvesting statushouders, arbeidsmigranten en perm anente bewoners op vakantieparken die moeten verhuizen.
- Proberen vraag en aanbod in balans te brengen
- bepaald percentage voor mensen in nood

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

- Bereikbaar en mobiel platteland
- Prettig wonen in je dorp
- Ruimte voor kunst en cultuur
- De agrarier en zijn omgeving
- Nieuwe energie en een schoon milieu
- Je veilig voelen in De Wolden
- Vitale samenleving
- Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie
- Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie
- Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

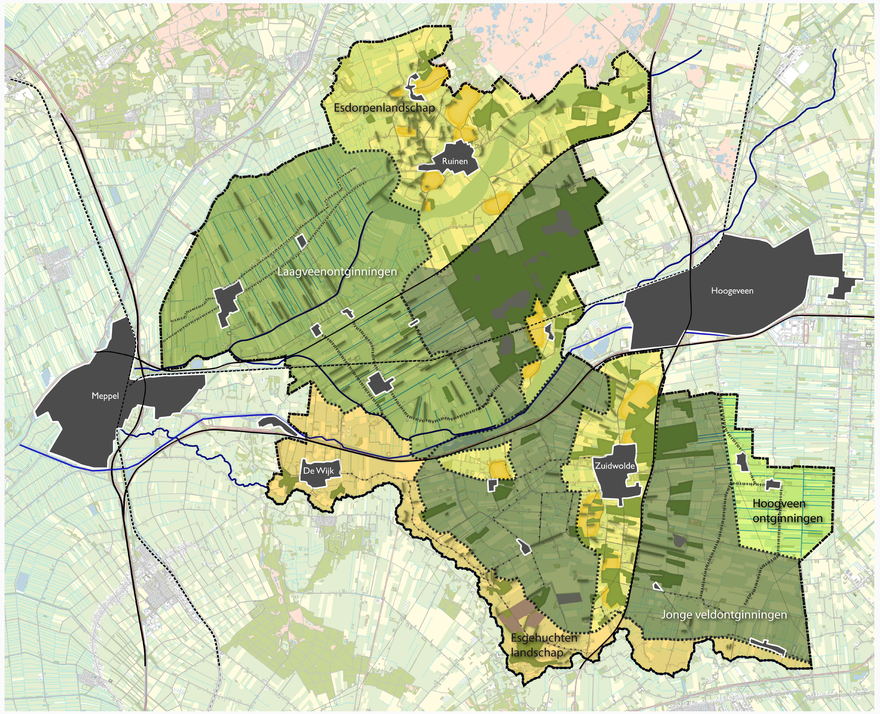

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. zie wonen niet los van de leefomgeving
2. verbinding tussen mensen in het dorp is essentieel
3. betrokkenheid

1. diversiteit

- bereikbaarheid, goede zorg, goed vervoer naar de stad
- koester dat wat al goed gaat en draag je kwaliteiten uit

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

6.1 Waardering van het landschap, natuur en cultuurhistorie

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

een definitie van landschap: het waarneembare deel van de aarde, dat wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van de factoren bodem, reliëf, water, klimaat, flora en fauna, alsmede het menselijk handelen

ruimte, openheid en stilte staat onder druk

verlies van biodiversiteit

er is veel betrokkenheid onder burgers bij dit thema, dat moet je oogsten. creeer een platform daarvoor

waardering voor het niet zichtbare erfgoed: archeologie

kleine elementen in het landschap en karakteristieke bebouwing

Verbinding/relatie leggen tussen landschap natuur en cultuurhistorie en de gemeenschap (lokaal produceren/gebruiken)

authentieke erven, erfbeplanting, karakteristieke schuren

essen

Denk ook aan buurprovincie Overijssel

Kan/wil De Wold spel… de … me…

Proces goed vormgeven; kijken naar goede voorbeelden

Welke kwaliteiten staan het meest onder druk? Waar bevindt zich dit? Hoe kunnen we dit oplossen?

Ruimtelijke kwaliteit van het cultuurlandschap zou drager moeten zijn bij grote opgaven. Nieuwe laag, transformatie, passend ontworpen binnen landschap

Oplossen: als gemeente uitspraak doen hoe om te gaan met cultureel erfgoed en cultuurlandschap. Is volgens doelen Omgevingsvisie

Kwaliteit staat onder druk, kwantiteit voert boventoon (lees: opbrengst in geld)

Leg gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart en landschapsontwikkelingsplan naast elkaar, is al basis van (gewaardeerde) kwaliteit

Oplossing: zorg altijd voor meerdere functies, dit geeft meer waardering

kleinschalig landschap = ook kleinschalige energieopwekking

Zo ja, wat gaat het tot een succes maken voor alle betrokken…

Ja, deze stimuleren vanuit lokale initiatieven, maar ook meer inkomsten voor landbouw

de rijksoverheid wil meer regie p landbouw, dat kun je ook voor zijn door nu slim eleid te maken

gedegen onderzoek maakt dat landschap en samenhang ook begrepen wordt door beleidsmakers en projectontwikkelaars

SMART - niet te bureaucratisch :)

integrale benadering

geen jargon

Maak het beeldend!

Gemeente samen met partners keukentafel gesprekken voeren over de transitie

Cultuurlandschap daarin herkenbaar houden en ter inspiratie inzetten (zowel fysieke landschap als sociaal-historische omgang en gebru…

Denk in mogelijkheden; benoem wat en waar wél.

zoek de minder efficiente zones om meerdere functies te combineren. Bv biodiversiteit, recreatie, water/ klimaat adaptatie

stimuleren van afname van lokale en duurzame producten zoals t Vershuus helpt de vraagkant stimuleren

thema lan… verbinding… bewoners o… en integratie… te krijgen.

Ontwerp! verenigen van functies en waarden door goed landschappelijk ontwerp

Hoe denkt u over grootschalige energieopwekking in het landschap?

rapport PBL zorg voor het landschap

Open link

hou kwaliteit onaangetast als je bijvoorbeeld tijdelijke zonneparken toestaat. Zorg dat het na ontmantelen mooier achter blijft

landschap is altijd al gebruikt voor energiewinning, dit is een nieuwe laag, nadenken over welke nieuwe structuren je toevoegt aan het landschap. Cultuurhistorie kan hierbij dus een belangrijke leidraad z…

Cultuurhistorie geeft Energie (rapport provincie en Overdicht)

https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/ruimte-milieu-energie/energie/

Drentse Energielandschappe… rpHHG en Studio Marco Vermeu…

Documenten van provincie ter inspiratie:

Neee!!!, vooral slim combineren

hakhoutbosjes, turfwinning in de veenontginningen

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Vitale samenleving

Sociaal Domein

Bereikbaar en mobiel platteland

Prettig wonen in je dorp

Ruimte voor kunst en cultuur

De agrarier en zijn omgeving

Nieuwe energie en een schoon milieu

Je veilig voelen in De Wolden

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Aanpassen aan het klimaat

Adviesraad / panelgroep

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

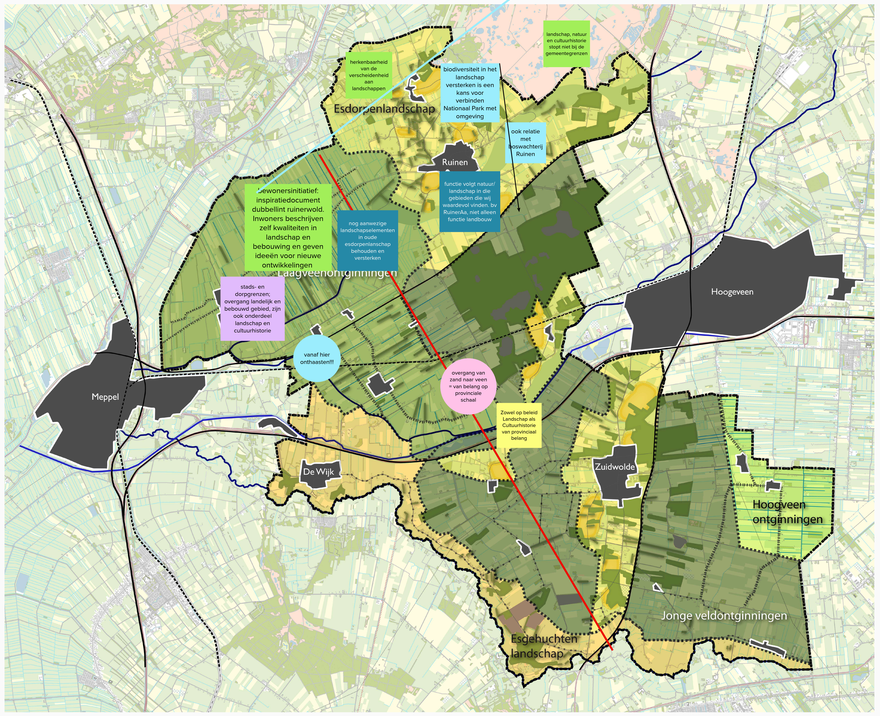

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. Waardenmodel uitgangspunt (waarden = persoonlijke waarden als: tijd voor elkaar, maar ook cultuurhistorie, landschap etc.)
2. voor en door bewoners (van de toekomst)
3.

Durf als gemeente de regie te nemen tov volgend en alleen wettelijk taken uitvoeren

Ja Mits

gemeente faciliteert

bewoners panel groepen

baseer je op kennis en expertise van bestaande kwaliteit en toekomst

Burgerinitiatief: Waar zou dat kunnen?

Digitale middelen benutten

Baseer je op (cultuurhistorisch, wetenschappelijk-analytisch) onderzoek

Jargon is voor en inwoners niet altijd logisch

draagvlak

betrokkenheid inwoners benutten om inbreng breder te maken

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

6.2 Waardering van het landschap, natuur en cultuurhistorie

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

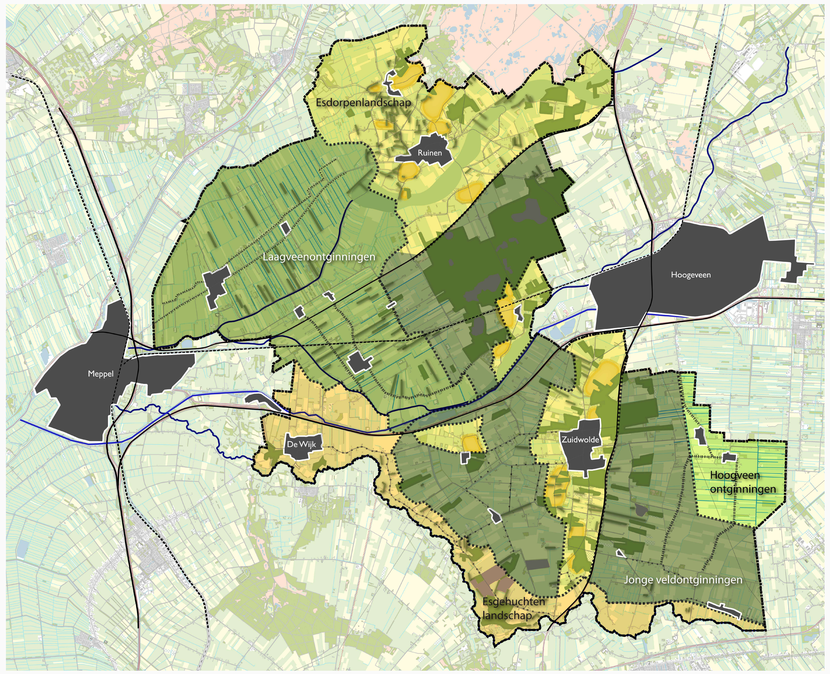

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. bij alle ontwikkeling en zoeken we eerst de verbinding met andere mensen/ gebieden/thema's
   alles is zo complex, proces volgen met hogere doelen waarbij je onderweg samen vorm gaat geven.
   financiële stimulans om aan kwaliteit mee te werken
   maximale inzet op verduurzaming op allerlei gebieden (circulaire initiatieven, nieuwe en schone energie ,
   gemeente De WOlden kan hét voorbeeld zijn waarbij inwoners en gemeente samen optrekken en dingen van de grond krijgen.
2. Besef dat een gezonde natuur essentieel is oor gezond leven
   kennis van landschappelijke waarden is de basis voor ontwikkelingen(zie ook cultuurhistorische waardekaarten en archeologische waardekaart)
   iedere ontwikkeling moet waarde toevoegen op tenminste 3 gebieden/ domeinen (bijv. biodiversiteit +recreatie+cultuurhistorie
   een ontwikkeling niet enkel gelderlijk gewin - waarden
3.

7.1 De agrariër en zijn omgeving

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Groter bouwblok

~~allepercelen zonder wateroverlast~~

boerenbedrijf van de toekomst is innovatief (precisielandbouw) en weet milieu-belasting nog verder terug te dringen. M.b.t. mest: vooruit naar vroeger (scheiden vaste mest en urine, daarmee stikstofuitstoot drastisch verminderen. Daarnaast bedrijven die inkkomsten uit groen/ blauwe diensten kunnen halen (systeemverandering). Rol gemeente??? Faciliteren in RO-domein (toestaan andere functie op boerenerf)

wonen in het buitengebied is reuring en vise versa

Prettig wonen in je dorp

Welke gebieden in onze gemeente zijn het beste geschikt voor landbouw?

Welke rol pak je als gemeente?

Misschien goed om te bezien of alle bestaande landbouwgronden in de gemeente gezien alle opgaven die er zijn geschikt blijven voor de huidige vorm van landbouw. Ingewikkeld vraagstuk Mogelijk gaan we naar een ruilverkaveling 2.0

Ruinerwold koekange gedeelte zuidwolde linde alteveer kerkenveld zijn de meest geschikte gebieden waar de boventoon landbouw is. Andere gebieden zijn natuur gelijkwaardig aan de landbouw. Maar hier moet de nuance wel gelegd worden daar het een niet zonder de ander kan

Natuurbeheer in Ruinen

Reestdal

Hoe ziet het boerenbedrijf van de toekomst eruit en wat is de rol van de gemeente hierin?

ik zie bedrijven die veel duurzamer zijn gaan werken en een landschap waarin veel meer afwisseling groen en biodiversiteit

Ruimte om te ondernemen en door te ontwikkel. Agrarisch ondernemen is onderhoud gronden

Betaalbaar houden

Bij goede bouwgrond ruimte voor agrariërs

~~Heeft geen beperkingen~~

toerisme maar ook hier is het altijd maatwerk

Aanpassen het klimaat

Waar en hoe komen agrarisch ondernemerschap en andere functies zoals educatie, recreatie en natuurontwikkeling samen in de toekomst?

Eventueel (extra) ruimte op laten gaan met compensatie door bijv. aanleg voor groen, voorzieningen voor educatie en/ recreatie. meer ruimte bieden is meer ruimte voor compensatie / inbreng op andere gebieden.

Dat is aan de ondernemers, geef ruimte aan creativiteit en experimenten.

Het verkorten van de voedselketen (gebiedscooperatie)

Communicatie met de ander

Aanvaardbaar en betaalbaar voor boer, maar probleem is urgent.

~~de boer kiest zelf zijn onderneming die past bij hem~~

Bied je boeren een alternatief aan?

Waterbergingsgebieden: op peil houden grondwaterdruk.

Bestrijdingsmiddelen in boilenteelt

Je veilig voelen in De Wolden

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

herwaardering van landschap en het belang er van

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

nieuwe energienieuwe energie nieuwverdienmodel agrarischesector groengas in combinatie met.....

Verdienmodel voor agrarische sector

ondernemers zijn ruimte nodig om te kunnen ondernemen, bij voldoende ruimte is compensatie op nadere gebieden na rato mogelijk. wim-win

Ruimte voor kunst en cultuur

betrek anders denkende mensen bij dit vraagstuk

Nieuwe energie en een schoon milieu

Vitale samenleving

Bereikbaar en mobiel platteland

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

De agrarier en zijn omgeving

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

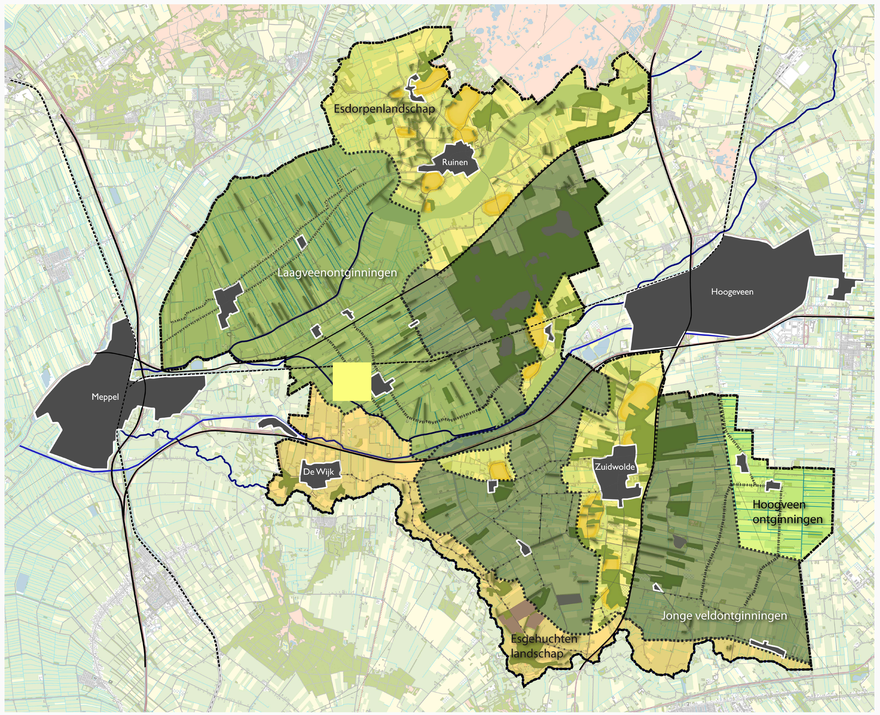

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1.

2.

3.

Welke ruimte geef je als gemeente aan agrarisch ondernemers een slag te maken naar een toekomstbestendige toekomst (innovatie, ruimte voor andere activiteiten op het erf, vergroening, blauwe diensten, toevoegen woonfuncties buitengebied, nieuwe verdienmodellen, omvang bouwblokken etc)

De rol van gemeenten samen met provincie, rijk, EU en waterschap op landbouwdossier

De rol van de gemeente in communicatie tusssen boer-burger en buitenlui

Ontwikkelruimte bieden en waar nodig voor extra ruimte compensatie verlangen passend bij de ontwikkeling waarbij de waarden en kenmerken van het gebied worden versterkt

innovatie

geeft een verdienmodel voor innovatie (stikstof)

Verduurzaming, circulaire landbouw

geef agrarische sector voor nu en in de toekomst perspectief met een verdien model

Kans ook geven voor de bedrijfs opvolging

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

7.2 De agrariër en zijn omgeving

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Hoe ziet de landbouw van de toekomst eruit?

- kleinschaliger, integratie met recreatie en natuur bijvoorbeeld.
- Schaalvergroting gewenst of niet?
- boer burger verbinding, boerderij educatie
- Balans dier-mens-omgeving
- gezond inkomen voor de boer
- - kleinere bedrijven worden minder
  - grotere bedrijven
  - duurzaam
  - samenwerking natuur
  - nog steeds vooroplopend in innovatie
- gaan landbouw en natuurfuncties meer gescheiden worden of moeten we dit meer in elkaar verweven
- bouwen aan de cultuurhistorie van morgen met oog voor schaal en schoonheid
- Verantwoord voor natuur, boer en burger
- duurzaam en in harmonie met omgevingswaarden
- met oog voor landschappelijk schoon. in de boerentraditie van aantrekkelijke erven
- vitaal, toekomstgericht, robuus, maatschappelijke diensten leverend passend in omgeving en landschap, rendabel
- Belangrijke pijler voor de regio/ Drenthe zowel economisch c^- diversiteit/landschap/recrei
- Ze hebben een sterke overheid (provincie/rijk) nodig en samen met belangengroepen samenwerken
- Niet alleen voedsel maar ook ecodiensten zoals waterberging, ne- rbeheer, klimaat, etc etc

Wat betekent dit voor agrarische bedrij: :en in De Wolden?

- zoeken naar manieren om eventuele schaalvergroting in te passen, zowel land/akker als op erfniveau
- ontwikkelen waar nodig van kennis over cultuurhistorische landschappelijke waarden.
- Ruimte om de transitie te kunnen maken. Dit zal vooral financieel zijn om gezonde bedrijven te houden.
- verandering van bedrijfsvoering, keuzes maken. investering in een verandering, ondersteuning nodig om dit te bewerkstelligen.
- eigen toekomst visie maken, wat wil ik zelf gaan worden, dat op actie zetten, verbinding maken, en de tijd nemen voor strategische keuzes. dat is de basis. Overheid ontregel-, faciliteer, stel doelen
- bedrijfsvoering aanpassen aan veranderende omgeving
- Ondersteuning vanuit maatschappij en overheid en er voor willen gaan
- functie-integratie
- ontwerp scenario's mbv (landschap)architecten
- creatief herbestemmen van vab
- verbreden mogelijkheden voormalige agrarische bebouwing, herbestemmen, verloedering buitengebied tegengaan

Wat kan de gemeente hierin betekenen?

- toekomst gericht bestammen, uitdagen/verleiden tot kwaliteit, maatschappelijke diensten/kwaliteit gaan verdien, vrijgekomen wet-sniet, landschap definieren als her-nieuwde toekomstmat.-weg bij detailering
- Goede vraag! Graag input...
- verbindingen leggen lokaal in de gebieden tussen agrariërs, omgeving en partijen zoals andere ondernemers en tbo's om zo te komen tot gewenste ontwikkeling
- Brede afweging blijven maken in de waarden en belangen in een gebied
- gemeente kan uitnodigend, inspirerend en faciliterend zij
- gemeentebreed zo goed mogelijke beleidsvoering waar kan op gebied van landbouw
- balans biodiversiteit: weidevogel/ooievaar
- Aanjaagbudgetje, netwerkfunctie
- Plattelandsgemeente, positief beeld t.o.v. de agrariër, is dat nog steeds zo?
- Mogelijkheden voor zowel agrarische en voormalig agrarische bestemmingen verbreden
- gemeente zorgt voor verbinding (ook ihkv) omgevinswet/ participatie
- de rijksoverheid wil meer regie pakken op landbouw nov. hoe gaat gemeente daarmee o
- lokale afzet agr producten stimuleren
- input vanuit boerderijenstichting zoeken, mooi pilots draaien met dit soort ideeele stakeholders
- behoud agrarisch gebied

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

- Bereikbaar en mobiel platteland
- Prettig wonen in je dorp
- Ruimte voor kunst en cultuur
- De agrarier en zijn omgeving
- Nieuwe energie en een schoon milieu
- Je veilig voelen in De Wolden
- Vitale samenleving
- Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie
- Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie
- Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

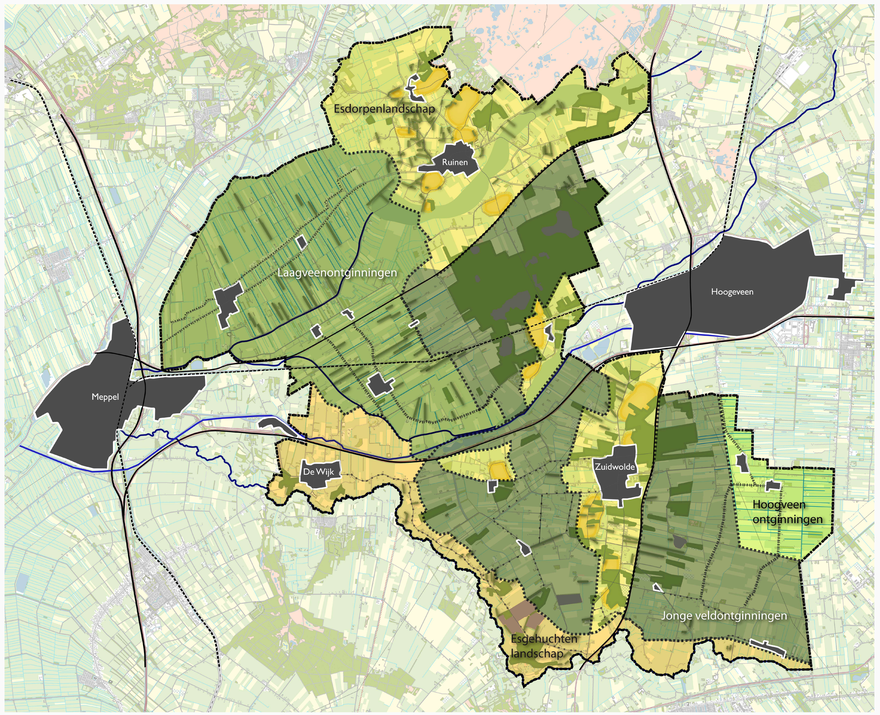

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1.

2.

- gezond inkomen voor de boer
- vitaal, toekomstgericht, robuust, maatschappelijke diensten leverend passend in omgeving en landschap, rendabel
- Ruimte om de transitie te kunnen maken. Dit zal vooral financieel zijn om gezonde bedrijven te houden.
- lokale afzet agr producten stimuleren

3.

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

8.1 Ruimte voor kunst en cultuur

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Wat betekent deze sector voor de mensen in de gemeente? (jong tot en met oud)

Waar draagt kunst en cultuur (muziek, beeldende vorming, theater, poëzie etc) aan bij?

schoonheid zien

buiten de gebaande paden kijken, creativiteit gaat je maken, oplossingsgericht denken wordt versterkt

verminderen eenzaamheid, participatie

stukje vrijheid , je leert jezelf beter kennen door drama

Vitale samenleving

verrijking, verdieping, anders kijken mbv kunst , aanleidingen tot gesprekken

waarderen van eigen cultuur en deze behouden

ondersteunend aan cogniteve ontwikkeling van kinderen

wie kan iets en van wie kan ik leren

je kunt kijken naar iets zonder dat daar bent. reizen in gedachten

drama tbv subjectvorming

Wat zou cultuur als middel kunnen betekenen om maatschappelijke doelen te realiseren?

buiten de gebaande paden kijken,soms heb je ook kunstenaars nodig om anders te leren kijken en observeren

verbinding zoeken en maken

cultuur is zonder omvang of huisvesting

Prettig wonen in je dorp

Je veilig voelen in De Wolden

cultuur zorgt voor reuring

Wat ziet u voor samenwerkingskansen tussen cultuur en verschillende domeinen als onderwijs, recreatie en toerisme?

werken vanuit de regiegroep levert al veel op

koppelen van agrofood aan cultuur en erfgoedactiviteiten

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

De agrarier en zijn omgeving

nieuwsgierigheid, zelfvertrouwen creëren

recreatie ook gebruiken voor cultuur

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Bereikbaar en mobiel platteland

Ruimte voor kunst en cultuur

Nieuwe energie en een schoon milieu

Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

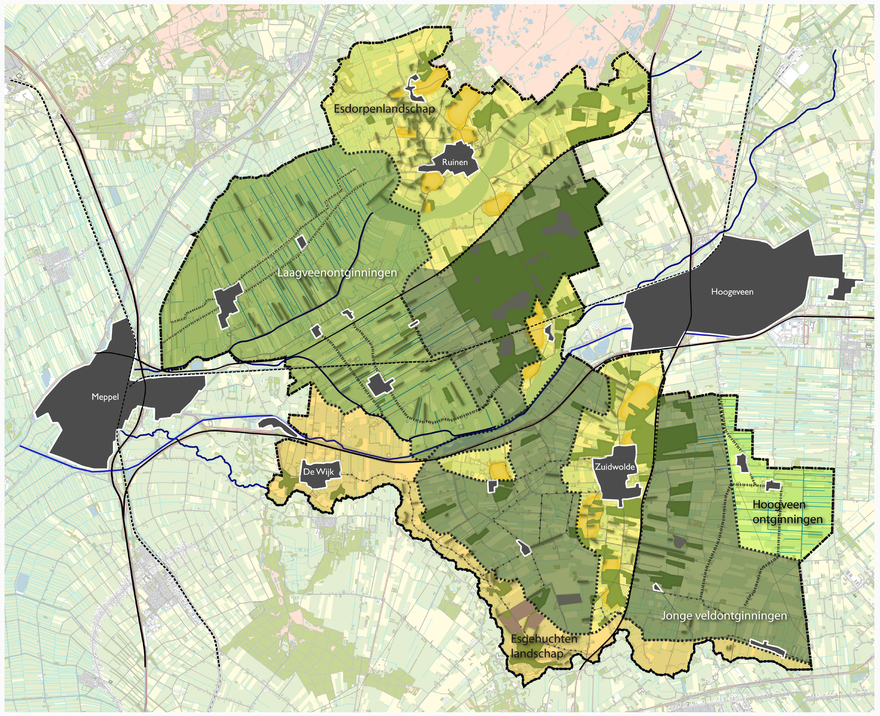

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. verbinding, verrijking vestigingsklimaat,ervaren en beleven. Gevoel van trots zijn op de eigen regio versterken
2. noaberschap ook voor nieuwe cultuurvormen
3. kinderen rondleidingen laten verzorgen aan toeristen, trots op je omgeving kinderen een belangrijke rol geven in "grote"onderwerpen

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

8.2 Ruimte voor kunst en cultuur

Toekomstvisie De Wolden

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Vitale samenleving

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

cultuur wordt vaak op geld gezet. Erkennen dat het de meerwaarde heeft op grotere betekenis, vaardigheden etc.

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

positieve gezondheid, er wordt op je gerekend, je hoort ergens bij,

Sector kan helpen bij preventieve kant van welzijn, omzien naar elkaar, eenzaamheid,

Je veilig voelen in De Wolden

Ruimte voor kunst en cultuur

openbare repetitie in ouderen centrum

inwoners informeren wat er is, dat kan helpen verleiden deel te nemen. We moeten meer zichtbaar zijn, laagdrempelig. Dan komt de ervaring

Wat betekent deze sector voor de mensen in de gemeente? (jong tot en met oud)

Waar draagt kunst en cultuur (muziek, beeldende vorming, theater, poëzie etc) aan bij?

Aantrekkelijk woonklimaat, creativiteit stimulering bij schoolkinderen (broodnodig)

creatief, je verhaal vertellen in beeld

ondergeschoven kindje, nieuwe inzichten

Zingeving, verbinding, ontspanning, identiteit geven

dit kan nog meer verbinding en uitwisseling brengen.

positief effect op vestigingsklimaat, wat er te doen is ,

in De Wolden is het niet is elitairs.

manier en middelen van uiten, ontwikkelen,

verbindingen tussen de verschillende kunstvormen is nog een uitdaging. Dat is nog zoeken,

ontwikkelen van creativiteit, plastisch brein, kunnen aanpassen aan nieuwe situaties

vaardigheden, open stellen, presenteren,

gevoel van trots

Wat zou cultuur als middel kunnen betekenen om maatschappelijke doelen te realiseren?

ontwikkelen activiteiten in kader bijvoorbeeld eenzaamheid

eenzaamheid: cultuur kan een gezamenlijk middel zijn wat mensen kan verbinden - verdieping aanbrengen

van jongs af aan leren, op school, kan je altijd weer oppakken later in je bestaan.

het aanbod op school sluit niet altijd aan op het verenigingsleven.

Verhalen vertellen

activiteiten

kan helpen bij participatie op andere thema's

binding met verenigingen - wordt lastiger.

kan voor trots zorgen, voor gezamenlijke achtergrond.

doorgeven wat door een volk of groep is gemaakt., zowel voorwerpen als dingen. Bv Pasman huus of karstenhoeve en de Wemme.

bestrijden eenzaamheid, integratie nieuwkomers,kennen van je erfgoed en wortels, hier kom ik weg!

verbinding jong en oud, leren van elkaar

Unidentified

welkom gevoel aan nieuwkomers geven, bewoner meets vereniging

art to go - kinderen vinden het lastig vrij te denken.

gevoel van erfgoed, historie, oorsprong en herkomst.

...dan ben je ook bereid om daar energie in te steken.

bij toenemende individualisering van de maatschappij

kennismakingsmoment voor verenigingen voor nieuwe bewoners

Wat ziet u voor samenwerkingskansen tussen cultuur en verschillende domeinen als onderwijs, recreatie en toerisme?

agrofood en erfgoed valt goed te combineren

weekend kunst en cultuur voor jong en oud. bv taribush festival.

Nieuwsgierig over en weer

streekproducten, streekgewoontes, midwinterhoorns,

gemeente zou kunnen helpen bij het leggen van verbindingen tussen verenigingen. dient meerdere doelen, toerisme, nieuwe verbindingen, ontmoeting,

er is een agenda cultuur, daar worden verbindingen gezocht. meerdere partijen zitten hierin.

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

de valkuil is dat we overal wel van waarde kunnen zijn. Wat kiezen we, belangrijk een visie te hebben.

de visie staat ook in de agenda cultuur

Bereikbaar en mobiel platteland

Prettig wonen in je dorp

De agrarier en zijn omgeving

Nieuwe energie en een schoon milieu

Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

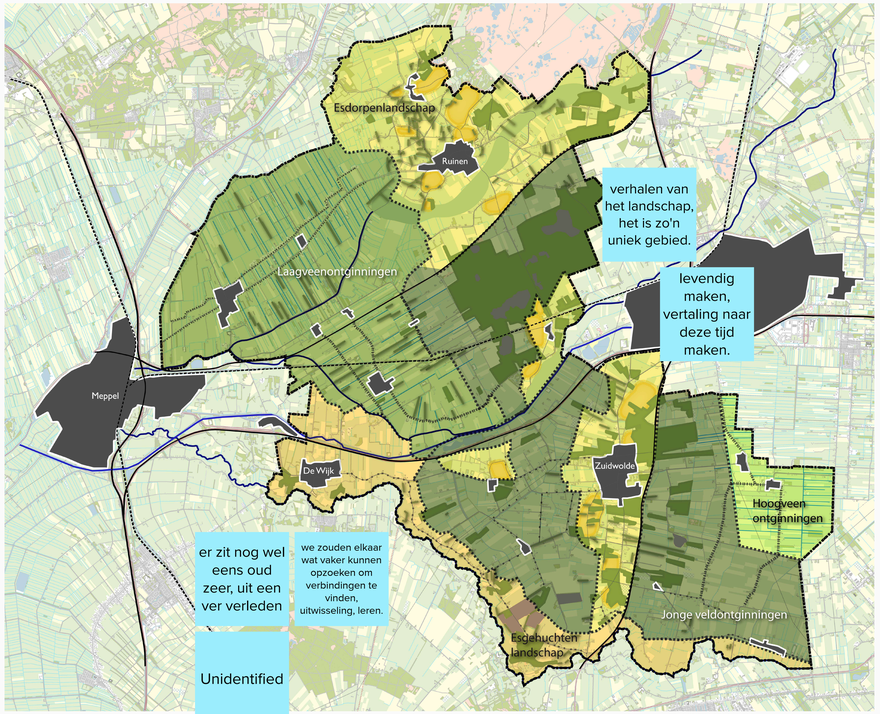

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. Reuring, gezelligheid, verbondenheid, jong en oud

2. cultuur, in breedste zin van het woord, vehicle voor trots op je omgeving.

waarden en zingeving weten aan te boren/ ontwikkelen

in 2040 is het voor elke inwoner vanzelfsprekend dat ze bij een verenigign zitten

vitaal blijven/ worden van ouderen

opnieuw herinneren dat we actief kunnen deelnemen (ipv consumeren)

meerderheid doet mee naar vermogen

3. ruimte voor spontane ontmoetingen

9.1 Ondernemerschap, economisch klimaat en vrijetijdseconomie

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

goede infrastructuur

Welke kansen ontstaan er in de toekomst na de verbreding van de snelwegen A28 en de A37

Prettig wonen in je dorp

Vitale samenleving

De agrarier en zijn omgeving

Nieuwe energie en een schoon milieu

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Bereikbaar en mobiel platteland

De cultuurhistorische en toeristische waarde van het landschap gaat boven zonneparken en windmolens

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Wat is er nodig om het ondernemerschap te behouden en te stimuleren?

Een goede fasiliterende gemeentelijke organisatie.

Vanuit de SWO de ondernemers faciliteren/meedenken

Bedrijven-contactfunctionaris. Olie tussen de raderen!

goede infra

goede relatie gemeente ondernemers(platform)

evenwichtige bevolkingsopbouw gezonde woningmarkt; goede bereikbaarheid en (toeristische) infrastructuur.

voldoende vestigingsruimte (uitbreiding bedrijventerrein)

vrijheid van ondernemen (beperkte regeldruk)

Bereidwillige overheid

samenwerking onderwijs-ondernemers-overheid

Voldoende industrieterrein

Ondernemerschap laat zich niet sturen door de overheid. We kunnen maxiaal faciliteren op ontwikkelingen die we wenselijk achten.

positieve inzet ondernemers

Eenduidige regelgeving werkt vaak niet. Nu moet elke ondernemer in een bepaald hokje passen en dat is te beperkend.

Korte lijnen met de gemeente

Netwerk ondernemers faciliteren en blijvend aanjagen. Woldenbreed

Beperken van / eenduidige regelgeving

Actieve en betrokken Bedrijvencontact functionaris

goede infrastructuur (digitaal/ fysiek)

startersondersteuning

ruimte

Waar moet de gemeente De Wolden de komende 20 jaar op inzetten zodat De Wolden zich onderscheidt van andere gemeenten?

Welke kansen en bedreigingen zien ondernemers in de toekomst?

Van alle tijden: regeldruk.

Uitspreken dat we een ondernemersvriendelijke gemeente zijn

stapeling van regelgeving (bedreiging)

Gemeente moet zelf de regie houden (onderscheiden)

vrijetijdseconomie

Verder uitbouwen van goede internet-verbinding. Digitalisering zal alleen maar toenemen.

Bedreigingen voor winkeliers door e-commerce maar biedt ook kansen!

Op dit moment is door corona ondernemen voor velen een schip wat vaart in de mist.

Fietsinfrastructuur. Aanhaken op fietssnelwegen

Het is jammer dat projecten niet altijd worden afgemaakt.

Ruimte voor ondernem

voldoende vestigingsruimte (uitbreiding bedrijventerrein)

Er moet meer synergie zijn tussen gemeente en ondernemers

vrijheid van ondernemen (beperkte regeldruk)

Meer met elkaar en niet tegen elkaar

r e n t

gezonde woningmarkt

Vooral kansen voor ondernemers die op afstand kunnen werken

regio

omgevingswet

De vraag is over welk soort ondernemer het gaat...

Kansen en bedreigingen betreffende ondernemingen, is aan de ondernemer zelf. De Wolden kan hooguit stimuleren waar zij actief wil faciliteren, wat mij betreft situatie/gebied gebonden.

Is het nodig om de vrijetijdseconomie verder te ontwikkelen en in welke mate draagt de paardensport daaraan bij?

In hoeverre is opleiding/educatie/ training hierin van meerwaarde?

De Wolden hoort tot een van de grootste paardengemeentes van nederland dus is dit haast een vanzelfsprekendheid.

ontwikkelen? evolutie in de tijd staat nooit stil; dus blijven fasiliteren. (Is het nodig?) mijn optiek een overbodige vraag.

als geldt niet alleen voor de paardensport maar voor de vele brands) Gegarandeerde agrarisch/natuurontwikkeling ad. „Elast 'n Bos" Gegarandeerde ontwikkeling van recreatieve faciliteiten. Hiermee kruis ik de ongewenste de fout maken. Om zoiets te kunnen doen moet je ook de economische kansen kennen die zich voordoen in Hoeven.

opleiding/educatie/training lijkt me iets voor de gebieds-cooperatie om hier de verbinding te zoeken

Breng breed in beeld wat toerisme en recreatie brengen: economie en het draagt ook bij aan een fijne woonomgeving (belevings- en recreatievoorzieningen)

Toerisme erg belangrijk voor De Wolden. Jaren geleden profiel "paardengemeente" gekozen, derhalve verder uitbouwen. Echter: Drenthe ook fietsprovincie; ook daarop inzetten

heeft voornamelijk te maken met opheffen beperkingen in regelgeving

ook voor de vrijetijdseconomie geldt dat deze zijn eigen ontwikkeling dient de te volgen. Stimulering van overheden vertroort die ontwikkeling. Paardensport is daar slechts een klein onderdeel van.

Voor wat betreft de toeristische promotie zou ik adviseren een visie te ontwikkelen die hangt onder de paraplu van destrategie van marketing Drenthe.Hier volgt focus in gbiedsontwikeling en gebiedspromotie. Oütdoor dagrecreatie (waaronder MTB, fietsen, wandelen, paardrijden, kwalitatieve verblijfsrecreatie en focus op Ruinen als poort van het Dwingelderveld. Qua pr omotie samenwerken met Westerveld, Meppel, Hoogeveen en het Reestdal.

Vrijetijds economie is een kans voor onze gemeente

Leg actief de link tussen toerisme (positionering Drenthe), infra en initiatieven uit de dorpen

Blijvend investeren in de relatie tussen ondernemers en Marketing Drenthe (actieve inzet toeristisch regisseurs!)

Ruimte om te expeimenteren zodat ondernemers onderscheidend aanbod kunnen realiseren

De basis op orde: goed onderhoud van routes, paden en voorzieningen Kwaliteit!

sluit aan bij de positionering van Drenthe als meest oorspronkelijke provincie van NL

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Cultuur, erfgoed historie en betrokken gemeenschap: de basis om ons mee te onderscheiden , essentieel voor toerisme, recreatie en fijne woon- en werkgemeente

Aanpassen aan het klimaat

Ruimte voor kunst en cultuur

leefbaarheid

bereikbaarheid

Je veilig voelen in De Wolden

Dorpsvisies

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

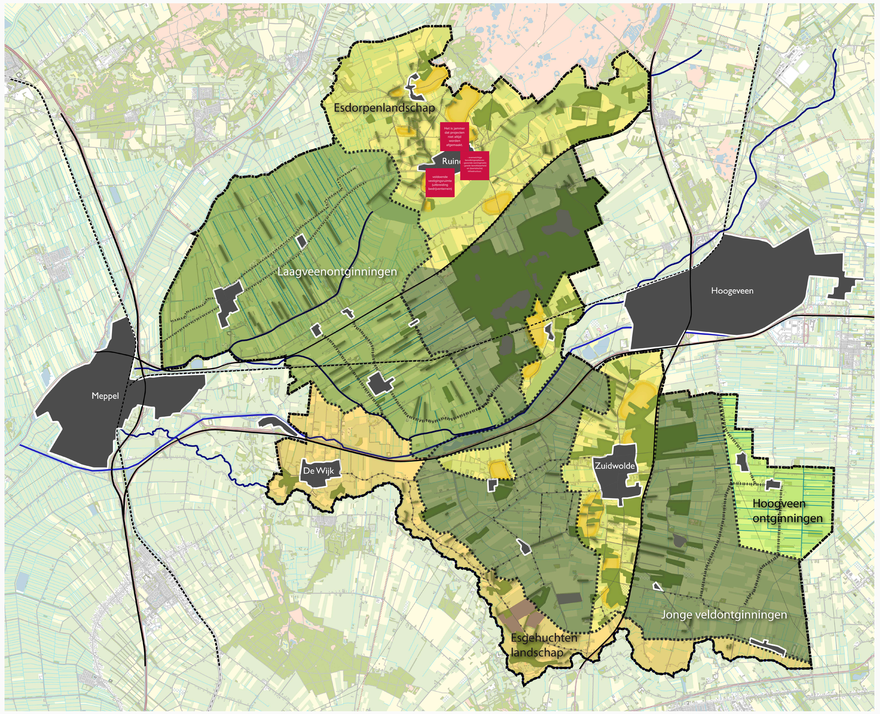

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1.
- leefbaarheid
- evenwichtige bevolkingsopbouw gezonde woningmarkt; goede bereikbaarheid en (toeristische) infrastructuur.
- investeer blijvend in de relatie tussen ondernemers onderling en met de gemeente. En faciliteer dat wat daar uit voort komt.
- Toeristische visie
- Vitaliteit
- Maak het de ondernemer makkelijk: faciliteer hem waar nodig en beantwoord zijn vragen snel en adequaat

2.
- noaberschap en sociaal
- voldoende vestigingsruimte (uitbreiding bedrijventerrein)
- Cultuurhistorische waarde van het landschap behouden voor leefbaarheid en toerisme
- Kans is gebruik maken van woningnood en woningbouw stimuleren
- energietransitie vanuit de agrarischesector daar daar de ruimte ligt, en daarmee een nieuw verdienmodel voor de sector. Die nodig is voor een toekomst gerichte landbouw. Om daarmee onze ruimtelijke invulling te continueren en te behouden. (kans)

3.
- ondernemerschap
- Er moet meer synergie zijn tussen gemeente en ondernemers
- betrokkenheid gemeente bij ondernemerschap
- Goede communicatie

9.2 Ondernemerschap, economisch klimaat en vrijetijdseconomie

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderw

Stimuleer innovatief ondernemerschap

Probeer ook maak industrie naar de gemeente te krijgen. Een deel van de bevolking zal hiervan afhangkelijk zijn maar het trekt ook andere ondernemingen aan waar hoger opgeleid personeel nodig zal zijn

Ondenemers laten aansluiten bij onderwijs om personeelbehoefte opde vraag af te stemmen

Voldoende aansluitend woning aanbod

Maak een keus wat voor soort bedrijven je zou willen aantrekken

Ruimte om te ondernemen

Wat is er nodig om het ondernemerschap te behouden en te stimuleren?

innovatie vooruit naar vroeger

Veel bedrijvigheid in regio op kleinere schaal maar modern

verwerking en verwaarding

Goede voozieningen en stimulansen voor het MKB

behoud van de agrarische sector

open staan voor nieuwe ideeen.

blijvend gebruik maken van de bedrijven en voorzieningen (leefbaarheid)

aanleg/uitbreiding bedrijfsterreinen

Geschoold personeel aansluitend bij vraag

Op school aandacht voor ondernemen

uitbreding iterrein nhandel/nijverheid in Ruinen heeft prioriteit

Welke kansen en bedreigingen zien ondernemers in de toekomst?

Waar moet de gemeente De Wolden de komende 20 jaar op inzetten zodat De Wolden zich onderscheidt van andere gemeenten?

toerisme verder ontwikkelen

Globalisering met wereldmarkt en glokalisering voor meer regionale producten en samenwerking

Faciliterende overheid bijvoorbeeld via Ik ben drents ondernemer

Extreem hard groeiende innovatieve bedrijven en ketenpartners

Toegankelijke ondernemersplatformen

vergrijzing zowel kans als bedreiging

Voldoende goed geschoold personeel

Bedrijfsopvolging

Balans tussen ruimte voor recreatie en behoud mooie en prettige woonomgeving

Onvoldoende fysieke, planologische ruimte om te ondernemen

Wandelen en fietsen scoren beter. Goede accommodaties en leuke atracties zoals Drentse Koe zijn belangrijk en daar liggen kansen via het leaderprogramma

Is het nodig om de vrijetijdseconomie verder te ontwikkelen en in welke mate draagt de paardensport daaraan bij?

In hoeverre is opleiding/ training/educatie hierin van meerwaarde?

Startups organiseren en jeugd uitdagen, organiseer sessies met jonge ondernemers

Versterk de kernen van dorpen om toeristen en inwoners te verleiden om daar hun tijd door te begen

met Foodsteps de omgeving cultuur en erfgoed beleven. voedsel verbind

Paardensport is een onderdeel van de vrijetijdseconomie naast een mooie omgeving met aantrekkelijke natuurparken

aansluiting losse eindjes fietspaden, bvk aangepast op nieuwe fietstechnologie

Paardensport is een niche, Veeningen biedt plaats voor topsport op dit gebied

Zet in op kwaliteit en niet op kwantiteit bij paardensport

CH De Wolden goede PR

Paardensport is onmisbaar in een plattelandsgemeente als de Wolden. Maar publiek is beperkt en selectief

Een grootschaling evenement zou een kans zijn

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Bereikbaar en mobiel platteland

Prettig wonen in je dorp

Ruimte voor kunst en cultuur

De agrarier en zijn omgeving

Nieuwe energie en een schoon milieu

Je veilig voelen in De Wolden

Vitale samenleving

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Aanpassen aan het klimaat

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

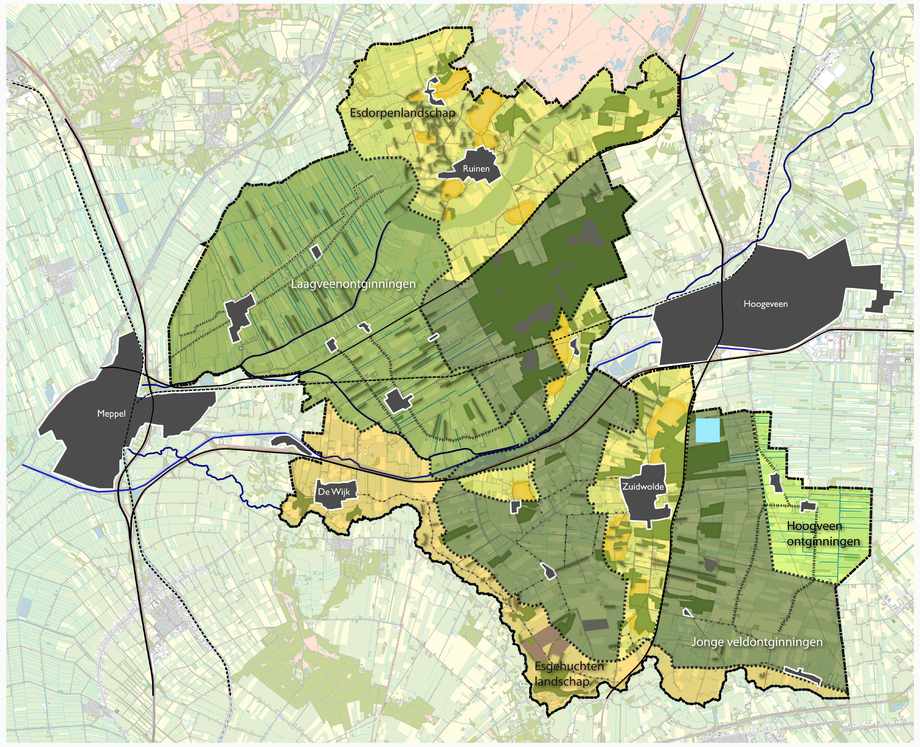

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. ruimte om te ondernemen
2. onderwijs en arbeidsmarkt
3. verbinden om samen sterker te staan

10.1 Vitale samenleving: zorg en welzijn, onderwijs, sport en levensbeschouwing

Toekomstvisie De Wolden

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Welke factoren zijn van invloed op de gezondheid van onze inwoners en welke ontwikkelingen kunnen van positieve invloed zijn?

Waardering va landschap, natuur en cultuurhistorie

sport vereningingen crijwilligerswerk cultuur manifestaties

Voeding, bewegen, soc. contacten, welbevinden, positiviteit, het gevoel dat je meetelt, geen zorgen, balans, goede medische hulp/zorg, preventie, naoberschap

Prettig wonen in je dorp

voldoende beweging en mogelijkheden voor ontspanning

De bereikbaarheid/ teogankelijkheid tot meedoen aan beweging, voorzieningen, zorg etc

individualisering, eenzaamheid, gezond gewicht, armoede inactiviteit.

Beweging, eetgedragthuissituatie

De wijze waarop ze in het leven staan

Sociale contacten

Hun achtergrond, opvoeding, opleidingsniveau, economische status

gezonde voeding

Een positief toekomstbeeld is erg belangrijk. Dus mogelijkheden voor scholing, woningbouw en werk.

eten en drinken hebben invloed, positieve invloed is preventie middels voorlichting

Hoe zorgen we ervoor dat verschillende generaties elkaar in de toekomst (beter/meer) ontmoeten?

Meerdere Maatschappelijke stages in het VO van Vmbo tot gymnasium

verenigingen waar 'familiedagen' worden georganiseerd

Vitaal verenigingsleven

Aansluiten bij behoeften en vanuit daar verbinding

mooi voorbeeld is kinderopvang in verzorgingshuizen, bibliotheken en muziekverenigingen in scholen,

Iedereen een hond

Door inwoners vanuit dorp/wijk/ gebied te betrekken bij het oplossen van vraagstukken

Bundelen functies. Zoals 't Neie Punt in Ruinen

de wijze waarop de woonomgeving wordt ingericht

Openbare 'huiskamers'.

Bundelen van verschillende activiteiten en accomodaties, denk aan kinderopvang nabij het Fonckensshuis

In de fysieke ruimte doelgroepen bij elkaar laten komen, KDV/BSO bij verzorgingstehuizen

Iederen moet mee kunnen doen

Sport is een mogelijkheid, maar ook kerken en andere verenigingen. En culturele activiteiten natuurlijk.

Denk hierbij ook aan de verschillende generaties, mocht dat van belang zijn.

MFA

Vrijwilligers werk promoten, ondersteunen/ faciliteren

De mate waarin de omgeving uitnodigt tot beweging, ontmoeting, gezond gedrag

Diverse mooie projecten als jong en wijs, senior peutergym en andere activiteiten rond sport, cultuur en welzijn,

kracht en energie van jongeren niet vergeten maar ook weten hoe de doelgroep te bereiken en te faciliteren!

de gemeente stimuleert en faciliteert de ontmoeting tussen jong en oud.

door (sport)verenigingen te koesteren waarin deze ontmoeting al plaatsvindt

Door initiatieven te ontpooien met verschillende generaties samen

Basisschool ontmoet ouderen in verzorgingstehuizen

Fit en Gezond rogramma

Wat zijn volgens u gewenste ontwikkelingen op het gebied van de zorg?

De kennis neemt toe

Verbindng van zorg met preventie en daarmee ook investeren in preventie

noaberschap 2.0 bijv wandelgroepje met buurtgenoten zodat je elkaar blijft zien en spreken

zorg persoonlijk houden / maken. Niet op afstand

Meer preventie. Benutten digitale mogelijkheden. Minder bureaucratie. Kleinschaligheid aan de voorkant, bundelen van werkzaamheden/specialisatie aan de achterkant.

Sportakkoord / preventie akkoord

Inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen.

Voldoende aandahct voor gezonde en actieve leefstijl, positieve gezondheid!

Digitalisering biedt kansen, (maar ook frustraties ;-))

Kleinschalige zorg zie je ook als tegenhanger van het grootschalige. Ondernemers springen in op vraag en behoefte. Denk aan De Berkenhof.

Meer woningen voor oude + jong meer aandacht voor lang blijven wonen gecombineerd met 24 uurs zorg ipv verpleeghuis

intercultureel, passend bij niveau, iedereen meedoen

verbinding tussen orgaanbieders

Zorg moet voor iedereen toegankelijk en betaalbaar blijven.

(nog) meer inzetten op preventie

Verbinding met andere domeinen om zo samen te werken aan het terugdringen van de zorgconsumptie

Meer inzetten op preventie en toegankelijke zorg voor wie dat nodig heeft.

e health

Wat zijn volgens u gewenste ontwikkelingen op het gebied van onderwijs/ educatie?

Meer letten op elkaar. Buurt wordt steeds belangrijker. Contact tussen de generaties.

Groene pleinen

Meer leren en ervaren in de praktijk.

De driehoeksverhouding tussen ouder, leerling en school is in balans.

Gelijke kansen, maar de ruimte voor ieders eigen ontwikkeling. Passend bij wie je bent, wat je kan, ambitie en tempo

Actief na schooltijd.nl :)

school is meer dan een leerfabriek, maar een minisamenleving waar ook cultuur, ontspanning en sport grote rol speelt

Niet al het werk bij de leerkracht/ docent neerleggen

Meer aandacht voor sociale ontwikkeling. aangaan van goede relaties en diversiteit/

Ervaren, ontdekken en bewegend leren.

Het accent ligt op hoe je leert, ontdek wat bij jou past.

ontwikkelen en groei voor iedereen je hele lebven lang

'Echte' IKC's... flexibelere lestijden/ opvang/ vakantie

Kleinere groepen, meer ruimte in lokalen

Kind gaat uit dorp, maar dorp niet uit kind

Het aanleveren van skills die passen bij de toekomst, vernieuwing in het onderwijs

Onderwijs buiten het lokaal

Zorgen dat meer mensen mee kunnen in onze steeds ingewikkelder wordende samenleving (verminderen laaggeletterdheid)

Investeren in een gezonde omgeving, gezonde generatie, leven lang bewegen

Verlengde schooldag waarin verbinding met cultuur, gezondheid, beegen gemaakt wordt

eer verbondenheid et de lokale situatie. Lokale werkgelegenheid en opleidingen op elkaar laten aansluiten

omgeving van scholen die uitnodigt tot bewegen.

Verlengde schooldag, verbinding sport- en cultuuraanbieders en onderwijs. aandacht voor 12+ en overgang naar VO.

3. Verbanden met thema's

Leg verbanden met andere thema's

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

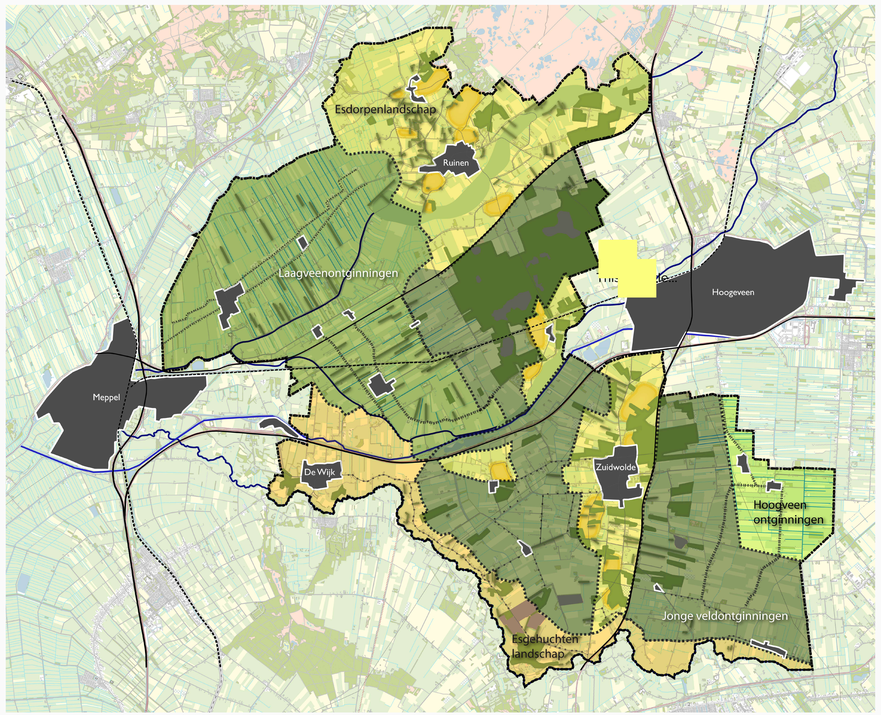

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. openbare ruimte die uitnodigt te bewegen, recreeren, sportieve, culturele, sociale activiteiten
   - veilige en gezonde leefomgeving
   - Goede contacten. Bewegen vooral in de natuur. Gezonde voeding. Werk waarbij men intrinsiek gemotiveerd is. Werk dat boeiend is. Voldoende inkomen
2.
   - Meer handen aan het bed, mensen krijgen de zorg die ze nodig hebben. (maatwerk/ menselijke maat)
   - eHealth, samenwerking organisaties, eigen regie , domotica/ internet of things, informele zorg
3. Kleine scholen moeten blijven. Aandacht voor laaggeletterdheid voor jong en oud Bibliotheken blijven in de grte kernen bestaan
   - investeren in gezondheidsvaardigheden, waaronder motorische ontwikkeling (vakleerkrachten)
   - Doorgaande lijn consultatiebureau-opvang-basissonderwijs-voorgezetonderwijs

Bereikbaar en mobiel platteland

Ruimte voor kunst en cultuur

De agrarier en zijn omgeving

Nieuwe energie en een schoon milieu

Je veilig voelen in De Wolden

Vitale samenleving

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

Aanpassen aan het klimaat

10.2 Vitale samenleving: zorg en welzijn, onderwijs, sport en levensbeschouwing

HELPDESK:
dewolden2040@gmail.com
06-42390258

Toekomstvisie De Wolden

Wat is gezondheid? Positieve gezondheid: fysiek, mentaal, kwaliteit van leven, meedoen aan de maatschappij.

Hoe houden we burgerinitiatieven in stand? Woningbouw voor jongeren

Verbinding zoeken met anderen; samen initiatieven organiseren.

In gesprek met jongeren en ouderen (voorbeeld Vledder)

Initiatiefrijk De Wolden

Helpt om initiatieven uit de samenleving te krijgen.

1. Even voorstellen

Plak een memo met uw naam en kies een eigen kleur

2. Vragen en onderwerpen

Geef antwoord op de onderstaande vragen of draag zelf onderwerpen aan

Zoeken naar balans, helpt om vitaal te blijven.

In staat zijn om keuzes te maken

Welke factoren zijn van invloed op de gezondheid van onze inwoners en welke ontwikkelingen kunnen van positieve invloed zijn?

Hoe zorgen we ervoor dat verschillende generaties elkaar in de toekomst (beter/meer) ontmoeten?

hoe zorgen we ervoor dat jonge gezinnen zich vestigen en blijven wonen in de [illegible]?

is er een behoefteonderzoek gedaan onder de bewoners

Koppeling initiatief Jong de Wolden

duurzame voorzieningen voor de basis en flexibel maatwerk op behoefte bewoners groep

Vitale samenleving

Haal de ervaring van de ouderen bij lessen in school

starterswoningen bouwen

voorzieningen houden in de dorpen

meer verbindingen leggen tussen jong en oud dmv bijvoorbeeld gevarieerde programma's.

voorzieningen voor jonge kinderen in de kleine kernen mogelijk maken/houden

Vertrek jongeren bij hoger onderwijs

koppel de jeugd aan de oudere generatie bij activiteiten

Zorg dat in iedergeval de bestaande voorzieningen behouden blijven. Verder

combinatie van voorzieningen voor jong en oud combineren

dementievriendelijke samenleving

Actium gaat op pad met een keet met de vraag woont u nog fijn. dat kan op basis voorzieningen in de woning, inschrijven voor een andere woning enz.

groeiende vraag naar zorgplaatsen wordt vergroot in 't Vonder Ruinerwold en Dunninghe de Wijk. aanleunwoningen worden geschikt maakt voor complexe somatische zorg kan worden verleend

Waardering van landschap, natuur en cultuurhistorie

goede balans tussen arbeid en zorg (voor kinderen of ouderen/ mantelzorg)

al dan niet hebbe van werk en deel kunnen nemen aa de maatschappij

Zorg is goed geregeld: laagdrempelig. Dorphuizen worden goed gebruikt, deze behouden.

vanuit eigenaarschap ontvangen organisaties een budget i.e.m. gestelde kaders tbv het aanbieden van noodzakelijke snelle zorg aan kind en gezin met verantwoording achteraf

Wat zijn volgens u gewenste ontwikkelingen op het gebied van de zorg?

mantelzorgondersteuning

Kortere lijnen tussen huisartsen en hulpverlening. Denk bijvoorbeeld aan inzet POH en programma vroeg-signalering.

meer gebruik maken van ehealth voorzieningen

verbinding tussen welzijn en zorg

van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag, meer naar de voorkant

Vul het niet voor de jeugd in.

seniorenwoningen

Denk hierbij ook aan de verschillende generaties, mocht dat van belang zijn.

kleinschalige zorg

mantelzorgwoningen

hoe houden we de vitale samenleving instand

Aandacht voor preventie

Kleinschaligheid typeert De Wolden

dat ondersteuning eeenvoudig, vroeg, en laagdrempelig beschikbaar is

Kleinschaligheid = moeilijk vanwege bureaucratie in zorg (landelijk probleem)

Huurwoningen te weinig, te weinig betaalbare starterswoningen.

Huurwoningen > koopwoningen (starterswoningen)

Kwaliteitschalige zorg

Kleinschalige zorgondernemers voelen zich ontmoedigd door landelijk beleid en bureaucratie. Vanuit de gemeente zouden er mogelijk handreikingen geboden kunnen worden in hoe zorgverleners (ondernemers) zich hierdoor heen manoeuvreren

Anders toegankelijk maken van zorg, ook voor kleine dorpen.

gemeente: faciliteren van de initiatieven door grenzen van financiering te overbruggen

hoe bedienen we de ouderen in kleinere kernen. veel afhankelijk van mantelzorg/ vrijwilligers

houd kleine scholen zoveel mogelijk in stand

doorlopende lijn opvang en onderwijs

niet individu-gericht, maar gezinsgericht werken

niet het aanbod, maar de vraag leidend laten zijn

stimuleren van de vitaliteit van de samenleving en dus de burgerinitiatieven

Ileefomgeving gezond inrichten, bijvoorbeeld buitenruimte die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen

Actium: intramurale zorg in o.a. De Wijk.

bewegen, eetpatroon en netwerk, begeleiding en stimulans nodig op strutureel niveau

Wat zijn volgens u gewenste ontwikkelingen op het gebied van onderwijs/ educatie?

inzetten op innovaties van de samenleving en verbinding (fysiek/ emotioneel)

Bereikbaar en mobiel platteland

blik naar buiten hebben, externe contacten

Een vitale samenleving heeft te maken met de sociale infrastructuur, maar ook de toegang tot voorzieningen en een toegankelijke woonomgeving. Bij langduriger zelfstandig wonen is dat bij kleinere kernen niet vanzelfsprekend. Welke mogelijkheden zijn er om dit op te pakken?

Ondernemerschap, economisch klimaat vrijetijdseconomie

wat zijn gewenste ontwikkelingen mbt onderwijs/opvang?

faciliteren aan ouders en gelijkstellen aan schoolbelang ipv als luxe weg zetten

haal buiten naar binnen

4. Lokaliseer de onderwerpen

Zet onderwerpen op de kaart!

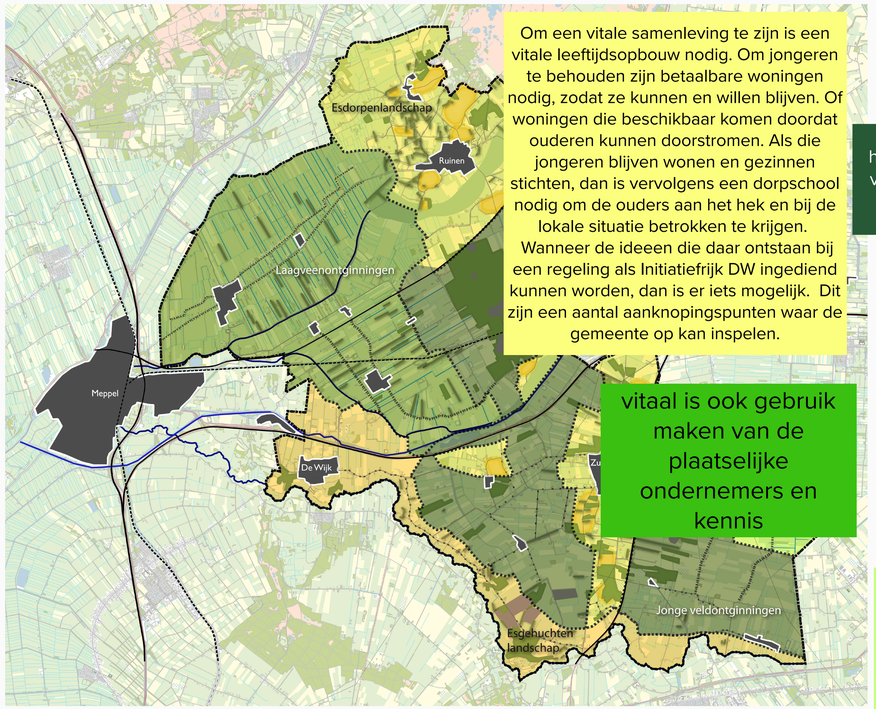

Om een vitale samenleving te zijn is een vitale leeftijdsopbouw nodig. Om jongeren te behouden zijn betaalbare woningen nodig, zodat ze kunnen en willen blijven. Of woningen die beschikbaar komen doordat ouderen kunnen doorstromen. Als die jongeren blijven wonen en gezinnen stichten, dan is vervolgens een dorpschool nodig om de ouders aan het hek en bij de lokale situatie betrokken te krijgen.
Wanneer de ideeen die daar ontstaan bij een regeling als Initiatiefrijk DW ingediend kunnen worden, dan is er iets mogelijk. Dit zijn een aantal aanknopingspunten waar de gemeente op kan inspelen.

vitaal is ook gebruik maken van de plaatselijke ondernemers en kennis

wat is gezondheid?

3. Verbanden met andere thema's

Leg verbanden met andere thema's

Kerk: initiatieven uit het dorp ondersteunen. Dichtbij de samenleving staan.

Ik wil toch nogmaals even benadrukken dat welzijn zorg kan remmen en dat investeren in een vitale samenleving vooral zit in het stimuleren van voorliggende en informele initiatieven. Zorg alleen als het nodig is!

doorstroom naar het VO niet afhankelijk maken van fietsafstand maar obv competies van het kind

Onderwijs staat er goed voor: goede gebouwen, mix van goed onderwijs.

jongeren betrokken houden door ze actief in te zetten binnen het onderwijs vanuit hun vervolgopleiding

Zorg voorkomen, dus preventie is van groot belang om het betaalbaar en uitvoerbaar te houden. Investeer in welzijn en andere voorzieningen.

Onderwijsmonitor Drenthe

veilige route om van huis naar school te fietsen

Combineren van functies in één gebouw, gerund door mensen uit het dorp.

samenwerking onderwijs opvang sport cultuur is bijzonder en moet blijven bestaan

Prettig wonen in je dorp

Aanpassen aan het klimaat

gebouwen die duurzaam zijn

aandacht voor voldoende ventilatie om een gezonde leeromgeving te creëren.

Nieuwe energie en een schoon milieu

Je veilig voelen in De Wolden

Ruimte voor kunst en cultuur, mooie verbindingen maken met het onderwijs

Sociaal sterk netwerk hebben

5. Top 3

Plak hier de belangrijkste onderwerpen voor de Toekomstscenario's

1. Kwaliteitschalig | Verbindingen tussen verschillende domeinen | woningaanbod voor jong tot oud | Minimaal hetzelfde voorzieningenniveau | Balans landschap, natuur en wonen in De Wolden | Blijven inzetten op vitaliteit en gezondheid van mensen
2. Verbindingen tussen generaties (jong en oud) | Hybride vormen van functies (zorg, onderwijs, ondernemerschap etc.) | Voorzieningenniveau op peil houden door combinatie van jong en oud | De agrarieër + ... is ook een verbinding met gezondheid, bijv. gewasbestrijdingsmiddelen of risico op verspreiding van virussen (zoals Qkoorts)
3. directe initiatieven van inwoners blijven ondersteunen met middelen

BIJLAGE 4

UITKOMSTEN SWIPOCRATIE TOEKOMSTVISIE

Toekomstvisie De Wolden

Resultaten Swipocratie

gemeente DE WOLDEN

actief en betrokken

dewolden.nl

Algemeen

Swipocratie

- Voorbereiding met jongeren, raadslid, wethouder, extern- en interne mensen

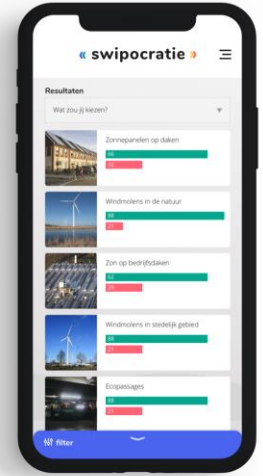

Resultaten

Algemene cijfers

- **1249** mensen zijn begonnen aan de Swipocratie, waarvan er **39** niet in De Wolden wonen. **1210** respondenten zijn meegenomen in de analyse.

- **1097** respondenten (90,7%) hebben de Swipocratie volledig ingevuld
  - Onderweg zijn **113** (9,3%) respondenten eerder afgehaakt.

- **83%** geeft aan waarschijnlijk over 20 jaar nog in De Wolden te wonen

- In totaal hebben de respondenten **37.521** keer naar links of naar rechts ‘geswiped’

Resultaten

Leeftijd

- Gemiddelde leeftijd respondenten is **46 jaar**
- Campagne voor jongeren heeft effect gehad

Categorie	Aantal	Procentueel
0 t/m 11 jaar	6	0,50%
12 t/m 18 jaar	89	7,36%
19 t/m 65 jaar	942	77,85%
65 jaar of ouder	173	14,30%

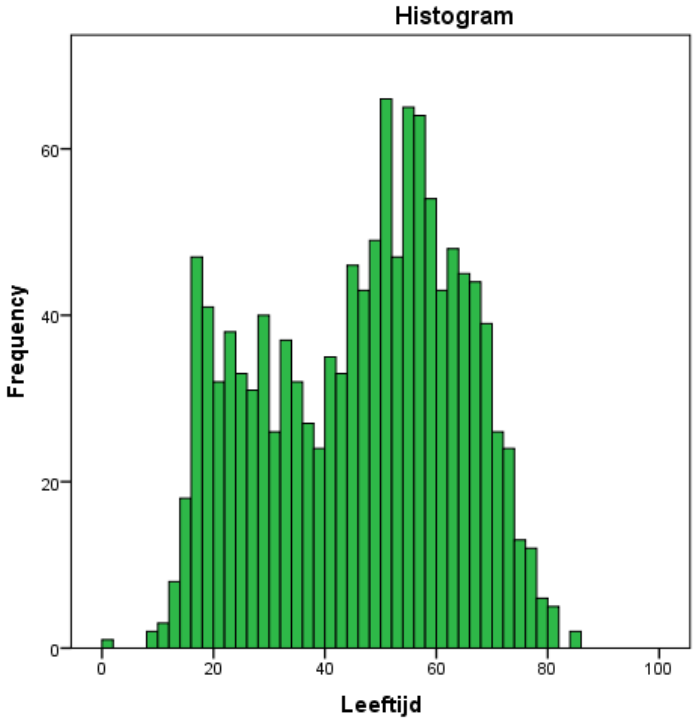

Resultaten

Leeftijd

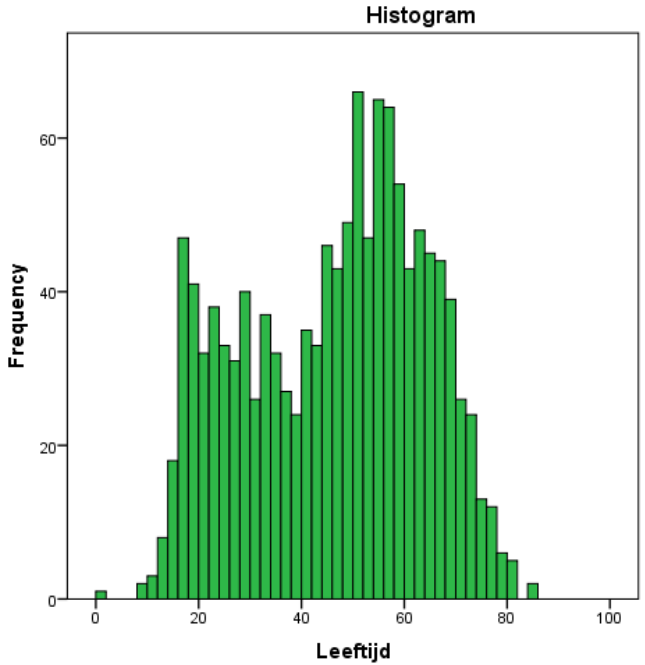

Leeftijdsverdeling respondenten

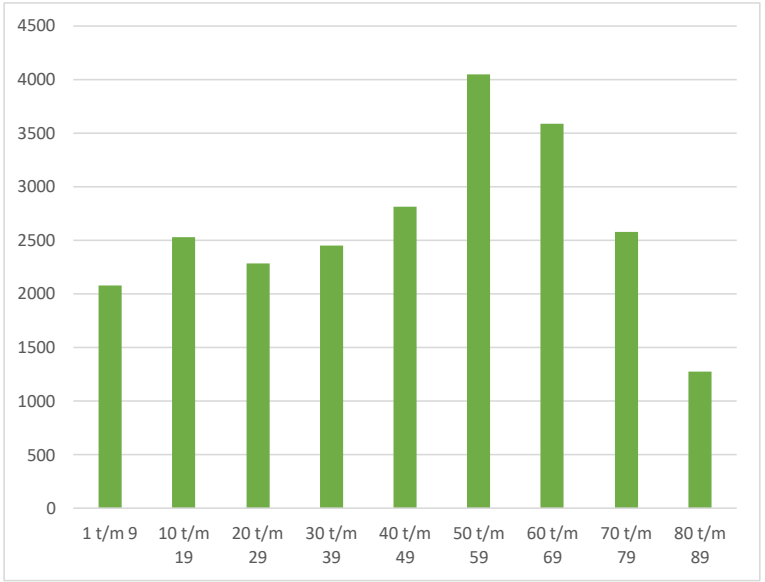

Werkelijke bevolkingsopbouw 2020 (CBS)

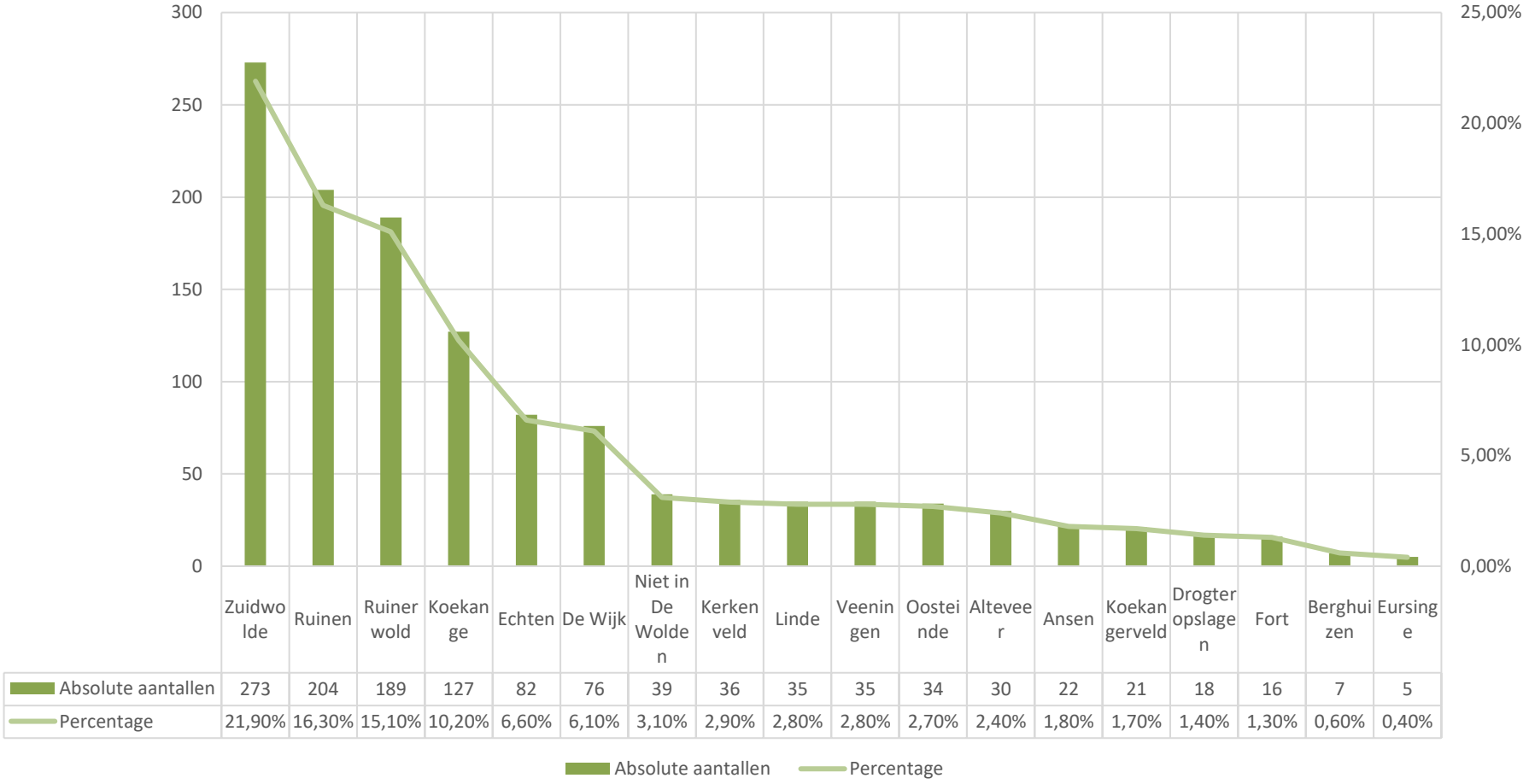

	Zuidwolde	Ruinen	Ruinerwold	Koekange	Echten	De Wijk	Niet in De Wolden	Kerkenveld	Linde	Veeningen	Oosteinde	Altevеer	Ansen	Koekangerveld	Drogteropslagen	Fort	Berghuizen	Eursinge
Absolute aantallen	273	204	189	127	82	76	39	36	35	35	34	30	22	21	18	16	7	5
Percentage	21,90%	16,30%	15,10%	10,20%	6,60%	6,10%	3,10%	2,90%	2,80%	2,80%	2,70%	2,40%	1,80%	1,70%	1,40%	1,30%	0,60%	0,40%

Dorp	Aantal deelnames	Inwonersaantal	Respons
Alteveer	30	802	3,74%
Ansen	22	351	6,27%
Berghuizen	7	151	4,64%
De Wijk	67	2953	2,57%
Drogteropslagen	18	517	3,48%
Echten	82	365	22,47%
Eursinge	4	101	4,95%
Fort	16	662	2,42%
Kerkenveld	36	868	4,15%
Koekange	127	2353	5,40%
Koekangerveld	21	142	14,79%
Linde	35	591	5,92%
Oosteinde	34	826	4,12%
Ruinen	204	3369	6,06%
Ruinerwold	189	212	6,72%
Veeningen	35	708	4,94%
Zuidwolde	273	6377	4,28%

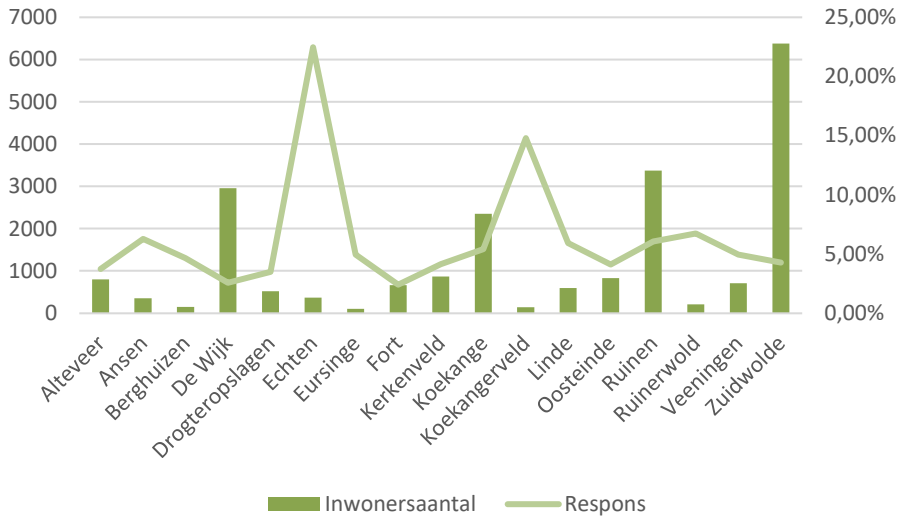

Set 2

Wat ben jij bereid te doen?

1

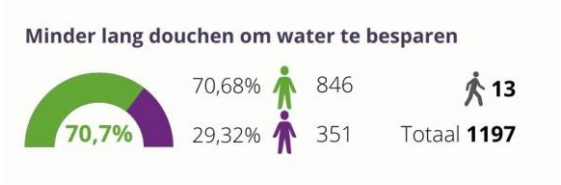

2

3

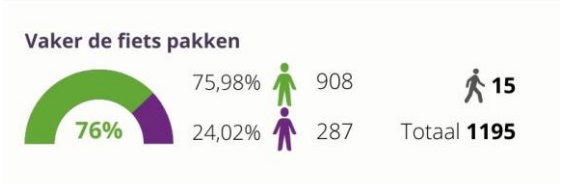

4

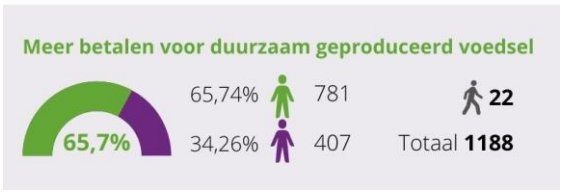

5

6

7

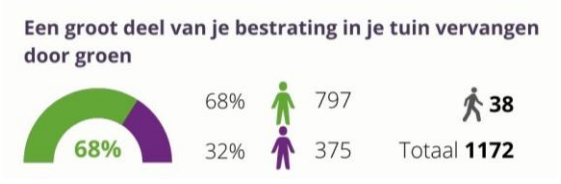

Set 3

Beelden en stellingen

1

Van De Wolden nog meer een toeristische trekpleister maken

55,88% 646 — 54
44,12% 510 — Totaal **1156**

2

Alternatieve verdienmodellen voor boeren mogelijk maken

88,37% 1018 — 58
11,63% 134 — Totaal **1152**

3

De gemeente moet inwoners stimuleren meer te gaan bewegen

73,95% 849 — 62
26,05% 299 — Totaal **1148**

4

Toezicht via drones voor een veilige leefomgeving

25,98% 298 — 63
74,02% 849 — Totaal **1147**

5

Snelfietsroutes aanleggen tussen De Wolden en omliggende plaatsen

71,35% 817 — 65
28,65% 328 — Totaal **1145**

6

Jongeren en ouderen wonen bij elkaar

84,09% 962 — 66
15,91% 182 — Totaal **1144**

7

Kunst en cultuur speciaal voor kinderen en jongeren

75,85% 867 — 67
24,15% 276 — Totaal **1143**

8

Meer ontmoetingsplekken voor jongeren

81,28% 929 — 67
18,72% 214 — Totaal **1143**

Set 4

Dilemma's

1

Liever grootschalige energieopwekking concentreren of spreiden over de gemeente?

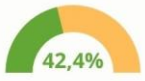

42,43% 479 | 57,57% 650 | 81 | Totaal 1129

2

Liever 150 hectare zonneveld of 10 hoge windmolens?

46,71% 526 | 53,29% 600 | 84 | Totaal 1126

3

Liever meer banen in automatisering of meer banen in vakmanschap?

13,64% 153 | 86,36% 969 | 88 | Totaal 1122

4

Liever meer weide of meer heide?

47,24% 530 | 52,76% 592 | 88 | Totaal 1122

5

Liever meer burgerinitiatieven of meer sturing door de gemeente?

79,09% 885 | 20,91% 234 | 91 | Totaal 1119

6

Liever meer woon-zorginstellingen of meer zorg aan huis?

37,60% 420 | 62,40% 697 | 93 | Totaal 1117

7

Liever een eigen auto of een deelauto?

82,80% 924 | 17,20% 192 | 94 | Totaal 1116

8

Liever betaalbaar en eenvoudiger bouwen of duurder en luxer?

72,20% 805 | 27,80% 310 | 95 | Totaal 1115

Set 5

Stellingen

1

In 2040 is De Wolden de grootste paardensport gemeente van Noord-Nederland

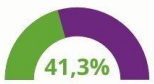

41,28% 459 | 58,72% 653 | 98 | Totaal **1112**

2

In 2040 loopt De Wolden voorop met energiebesparing en duurzame opwekking

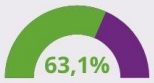

63,12% 700 | 36,88% 409 | 101 | Totaal **1109**

3

Het landschap moet beslist blijven zoals het nu is

83,21% 922 | 16,79% 186 | 102 | Totaal **1108**

4

In 2040 rijden we allemaal elektrisch

45,08% 499 | 54,92% 608 | 103 | Totaal **1107**

5

Net als in de grote dorpen moet de gemeente actief woningen bouwen in de kleine dorpen

77,12% 853 | 22,88% 253 | 104 | Totaal **1106**

6

Kunst en cultuur moet meer gestimuleerd worden in De Wolden

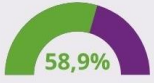

58,88% 650 | 41,12% 454 | 106 | Totaal **1104**

7

Elke nieuwe inwoner is welkom in De Wolden

74,39% 819 | 25,61% 282 | 109 | Totaal **1101**

8

Naoberschap moet meer gestimuleerd worden

91,52% 1004 | 8,48% 93 | 113 | Totaal **1097**

Vervolg

Cijfers

- **289** respondenten hebben de moeite genomen om de vraag *"Wilt u nog iets meegeven?"* aan het einde van de Swipocratie in te vullen
    - *"Blijf ruimte geven aan ontwikkelingen passend bij de aard en karakter van De Wolden. Blijf jezelf."*
    - *"Geen zonnevelden, maar eerst zonne-energie zoveel mogelijk op daken. Dan pas verder kijken naar andere benodigde maatregelen"*
    - *"Laten we vooral ook ruimte aan jongeren geven om zicht te vestigen in hun eigen dorp. Daarvoor zijn betaalbare woningen nodig"*
    - *"Zorg voor behoud van natuur en karakteristieke wegen en paden i.r.t. nieuwe initiatieven. Betrek direct omwonenden bij balans leefomgeving en nieuwe ontwikkelingen"*

Vervolg

Cijfers

- **292 unieke emailadressen** van respondenten die verder mee willen praten over verschillende thema's
- Dit bevestigt de grote betrokkenheid van de inwoners
- Kans om de participerende samenleving verder te helpen

Thema	Aantal
Klimaat	105
Veiligheid	65
Mobiliteit en bereikbaarheid	88
Duurzame energieopwekking	156
Wonen	140
Landschap en natuur	172
Landbouw	105
Kunst en cultuur	51
Ondernemerschap en vrijetijdseconomie	91
Vitale samenleving	102

Einde

Toekomstvisie De Wolden

BIJLAGE 5

UITKOMSTEN VERDIEPENDE VRAGEN INWONERS

Toekomstvisie De Wolden 2040

Dit zijn de diagrammen van de meerkeuzevragen van de verdiepende enquête van Toekomstvisie De Wolden 2040.

De diagrammen zijn gesorteerd op thema.

Er zijn 5 respondenten die de vragenlijst tweemaal hebben ingevuld; deze dubbele antwoorden zijn uit het bestand met de antwoorden (het Excelbestand) gehaald (141 respondenten in totaal). Hierbij is gekozen om de meest recente antwoorden van de respondenten te behouden, omdat hierbij de meeste vragen waren ingevuld.

Deze dubbele antwoorden zijn echter niet uit de diagrammen te halen, maar vanwege het lage aantal dubbele antwoorden geven de diagrammen nog steeds een goed beeld van de verdeling van de antwoorden (146 respondenten in totaal).

1. Klimaat

Wij krijgen vaker te maken met droogte door hogere temperaturen en met extreme regenval. Wie is volgens u hoofdzakelijk verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen die klimaatverandering opvangen?

140 antwoorden

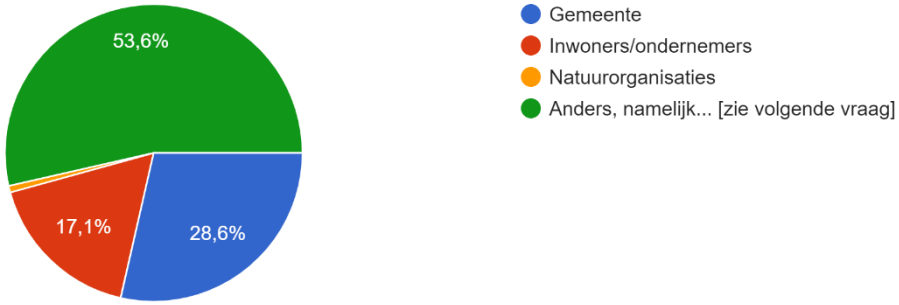

Ruim 83% van de respondenten wil dat het landschap beslist zo moet blijven als het nu is. Om het landschap (landbouw en natuur) te behouden in de huidige situatie kan het zijn dat er meer inzet gepleegd moet worden en dat er financiële middelen nodig zijn. Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: 'Ik vind het goed dat overheidsgeld gebruikt wordt om het landschap in De Wolden te behouden'.

145 antwoorden

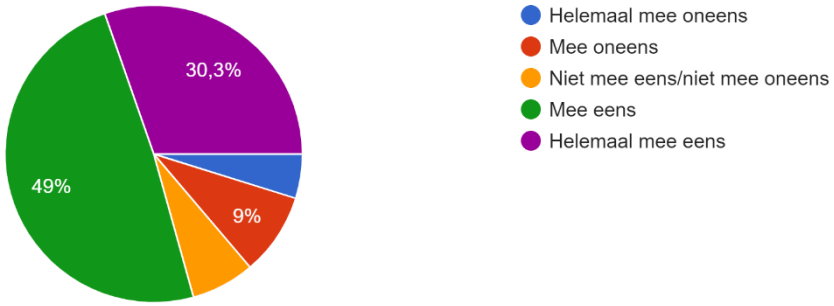

2. Veiligheid

74% van de respondenten wil geen toezicht via drones voor een veilige leefomgeving. Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: 'Meer toezicht op elkaar als inwoners is nodig om dorpen en wijken veilig en leefbaar te houden'.
146 antwoorden

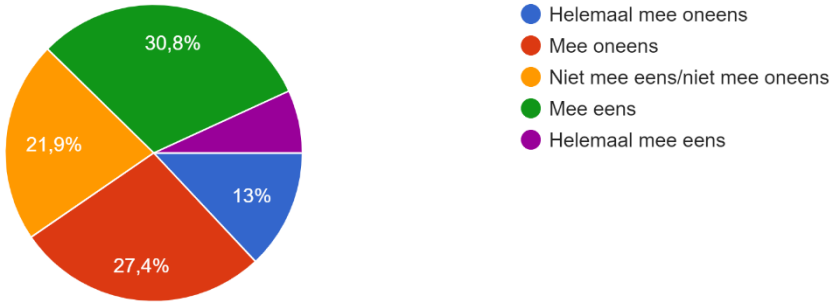

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Ruim 71% van de respondenten wil snelfietsroutes aanleggen tussen De Wolden en omliggende plaatsen. Welke snelfietsroute(s) zou gemeente De Wolden volgens u prioriteit aan moeten geven? [meerdere antwoorden mogelijk]
136 antwoorden

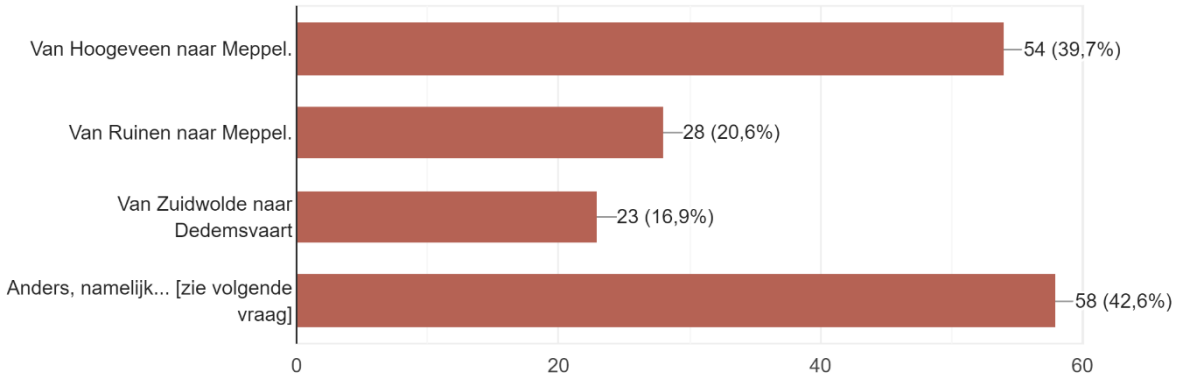

In hoeverre wilt u in de toekomst elektrisch gaan rijden?

143 antwoorden

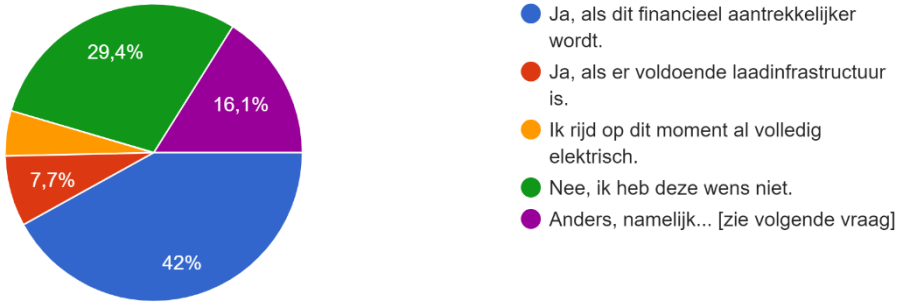

4. Duurzame energieopwekking

Kijkend naar de opgehaalde meningen in het kader van het project Toekomstvisie (lokaal initiatief, voorkeur voor spreiden van energieopwekking) en de uitgangspunten met betrekking tot lokaal eigenaarschap vanuit de Regionale Energiestrategie regio Drenthe, komt dat de gemeente zou moeten inzetten op een werkwijze op dorpsniveau. Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: 'De dorpen in gemeente De Wolden moeten zelf kunnen beslissen hoe zij de duurzame energiedoelstellingen halen'.

146 antwoorden

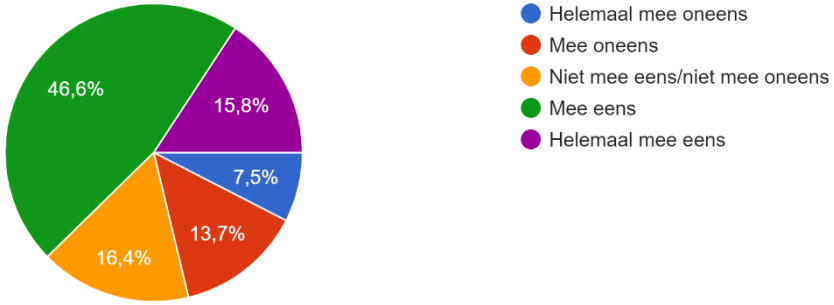

Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: ‘Gemeente De Wolden moet transparant samenwerken met inwoners en organisaties in het kader van verduurzaming, energiebesparing en energieopwekking’.
146 antwoorden

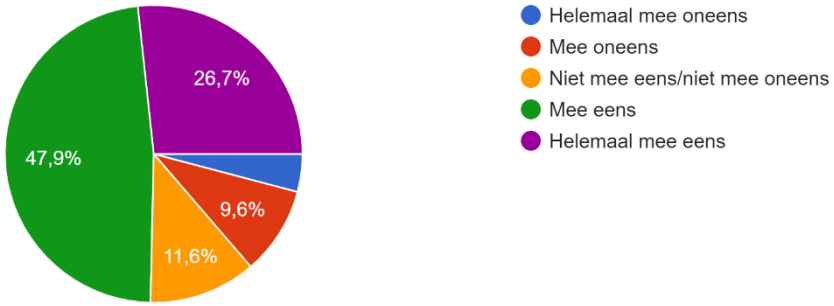

Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: 'Gemeente De Wolden moet transparant samenwerken met inwoners en organis...zaming, energiebesparing en energieopwekking'.
146 antwoorden

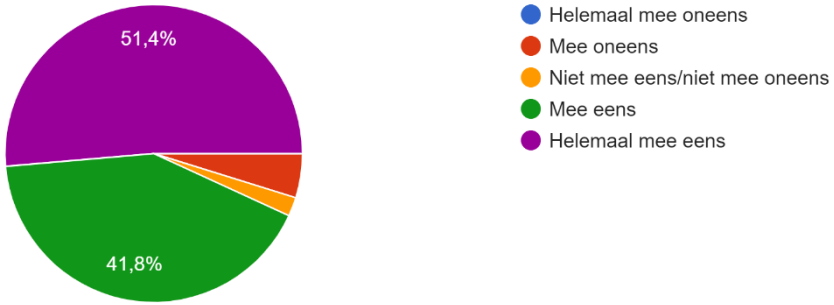

Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: 'Als we de afgesproken ambitie van grootschalige duurzame energieopwekking niet halen mag de gemeente zelfstandig bijsturen'.

145 antwoorden

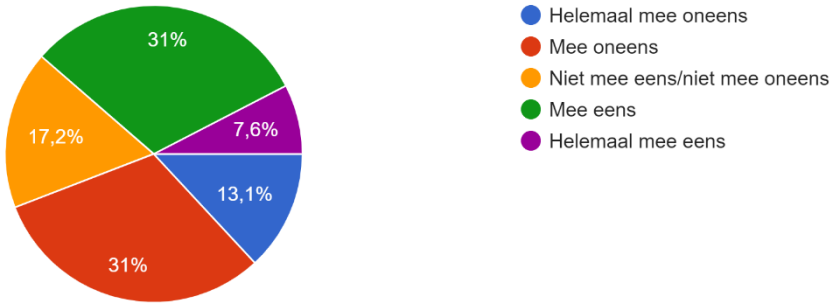

Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: 'Gemeente De Wolden moet grootschalige zon-op-dakprojecten stimuleren'.

146 antwoorden

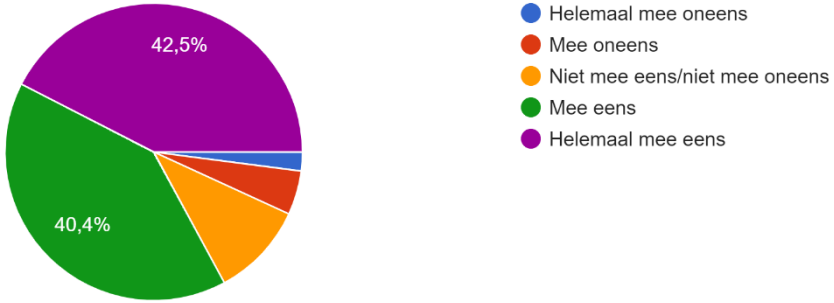

Geef aan in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stelling: ‘Grootschalige energieopwekking in gemeente De Wolden is wenselijk op (voormalige) NAM-locaties, zandwingebieden en/of langs infrastructuur’.

146 antwoorden

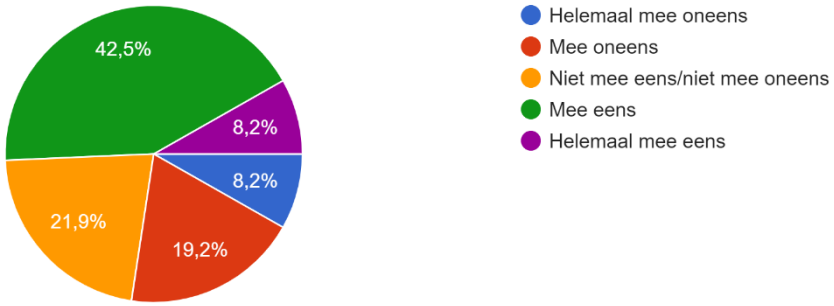

5. Wonen

Veel inwoners (84% van de respondenten) vinden het belangrijk dat jongeren en ouderen bij elkaar kunnen wonen. Wat is daarbij volgens u het meest belangrijk?

146 antwoorden

Steeds meer mensen willen in De Wolden wonen. De verwachting is dat die groei doorzet. Als er nieuwe woningen komen kan dat ook nadelen hebben. Als er veel woningen gebouwd worden kan de sfeer van het dorp veranderen. Ook kan dit ten koste gaan van het landschap. Als er nieuwe woningen gebouwd worden wie komen daar dan voor in aanmerking? [meerdere antwoorden mogelijk]

138 antwoorden

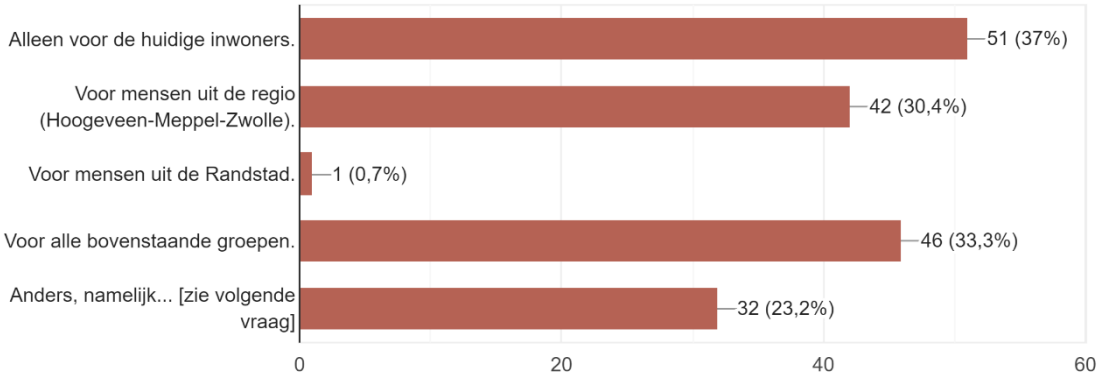

De gemeente kan regels maken om ervoor te zorgen dat de woning in de omgeving past. Hierdoor wordt het dorp mooier, maar kan het huis duurder worden. Hoe belangrijk vindt u het dat een woning goed in de omgeving past?

146 antwoorden

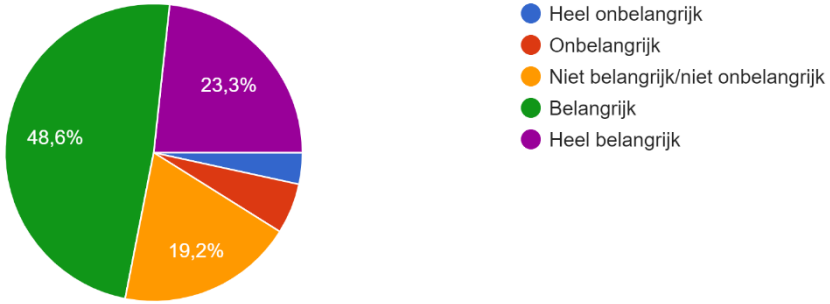

Bij nieuwbouwprojecten kan de gemeente verschillende rollen hebben. Bij een actieve rol koopt de gemeente zelf grond. De gemeente heeft dan wel een risico geld te verliezen als ze de grond niet goed kan verkopen. Bij een faciliterende rol koopt de gemeente de grond niet zelf, dat doet een projectontwikkelaar. De gemeente maakt dan alleen regels over wat de ontwikkelaar mag bouwen. De gemeente heeft dan geen risico om geld te verliezen. Welke rol moet de gemeente hebben bij nieuwbouwprojecten?

145 antwoorden

6. Landschap en natuur

Het landschap in De Wolden wordt sterk gewaardeerd. Karakteristieke landschapselementen maken dat mensen zich thuis voelen in een bepaald gebied. Teveel andere functies in het landschap (woningen, bedrijven, recreatiegebieden) kunnen het landschap sterk veranderen. Het wordt gelijkvormiger en anoniemer. Ruim 83% van de respondenten geeft aan het eens te zijn met de stelling: 'Het landschap moet beslist blijven zoals het nu is'. Wat waardeert u het meest in het landschap? [meerdere antwoorden mogelijk]

145 antwoorden

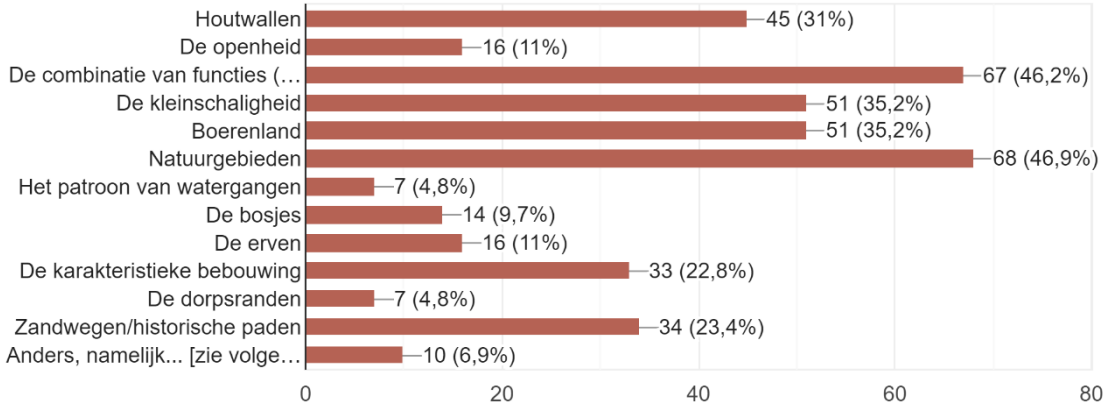

Toch is ook 77% van respondenten het eens met de stelling: ‘Net als in de grote dorpen moet de gemeente ook actief woningen bouwen in de kleine dorpen’. Allerlei functies zoeken een plek in ons mooie landschap. Het is niet helemaal te voorkomen dat het landschap verandert. Wat vindt u belangrijker?

144 antwoorden

Hoe kunnen we volgens u het beste omgaan met nieuwbouw in relatie tot het landschap?

143 antwoorden

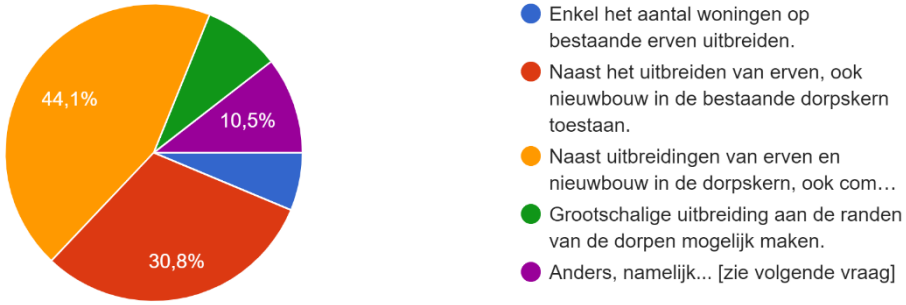

7. Landbouw

De mensheid heeft steeds meer ruimte nodig. Voor het opwekken van nieuwe energie, het bergen van water, het ontwikkelen van natuur of het bouwen van woningen en wegen bijvoorbeeld. Om daar ruimte voor te vinden wordt vaak gekeken naar boerenland. Hoe zou de gemeente hier volgens u mee om moeten gaan?

143 antwoorden

De biodiversiteit staat onder druk. Hoe ervaart u de biodiversiteit in gemeente De Wolden?

142 antwoorden

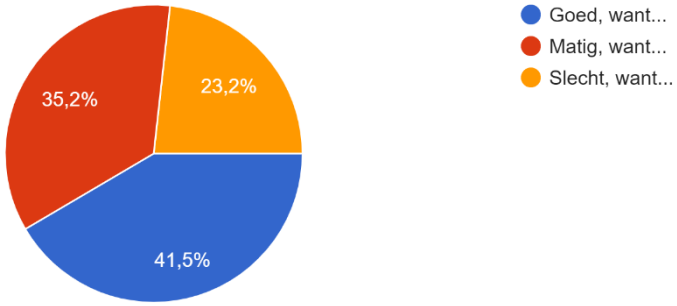

Waar denkt u als eerste aan bij duurzamere voedselproductie en -consumptie?

145 antwoorden

8. *Kunst en cultuur*

Bijna 59% van de respondenten vindt dat kunst en cultuur meer gestimuleerd moet worden in De Wolden. Bovendien wil 75% kunst en cultuur speciaal voor kinderen en jongeren. Mist u iets in het culturele aanbod in gemeente De Wolden?

145 antwoorden

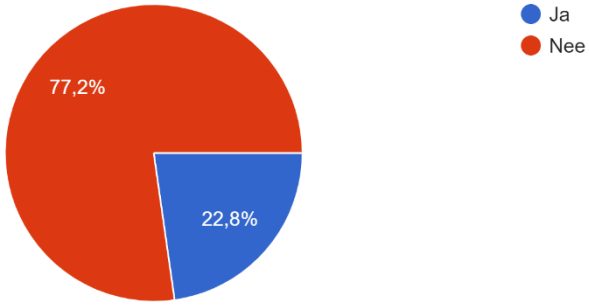

Wat kan volgens u meer worden gestimuleerd binnen de gemeente?

142 antwoorden

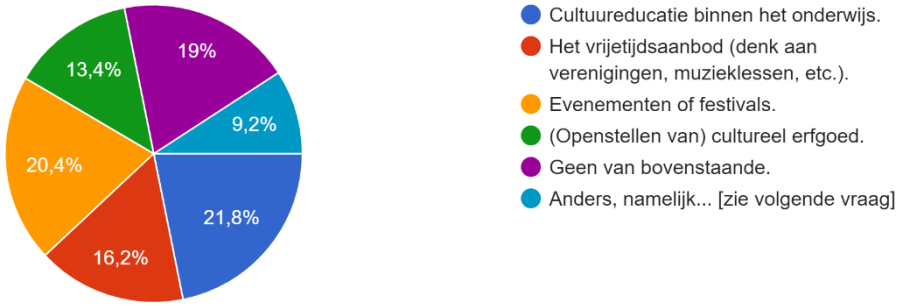

Zijn cultureel erfgoed en historisch belangrijke plekken en gebouwen voldoende bekend en zichtbaar in De Wolden?

145 antwoorden

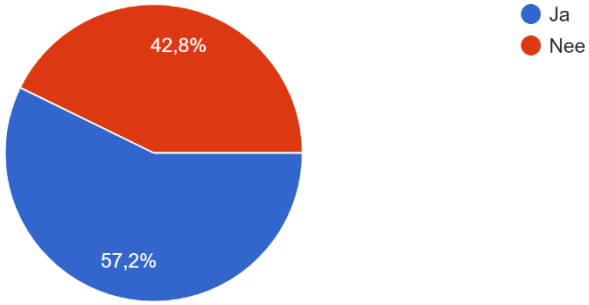

9. Ondernemerschap en vrijetijdseconomie

De lokale economie en werkgelegenheid in het algemeen is een stabiele factor in gemeente De Wolden. Bijna 59% van de respondenten wil van De Wolden nog meer een toeristische trekpleister maken. Welke factoren dragen volgens u het meest bij aan een goed ondernemersklimaat? [kies maximaal drie antwoorden]

144 antwoorden

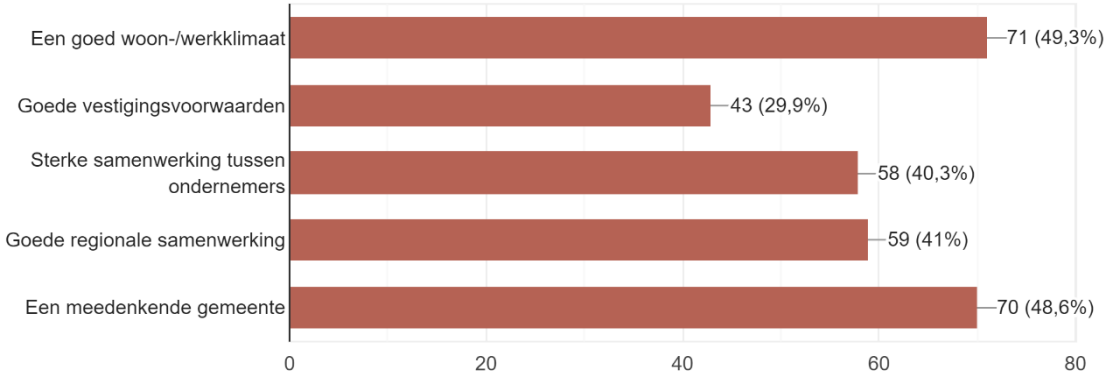

10. Vitale samenleving

In een vitale samenleving zijn mensen zowel mentaal als fysiek gezond. Goed onderwijs, goed sportonderwijs, veel bewegen en gezond eten zijn belangrijke elementen van een vitale samenleving. Bijna 74% van de respondenten vindt dat de gemeente de inwoners moet stimuleren om meer te gaan bewegen. Wat verwacht u van de gemeente in het kader van uw gezondheid?

144 antwoorden

Wat kan de gemeente bijdragen aan goed onderwijs?

143 antwoorden

We zien dat (sport)verenigingen in de gemeente steeds meer moeite hebben met het aantrekken van vrijwilligers. Hoe zouden we dit volgens u het beste kunnen oplossen?

145 antwoorden

BIJLAGE 6

UITKOMSTEN VERDIEPENDE VRAGEN GEMEENTERAAD

1. Fractie

9 antwoorden

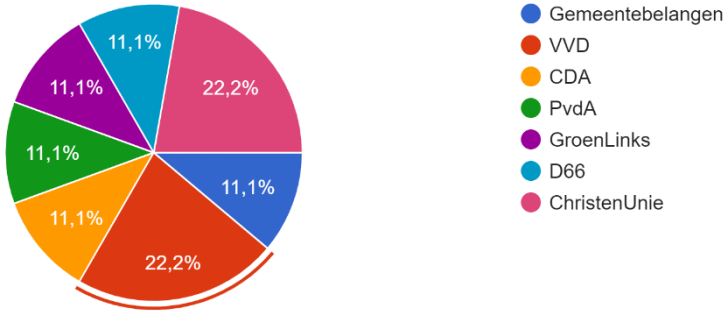

VITAAL SAMENLEVEN IN DE WOLDEN

SAMENLEVING EN NAOBERSCHAP

Richting 1: Gemeente De Wolden voert een actief beleid dat de gezondheid en vitaliteit van inwoners stimuleert.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

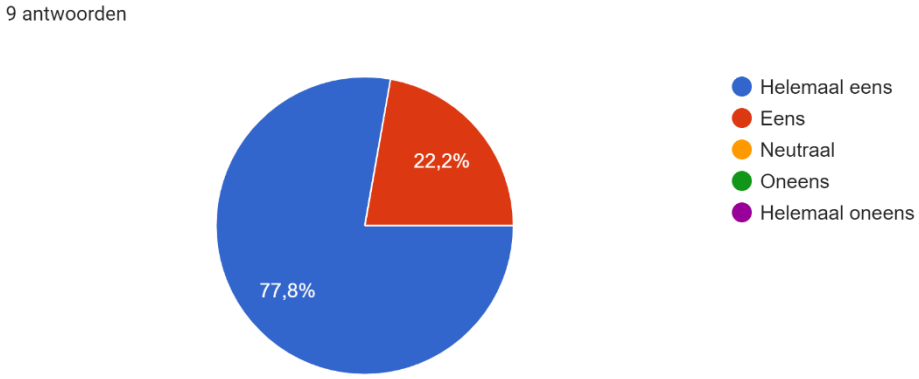

Licht uw antwoord toe:

- Gemeente, inwoners en verenigingen trekken samen op, een gezonde levensstijl is voor iedereen belangrijk. Mensen worden minder snel ziek, dus minder druk op de gezondheidszorg, blijven langer aan het werk en minder hulp.
- Sportfunctionaris, kunstgrasvelden, jongeren op gezond gewicht, actief na schooltijd, ouderen gymnastiek, fit-test voor ouderen. Goede voorzieningen.
- Preventie voorkomt ernstige aandoeningen als gevolg van verkeerde voeding, te weinig beweging en verkeerde leefgewoonten.
- Gezondheid hoort bij welzijn en welbevinden. stimuleren is prima.
- Preventie is noodzakelijk en kan veel besparingen opleveren in het sociaal domein. Gezonde burgers zijn meer tevreden burgers en genieten meer van hun leven.

Richting 2: Gemeente De Wolden faciliteert (sport)verenigingen en scholen en streeft naar multifunctioneel ruimtegebruik om investeringen zo effectief mogelijk in te zetten.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

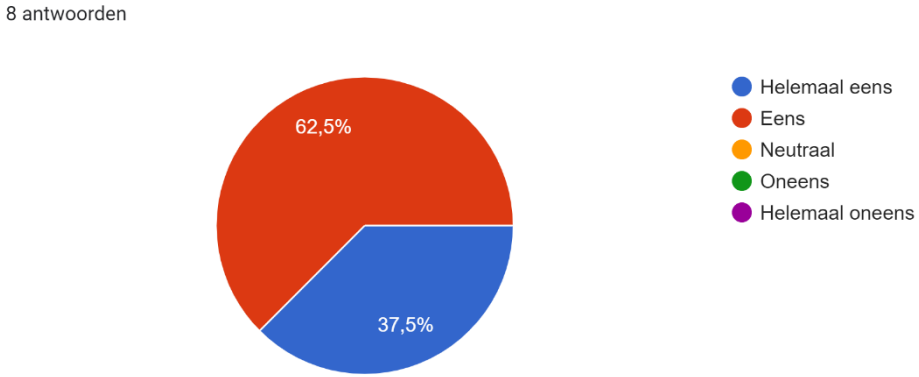

Licht uw antwoord toe:

- Het is ten eerste gezondheidsbevorderend en daarnaast effiency.
- Multifunctioneel ruimtegebruik stimuleert ook de sociale verbondenheid. Ondersteuning van verenigingen is belangrijk voor het behoud van vrijwilligers en verenigingen. Multifunctionaliteit zorgt voor toekomstbestendigheid, doordat er niet van één vereniging afhankelijkheid ontstaat.
- Huus van Cultuur, ijsbaan Ruinerwold, verplichting naar scholen inclusief bibliotheek.
- Effectief gebruik is altijd wenselijk.

WOONOPGAVE 2020-2040

WONEN EN LEVEN

Richting 3: De gemeente wil naast bouwen voor eigen inwoners ook huisvestingsmogelijkheden bieden voor mensen buiten de gemeente/regio.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

8 antwoorden

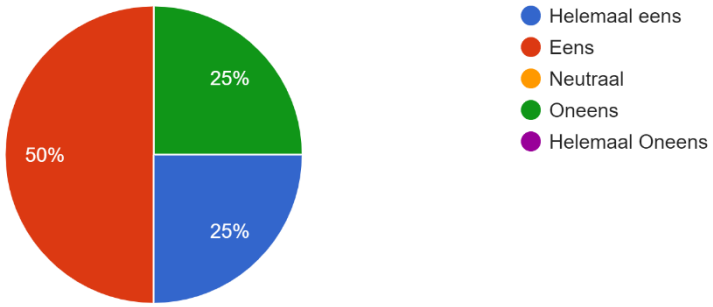

Licht uw antwoord toe:

- We zijn een forensen gemeente dus logisch bouwen voor iedereen.
- We bouwen met name voor eigen inwoners en de directe regio. Als we het landschap en de eigenheid van de kernen willen behouden, dan slechts beperkte bouw mogelijk. Zodanig om de eigen behoefte te dekken. Meppel en Hoogeveen horen bij de directe regio.
- Wel jonge mensen/gezinnen en mensen die willen bijdragen aan de leefbaarheid van de gemeente.
- Zorgen voor draagvlak voorzieningen.
- Jeugdige inwoners willen we graag kansen bieden en binden.
- Wonen is een grondrecht. Woningbouw stimuleren voor alleen de eigen bevolking is kortzichtig en discriminerend.
- We leven in de Wolden niet op een eiland. Eigen inwoners eerst is voor GL geen optie.

Richting 4: De gemeente bekijkt samen met de niet-kerndorpen of zij een actieve of faciliterende rol neemt bij ontwikkelingen.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

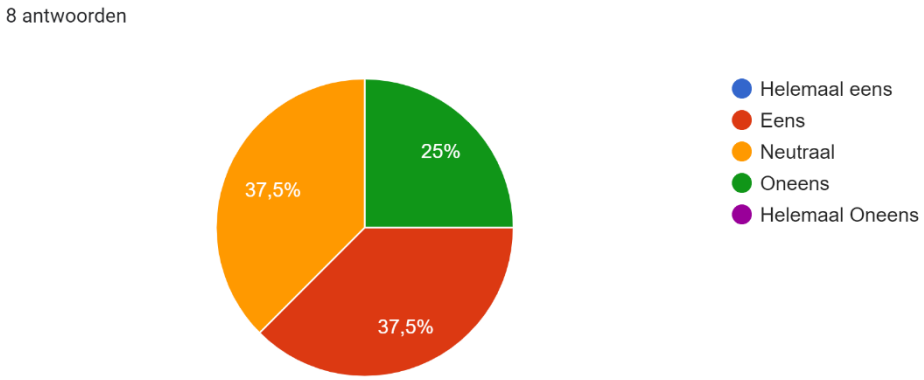

Licht uw antwoord toe:

- De CU gaat voor een actieve rol.
- Er moet draagvlak zijn, dus samen optrekken. Een actievere rol dan het huidige beleid, waar er weinig van de grond in de niet-kerndorpen. De kleine kernen moeten wel hun eigen identiteit behouden.
- Wellicht kerndorpen uitbreiden. Bouwplannen zijn minder vaak bij de kleine dorpen. Gemeente hier faciliterend blijven. Wel in gesprek blijven met de kleine dorpskernen.

Richting 5: Gemeente De Wolden wil ruimte bieden voor nieuwe/bijzondere woonvormen.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

8 antwoorden

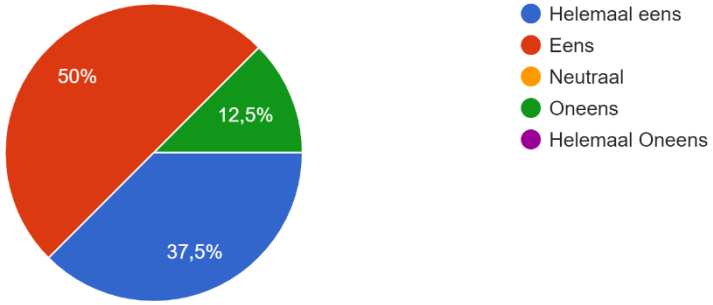

Licht uw antwoord toe:

- Op dit gebied zijn veel ontwikkelingen . Daar moeten we op inspringen.
- Er zijn de afgelopen tijd vele mooie initiatieven tot stand gekomen door de open houding, zoals landschappelijk bouwen, knarrenhof en Berkenhof.
- Open staan voor nieuwe initiatieven.
- Ruimte om te experimenteren.
- Hierdoor kan er geanticipeerd worden op ontwikkelingen in de samenleving.

Richting 6: De Wolden wil dorpsuitbreidingen mogelijk maken.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

8 antwoorden

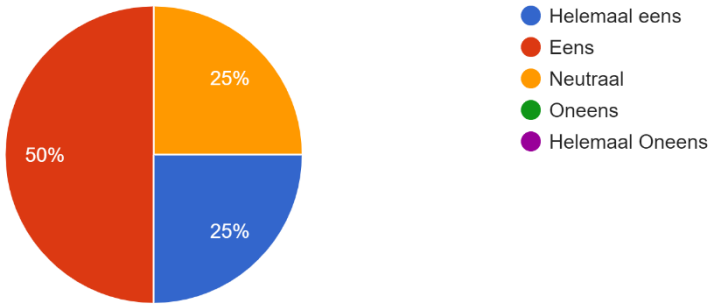

Licht uw antwoord toe:

- Wel in volledige samenspraak met de inwoners.
- Uitbreiding is noodzakelijk om aan de groei te voldoen. Wel goed kijken naar locatie en passend bij dorp en omgeving en voldoen aan de eigen woningbehoefte. Massale woonwijken zijn uit den boze. Geleidelijkheid biedt meer toekomstbestendigheid.
- Beperkt inbreiding, wel uitbreiding maar goed kijken waar het past.
- Inbreiden waar mogelijk, pas daarna uitbreiden.
- Wel met oog op kwaliteit en behoud van het kwetsbare landschap.
- Wel met behoud van het landschap en de natuur.

DE WOLDEN ALS THUISWERKGEMEENTE

ECONOMIE EN TOERISME

Richting 7: De gemeente De Wolden profileert zich als beste thuiswerkgemeente van Nederland en trekt actief gezinnen vanuit de Randstad en regio naar De Wolden. Dit heeft gevolgen voor de woningopgave.

In hoeverre bent u het eens met deze stelling?

8 antwoorden

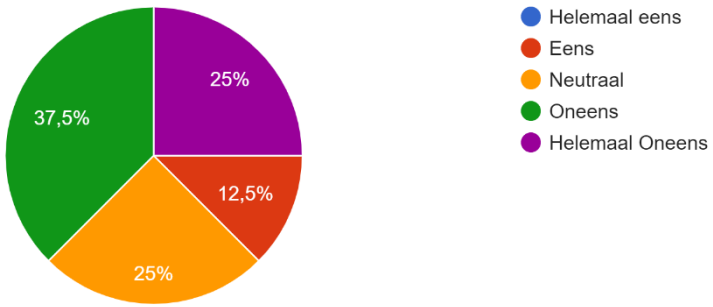

Licht uw antwoord toe:

- Is niet nodig.
- Op die manier zit het platteland al gauw vol. het VAB-beleid voortzetten, maar geen actief beleid hierin. Geen reclame maken in de Randstad of andere regio's, die zijn we niet nodig voor goede werkgelegenheid. Overschatting van de Randstad en onderschatting van eigen kunnen.
- Niet profileren en stimuleren.
- Evenwicht in de samenleving is belangrijk. Voorzichtig met niet de overziene gevolgen.
- Deze trends wisselen snel. Het huidige beeld is goed genoeg. Een mooie omgeving om te wonen, te werken en te recreëren.
- Het versterkt de economie van de gemeente en vergroot de diversiteit van de bevolking.

BURGERPARTICIPATIE EN NAOBERSCHAP

SAMENLEVING EN NAOBERSCHAP

Richting 8: Gemeente blijft inzetten op burgerparticipatie en burgerinitiatief en stelt kaders waarbinnen burgerparticipatie en burgerinitiatief plaatsvindt.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

8 antwoorden

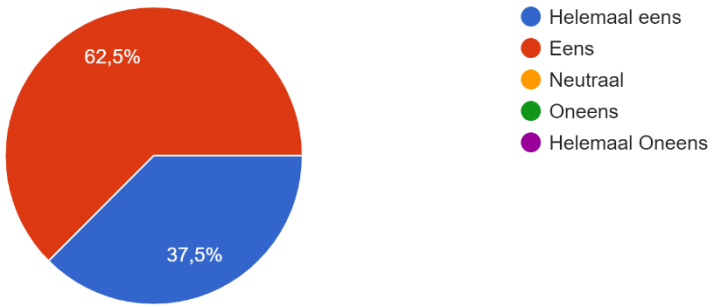

Licht uw antwoord toe:

- Blijft een van de speerpunten in onze gemeente.
- Inzetten op burgerparticipatie en -initiatief pas bij onze gemeente en zorgt voor sociale cohesie. Dit straalt ook vertrouwen uit over en weer tussen inwoners en gemeente.
- Blijven doen.
- Besturen moet politiek blijven, keuzes maken. Geeft dynamiek. Participatie is geen medicijn voor democratische kwalen.
- Niet alles strak inkaderen, ruimte laten voor creativiteit.
- Burgerparticipatie is een prima aanvulling op de vaste democratische procedures.

EEN GEMEENTE OM TE VERBLIJVEN

ECONOMIE EN TOERISME

Richting 9: Gemeente De Wolden wil toerisme en recreatie stimuleren.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

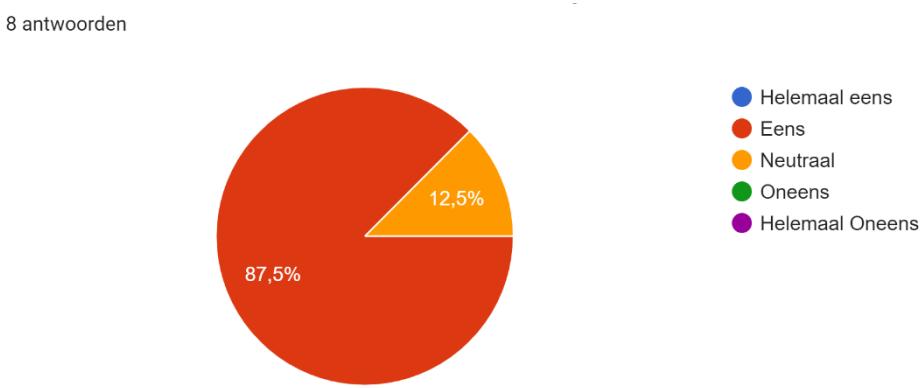

Licht uw antwoord toe:

- Wel rekening houden met natuur en leefbaarheid dorpen.
- Houden zoals het nu is, om het toerisme in de huidige vorm voort te zetten komt te lat steeds hoger te liggen en dat eist al veel aandacht en moeite. Het karakter van de gemeente moet niet uit het oog verloren worden.
- Grootschalige dag attractie in de Wolden, wel passend en kijk waar.
- Oppassen dat aantrekkelijkheid van ruimte en rust niet in het gedrang komt.

Welke ontwikkelingen vindt u wenselijk en welke niet? Licht uw antwoord toe

- Grootschalige recreatie en grootschalige evenementen puur voor het toerisme en los gekoppeld van de dorpen zijn uit den boze. Er zijn mogelijkheden voor innovatieve kleinschalige toeristische initiatieven.
- Voorkomen megacampings en parken. We willen geen Orvelte worden. Grote toeristische ondernemers betalen mee voor infrastructurele aanpassingen.
- Een sterke inzet op recreatie is goed.
- Terugdringen van de rol van de intensieve landbouw is gewenst. Bescherming en uitbreiding van de natuur is zeer gewenst.

DE WOLDEN ALS PAARDENSPORTGEMEENTE

ECONOMIE EN TOERISME

Richting 10: Op welke manier(en) wil gemeente De Wolden zich de komende twintig jaar profileren als beste paardensportgemeente van Noord-Nederland?

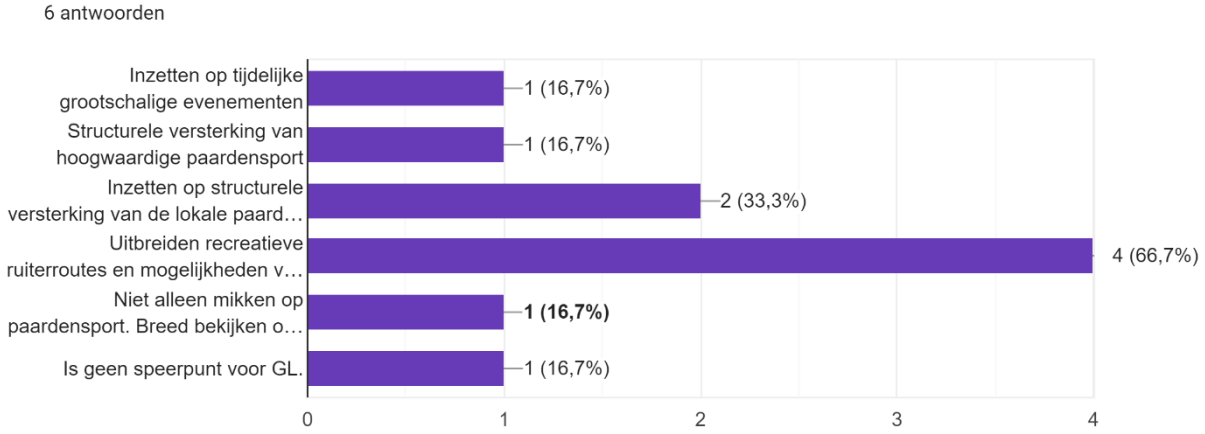

Licht uw antwoord toe:

- Mee oneens.
- Er was ooit een dekkend ruiternetwerk dat buiten de drukke wegen om liep. Nu zijn er nog slechts geisoleerde routes. Kijk waar de toerist behoefte aan heeft, zoals overnachten met het paard en goede ruiterroutes. Ontzorgen van de toeristen. Er moet meer samenhang in de sector komen, de ondernemers op hippisch vlak weten te weinig van elkaar en zitten te veel hokjes.
- Past in het geheel wat er is. Het vult het mooi aan.
- Het paarden toerisme is slechts een klein deel van die totale markt.
- Hier hoeft de gemeente geen actieve rol in te nemen.

NATUURONTWIKKELING

LANDSCHAP EN BIODIVERSITEIT

Richting 11: De Wolden wil nog meer gaan inzetten op het stimuleren en faciliteren van biodiversiteit op eigen gronden.

In hoeverre bent u het oneens met deze stelling?

9 antwoorden

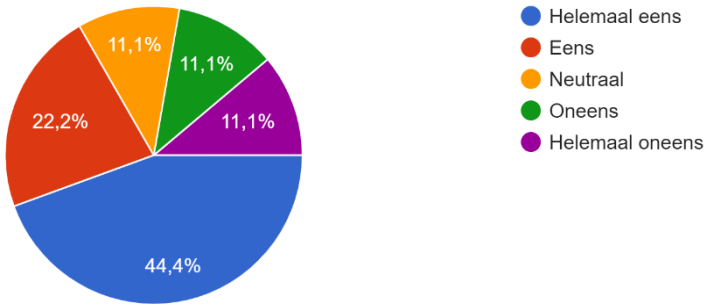

Licht uw antwoord toe:

- Hierin speelt ook de toekomstgerichte landbouw een grote rol plus ons bermbeheer.
- Biodiversiteit is belangrijk en het is goed dit te stimuleren en gefaciliteerd. Duurzaamheid betekent ook dat er een verband is tussen investering en rendement. Het moet rekening houden met de bewoners en het karakter van de dorpen.
- Veel al in gang gezet oa. het behouden van de singel en houtwallen. Maak gebruik van de mogelijkheden.
- Spreekt voor zich.
- We doen al veel is prima.
- Graag ook op de niet eigen gronden biodiversiteit stimuleren.

AGRARISCHE SECTOR

ECONOMIE

Richting 12: De Wolden wil ruimte bieden en behouden voor (ontwikkelingsmogelijkheden van) de agrarische sector.

In hoeverre bent u het eens met deze stelling?

8 antwoorden

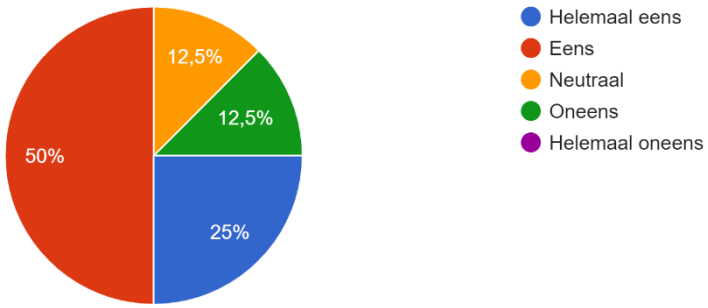

Licht uw antwoord toe:

- Zie vorige antwoord geen uitbreiding intensieve veehouderij
- De landbouw moet de mogelijkheid krijgen om te innoveren en te omschakelen. Er moet een goede balans komen tussen natuur en landbouw. De partijen moeten in goed gesprek met elkaar komen en blijven. Er zijn nog steeds heel veel mogelijkheden voor de landbouwen.
- Kansrijke initiatieven moeten hier beloond worden.
- Alleen daar waar dat mogelijk en wenselijk is.
- De ontwikkelingen in de landbouw worden internationaal bepaald. Onze gemeente heeft daar weinig invloed op.
- De agrarische sector heeft te veel negatieve milieu-effecten. Tenminste halvering van de veestapel. Is noodzakelijk om De Wolden leefbaar te houden.

Richting 13: De Wolden faciliteert de agrarische sector waar mogelijk in de landbouwtransitie.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

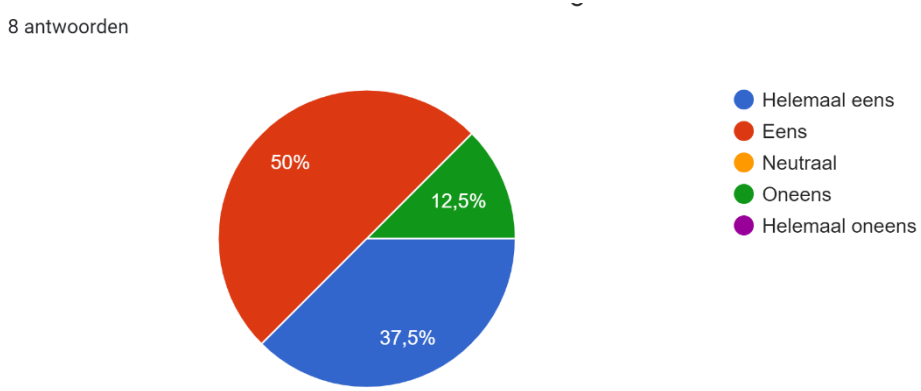

Licht uw antwoord toe:

- Moeten we ontwikkelen
- Door de stikstofcrisis moet de depositie van stikstof verminderen. De sector moet de tijd krijgen om te veranderen en een meerjarenperspectief krijgen. De sector is gebaseerd bij stabiele regels.
- Daar waar mogelijk echter geen verplichting. Bottum-up.
- Stimuleringsfonds instellen.
- Is geen rol voor gemeente. De Wolden is daarvoor te klein
- “Waar mogelijk” kan weggelaten worden. Intensieve ondersteuning is noodzaak

ENERGIETRANSITIE IN DE WOLDEN

ENERGIE EN KLIMAAT

Richting 14: De Wolden lost het energievraagstuk (besparing en opwekking) actief op in nauwe samenwerking met de dorpen.

In hoeverre bent u het eens met deze richting?

8 antwoorden

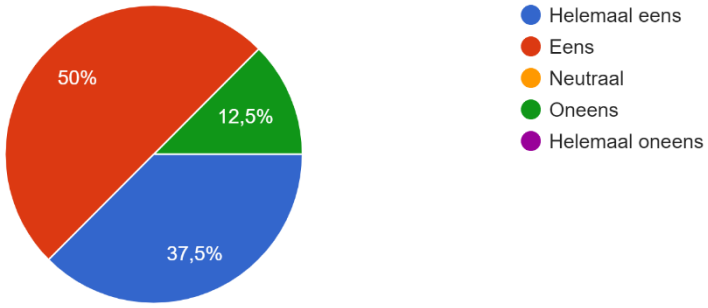

Licht uw antwoord toe:

- Lokale initiatieven zijn het belangrijkste
- Benut de kracht van de samenleving. Informeer en neem de inwoners mee per wijk en kijk waar draagvlak is.
- Laat zien wat de mogelijkheden zijn. Blijf in gesprek.
- Opwekking van energie was 100 jaar een landelijke aangelegenheid. Nu het op de transitie aankomt schuift het rijk de problematiek door naar de lagere overheden [res]. Er moet veel meer worden ingezet op nieuwe technologie.
- Participatie van de bevolking in de transitie kan tot een beter draagvlak leiden.

KLIMAATADAPTATIE IN DE WOLDEN

ENERGIE EN KLIMAAT

Richting 15: De Wolden gaat zich sterker inzetten voor maatregelen in het kader van klimaatverandering om het woon- en leefklimaat aangenaam te houden.

In hoeverre bent u het eens met deze stelling?

8 antwoorden

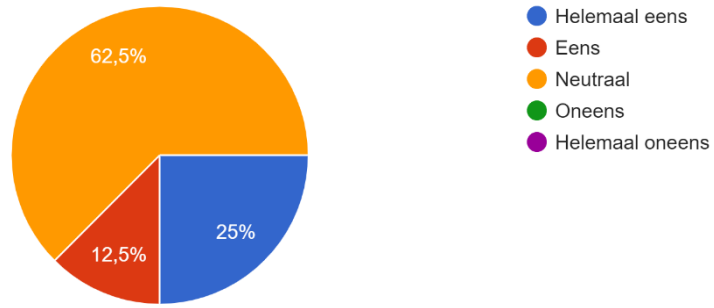

Licht uw antwoord toe:

- Mogelijkheden voor gemeente zijn beperkt, want in RO zijn steeds minder verplichtingen gekomen in bestemmingsplannen (percentage bebouwd en verhard, etc.). Veel verantwoordelijkheid bij waterschap. Voorlichting, educatie van bewoners wel belangrijk. Kijken naar wat er mogelijk is met bijvoorbeeld lokaal regenwateropvang en hergebruik voor grijs water (geen centraal systeem)
- Middels voorlichting en informatievoorziening.
- Denken aan de toekomst, langere termijn. Lastige politieke opgave.
- “Sterker” is redelijk vaag. Hoeveel sterker? Het zal zeer intensief moeten zijn willen we de klimaatverandering nog willen tegengaan.

CULTUURHISTORIE EN LANDSCHAP

Richting 16: De Wolden benadert ruimtelijke opgaven integraal.

In hoeverre bent u het eens met deze stelling?

8 antwoorden

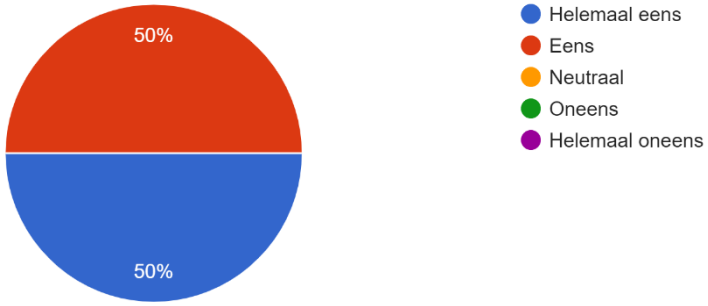

Licht uw antwoord toe:

- Is onze gemeentelijke visie
- Een integrale afweging is belangrijker dan ooit om na te gaan wat we moeten doen met de vele ruimtelijke opgaves. Integrale benadering is de enige mogelijkheid om alle sectoren mogelijkheden te bieden.
- Integrale benadering.
- Omheen juiste afweging te kunnen maken.
- Dit is erg vaag geformuleerd. Duidelijk moet worden dat de kernkwaliteiten van De Wolden bewaard moeten blijven. Industrieterreinen en woningbouw in kwetsbare landschappen moet worden voorkomen.

BIJLAGE 7

TIJDSCHEMA PARTICIPATIEPROCES TOEKOMSTVISIE

Datum	Activiteit	Bijzonderheden
Oktober 2017	Raad stelt ambitiedocument Omgevingswet vast.	De Omgevingswet schrijft voor dat de gemeente een Omgevingsvisie moet maken.
Maart 2019	Startbijeenkomst project Toekomstvisie de Wolden met Dorpsbelangen en gemeenteraad.	Na deze startbijeenkomst heeft project door intern vraagstuk tijdje stilgelegen. Wens raad: maak een volwaardige toekomstvisie inclusief sociaal.
Maart 2020	Selectie extern bureau en presentatie door bureau in college en raad.	Rosegaar omgevingsmanagement te Meppel krijgt opdracht.
Vanaf maart 2020	Lock down Covid 19; project on hold.	In augustus 2020 de draad weer opgepakt: - planning - inventarisatie stakeholders - online aanpak participatie
Tijdens lock down	Analyse beleid, visies, trends en ontwikkelingen.	Verbindingen gelegd met andere projecten; zij sluiten voor participatie aan bij toekomstvisie.
September 2020	Raad en college geïnformeerd over stand van zaken en plannen online aanpak.	
	Verzenden uitnodiging naar ruim 200 stakeholders en raadsleden.	Keuze om mee te doen met 2 van de 10 thema's.
September 2020	Voorbereiden online sessies.	- selectie gespreksleiders - bepalen thema's en structuur - webinar voor alle deelnemers met uitleg over werkwijze online sessies Doel online sessies met stakeholders -input voor Toekomstvisie -input voor toekomstbeelden -aanvullende informatie voor intern gemeentelijk gebruik over verschillende beleidsterreinen
Van 28 september tot en met 7 oktober 2020	19 online brainstormsessies. 156 deelnemers over 19 sessies verdeeld waarvan diverse mensen 2 keer meededen. Het gaat daarom om 85 unieke personen van 45 verschillende organisaties die meededen.	Er waren 10 thema's waarop ingeschreven kon worden: - Aanpassen aan het klimaat; - Je veilig voelen in De Wolden; -Bereikbaar en mobiel platteland; - Nieuwe vormen van energie en een schoon milieu; - Prettig wonen in je dorp;

		- Waardering van het landschap, natuur en cultuurhistorie; - De agrariër en zijn omgeving; - Ruimte voor kunst en cultuur; -Ondernemerschap, economisch klimaat en vrijetijdseconomie; - Vitale samenleving: zorg en welzijn, onderwijs, sport en levensbeschouwing.
December 2020	Interne raadsbijeenkomst met terugblik brainstormsessies en presentatie drie toekomstbeelden aan raad.	De drie toekomstbeelden zijn zonder fysieke uitleg complex en online kan je daar moeilijk een zinvolle discussie over voeren.
December en januari 2021	Voorbereiden vragen Swipocratie aan de hand van de uitkomsten brainstorm en toekomstbeelden die daaruit zouden kunnen ontstaan.	Swipocratie is webapplicatie waarmee je online kunt peilen. De vragen, stellingen en dilemma's zijn in een brede overleggroep inclusief raadslid en jongeren tot stand gekomen.
18 januari tot en met 26 februari 2021 participatie samenleving		Online en offline: - persberichten online/social media en fysiek in kranten - kaarten uitgedeeld bij o.a. ouderencentra en winkeliers in alle dorpen, waar mensen hun mening op konden schrijven; - flyers uitgedeeld met QR-code voor toegang tot vragenlijst - kinderen basisscholen maakten tekeningen met hun toekomstwensen
April 2021	Verdiepende vragenlijst naar 292 unieke emailadressen gestuurd (deelnemers Swipocratie die verder willen praten/meedoen met verschillende thema's).	
Mei 2021	Verdiepende vragenlijst voor de raad.	
Na zomervakantie 2021	Start analyse, schrijfwerk.	
2 november 2021	College stelt concept Toekomstvisie vast zoals die naar de opiniërende vergadering van de Raad gaat op 25 november 2021.	

Na 2 november 2021	Informeren betrokken stakeholders en inwoners over de concept visie Met mogelijkheid te reageren op concept visie	
25 november 2021	Opiniërende vergadering Raad om *concept* Toekomstvisie te bespreken.	
Begin 2022	*Ontwerp* Toekomstvisie wordt ter vaststelling aan de Raad aangeboden.	
	Daarna ter inzagelegging gedurende 6 weken met mogelijkheid zienswijzen in te dienen.	
	Eventuele zienswijzen behandelen.	
	De Toekomstvisie wordt ter vaststelling aangeboden aan de raad.	